

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี

สารนิพนธ์
ของ
อภิเนศนา แสนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2551

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี

สารนิพนธ์
ของ
อภิชนานา แสนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี

บทคัดย่อ
ของ
อภิธานทนา แสนทวี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2551

อภิณหทนา แสนทวี่. (2551). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ*
โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสาร
นิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและประเมินคู่มือระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี โดยการศึกษา
ค้นคว้าขั้นตอน วิธีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตามหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเรื่องคู่มือระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจากหนังสืองานวิจัย และเอกสารทางวิชาการจาก
หน่วยงานต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนและมีความถูกต้อง โดยในการจัดทำคู่มือ
ปฏิบัติงาน ผู้จัดทำได้จัดทำโครงร่างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้น
ได้นำโครงร่างมาจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เมื่อได้คู่มือแล้วดำเนินการต่อโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบความเป็นไปได้ในรูปของคณะกรรมการจำนวน 25 คน จากการประเมินคู่มือระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.62

ผลที่ได้รับจากการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้คือ คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม
แนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี ซึ่งประกอบไปด้วยแนวทางในการ
ดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ 6 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การ
รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณี จากการใช้เครื่องมือแบบ
บันทึกต่าง ๆ เพื่อทราบพื้นฐานในจิตสำนึกความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งงาม 2) การ
คัดกรองนักเรียน คือการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปเพื่อแบ่งกลุ่ม
ตามพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบจากเครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
คือการดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนา โดยใช้หลักพุทธ
ธรรมพื้นฐานเพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพมากขึ้น 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา คือการ
ประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยยึดหลักธรรมตามแนวพุทธศาสนาเพื่อการจัดกิจกรรม
สำหรับการป้องกันและช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของนักเรียน 5) การส่งต่อ คือการบันทึกการส่ง
นักเรียนไปยังครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นักจิตวิทยา
นักสังคมสงเคราะห์ พระ เป็นต้น เพื่อร่วมพัฒนาและกล่อมเกลาจิตใจให้นักเรียนมีจิตสำนึกเป็น
คนดี มีศีลธรรมอันดีงาม 6) การประเมิน คือกระบวนการวางแผนการประเมินเพื่อทดสอบความ
เป็นไปได้ของคู่มือปฏิบัติงานที่เป็นระบบขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมิน
ระบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

A MANUAL ON THE STUDENT SUPPORTING SYSTEM IN BUDDHIST
WAY OF KHOKSALUNGVITTHAYA SCHOOL, LOPBURI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
APINUNTHANA SANTAVEE

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master of
Education degree in Educational Administration at Srinakharinwirot University

May 2008

Apinunthana Santavee. (2008). *A Manual on the Student Supporting System in Buddhist Way of Khoksalungvitthaya School, Lopburi Province*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat.

The purpose of this study were to make and evaluate a manual on the student care and support system following Buddhist Way for Khoksalungvitthaya School, Lopburi Province. Stages and methods in making manual following the principles, concepts, and theories regarding the student care and support system following Buddhist Way were studied from research reports and academic documents of education institutes in order to obtain complete and correct content. The author presented the draft manual to experts to obtain their opinions and suggestions. Then the manual was made and presented to 25 experts to examine its possibility. The evaluation of the manual according to the experts' opinions was at the highest level ($\bar{X} = 4.62$).

The result of this study was the manual on the student care and support system following Buddhist Way for Khoksalungvitthaya School, Lopburi Province. It consisted of 6 stages of implementation guidelines on the student care and support system following Buddhist Way: 1) Knowing individual students, i.e. studying individual student's data, using various recording instruments to know the student background of goodness, morality, and ethics. 2) Filtering students, i.e. analyzing individual students' data acquired through various recording instruments, making conclusion to assign them into groups of positive or negative behaviors. 3) Supporting student development, i.e. implementing activities according to teacher consideration as being appropriate, based on Dhamma principles, to enhance more quality in students. 4) Preventing and solving problems, i.e. coordinating with teachers and other related personnel to implement preventive activities and help solving students' problems based on Buddhist principles. 5) Transferring student, i.e. transferring student to guidance teachers, governing teachers, subject area teachers, psychologists, social officers, and monks to coordinate developing and fostering the students sense of goodness, morality, and ethics. 6) Evaluation, i.e. the process of evaluation planning to test the possibilities of the manual which had steps of practices, methods, and standardized tools. It was the quantitative and qualitative evaluation of the system.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และ
คณะกรรมการการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนว
โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสลุงวิทยา จังหวัดลพบุรี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ ดัชนีเจริญรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รักษาราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

()
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรีฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ ประธานสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรวรรณ ตันท์เจริญรัตน์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้จัดทำจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงศักดิ์ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือและแบบตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ ขอขอบคุณคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ ตรวจตราแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน คณาจารย์จากภาควิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ขอเทิดพระคุณบิดา มารดา ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งให้ชีวิต สติปัญญาและกำลังใจ ขอขอบคุณนายภาสกร แสนทวิ เด็กชายธนภัส แสนทวิ และญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ ด้วยดีเสมอมา จนผู้วิจัยมีความสำเร็จได้ในวันนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา นายไชยา กัญญาพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนชัยบุรีพิทยา นายสมนึก พรหมแก้ว ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการศึกษาต่อ ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่นการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่น 15 เพื่อให้ได้คู่มือที่เสร็จสมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

คุณความดีที่พึงประสงค์อันเกิดขึ้นจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้จัดทำขอมอบทดแทนคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนผู้จัดทำด้วยดีเสมอมา

อภิเนันทนา แสนทวิ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์	5
ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ	5
ความสำคัญของคู่มือ	6
นิยามศัพท์	6
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนโคกสูงวิทยา	8
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	13
ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	13
ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	15
หลักการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	16
กระบวนการของระบบช่วยเหลือนักเรียน.....	17
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	25
ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน.....	25
โรงเรียนวิถิพุทธ	26
ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ	26
ความสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธ	26
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพุทธธรรม.....	27
คู่มือการปฏิบัติงาน	41
ความหมายของคู่มือ	41
ประเภทของคู่มือ	43
องค์ประกอบของการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน.....	43
ลักษณะของคู่มือการปฏิบัติงานที่ดี	45
ประโยชน์ของคู่มือการปฏิบัติงาน	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน	54
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน	54
ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน	54
ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน	55
ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือการปฏิบัติงาน	56
ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการประเมินคู่มือการปฏิบัติงาน	57
4 คู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ.....	60
คำชี้แจงการใช้คู่มือปฏิบัติงาน	64
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	67
กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	68
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	72
การคัดกรองนักเรียน	76
การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	79
การป้องกันและแก้ไขปัญหา	100
การส่งต่อ	103
การประเมิน.....	105
บทบาทภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษา	106
โรงเรียนวิถีพุทธ	109
ตารางองค์ประกอบตัวชี้วัด / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	112
5 สรุปผลการจัดทำคู่มือ	137
บรรณานุกรม	139
ภาคผนวก	144

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	189

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 โครงสร้างหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 – ม. 3)	10
2 โครงสร้างหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 4 (ม. 4 – ม. 6)	11
3 ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม.....	30
4 วิธีสอนตามขั้นที่ 4 ของอริยสัจ.....	32
5 แบบประเมินความคิดเห็นความเป็นไปได้ของกลุ่ม.....	58
6 กระบวนการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	70
7 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล.....	73
8 การคัดกรองนักเรียน.....	77
9 การส่งเสริมนักเรียน.....	80
10 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน.....	81
11 กิจกรรมและระยะเวลาในโครงการประชุมผู้ปกครอง.....	83
12 กิจกรรมโครงการพัฒนางานกิจการนักเรียน.....	86
13 การป้องกันและแก้ไขปัญหา.....	100
14 แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน.....	104
15 วิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด/ข้อบ่งชี้คุณภาพ/กิจกรรม.....	112
16 รหัสเอกสาร.....	155

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	18
2 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	69

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากวิกฤติเศรษฐกิจไทยเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้อย่างชัดเจนว่าไทยมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ผิดพลาดอย่างสิ้นเชิง ซึ่งอาจารย์วิทยากร เชียงกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต เห็นว่าปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมา ไม่ใช่ความผิดพลาดทางเทคนิคของการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วง 1 – 2 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่มีสาเหตุสืบเนื่องมายาวนานทั้งหมด 4 สาเหตุด้วยกัน ซึ่งเรื่องการศึกษาก็เป็น 1 ใน 4 ของสาเหตุดังกล่าว คือ การที่ระบบการศึกษา การสอนและการถ่ายทอดความรู้ยังเป็นท่องจำจากตำรา และการลอกเลียนต่างประเทศ ขาดการคิดวิเคราะห์ ค้นคว้า วิจัย วิพากษ์วิจารณ์เป็นของตัวเอง ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาที่ผิดพลาด ไม่มีระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าที่ดี รวมทั้งไม่มีความสนใจที่จะรับฟังการเตือนภัยหรือวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ที่มีแนวคิดแตกต่างออกไปจากแนวคิดการพัฒนาแบบเน้นการเจริญเติบโตของการลงทุนต่างชาติ ที่ทำให้คนไทยต้องเดินตามหลังต่างชาติมาตลอด และในที่สุดปัญหาที่กลุกลามจนกลายเป็นวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในที่สุด (สมหวัง ธีระวณิชตระกูล. 2545: 16)

ในขณะที่โลกกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงนานัปการเกิดขึ้นในโลกปัจจุบันอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วตามยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุคของการแข่งขัน และความเร่งด่วนของข้อมูลข่าวสาร หรือที่เรียกว่ายุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) จากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและรวดเร็ว ประกอบกับระบบสารสนเทศที่ทันสมัย ทำให้ประเทศทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet) อีเล็คโทรนิคส์ เมล์ (Electronic – mail) หรือ E – Mail จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมดังกล่าว ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก (สมหมาย ศรีทรัพย์. 2546 : 125) เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: คำสั่ง)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และมาตรา 81 ระบุไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้

เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 มี สาระสำคัญที่ส่งผลต่อเด็กนักเรียนเป็นอย่างยิ่งในเฉพาะหมวด 1 มาตราที่ 6 การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข การศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ข้อ (5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิด เป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา และผู้ปกครองในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกัน พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความผูกพันทาง วัฒนธรรมศีลธรรม และความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน ทุก เพศ ทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ธรรมชาติของวัยรุ่น ต้องการการยอมรับ ต้องการหาเอกลักษณ์ของตนเอง มีความอ่อนไหวทางจิตใจ หากรู้ไม่เท่าทัน หรือปรับตัวไม่ได้จะเป็นเหตุให้เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย จากรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต (2546) พบว่าปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน ร้อยละ 30 ของนักเรียน มีความเสี่ยงต่อการเกิด ปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้า ท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย นอกจากนี้ 1 ใน 10 เท่านั้นที่ได้รับการช่วยเหลือให้ เข้าใจปัญหาของตนเอง และสามารถใช้ศักยภาพของตนในการแก้ปัญหา แต่แนวโน้มของเด็ก นักเรียนเหล่านี้ จะเป็นปัญหาที่เรื้อรังและรุนแรงเพราะไม่เคยรับการระบุหรือวินิจฉัยว่ามีปัญหาหรือ ได้รับการช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น ซึ่งอาจเนื่องจากครูขาดประสบการณ์ในการ สังเกต การวินิจฉัยพฤติกรรม รวมทั้งวิธีการช่วยเหลือนักเรียน และจากข้อมูลให้ความรู้แก่ นักเรียนมักไม่ได้ผล จึงคิดว่ารูปแบบที่เหมาะสมคือ การให้ครูรวมเป็นทีมเพื่อช่วยเหลือเด็ก ให้ครู มองปัญหาเด็กไปในทางเดียวกันมีแนวคิดในการทำงานร่วมกัน และตระหนักหน้าที่ว่า ครูต้อง ปกป้องและคุ้มครองศิษย์ (กรมสุขภาพจิต. 2546: 1)

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีมากมายหลายประการ ปัญหาด้านการศึกษา ความไม่ เสมอภาคของการกระจายโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มต่าง ๆ การจัดการศึกษาไม่เหมาะสมทั้ง โครงสร้างองค์การ การบริหารงาน หลักสูตรและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ตลอดจน คุณภาพของคนในการถ่ายทอดความรู้ยังมีประสิทธิภาพ ท้นสมัย มาตรฐานการศึกษาไม่เท่า เทียมกัน ประชาชนขาดทักษะความชำนาญในงานอาชีพ กำลังคนในด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีขาดแคลน นโยบายของรัฐขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคน สภาพปัญหาด้านสังคม การ

เน้นวัตถุนิยมมาก เป็นสังคมผู้บริโภคมากกว่าสังคมผู้ผลิตคนเห็นกับประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม สังคมขาดวินัยและตัวแบบที่ดี การเมืองมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในสังคม คนขาดจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน สภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม การไม่เลือกรับวัฒนธรรมต่างชาติ การเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสม การขาดความภูมิใจในความเป็นไทย ช่องว่างการปรับตัวในการผสมผสานวัฒนธรรมใหม่ – เก่า สภาพปัญหาด้านศาสนา การขาดศรัทธาในสถาบันสงฆ์ ความเชื่อในไสยศาสตร์สิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่าคำสอนของพระพุทธเจ้า ความไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของหลักธรรมของศาสนา ความเสื่อมถอยทางจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติธรรม การขาดวินัยของสงฆ์ (สุรพงษ์ ปนาทกุล. 2545:12)

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 1) จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การประสพภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต การปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมของประชาชนอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เรียนเกิดความเครียด เกิดความสับสนในชีวิต ขาดทักษะการเผชิญปัญหาอย่างเหมาะสม (มาลินี ชวาลไพบูลย์. 2548: คำนำ) สังคมปัจจุบันเพิ่มความสับสนซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและผันผวนตลอดเวลา ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียนานัปการ ส่วนที่เป็นผลดีนั้นมักเกิดกับผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนและสามารถแยกแยะได้อย่างมีประสิทธิภาพก็สามารถจะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ส่วนผลเสียนั้นมักเกิดกับผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัว และขาดข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังขาดประสบการณ์ของชีวิต จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันทางศึกษา และสถาบันครอบครัว เป็นต้น ควรให้ความสำคัญและร่วมมือกัน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนา พร้อมทั้งจะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติได้ต่อไปในอนาคต (นิรันดร์ จุลทรัพย์. 2545: 2)

ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน (Certainty is uncertainty) เป็นคำสอนที่สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่เราคนไทยและชาวเอเชียต่างเคยได้ยินและรู้จักกันดี ซึ่งคำสอนนี้ได้สะท้อนถึงสัจจะธรรมของชีวิต รวมถึงสามารถนำมาประยุกต์กับโลกธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหา ความวุ่นวายและความไม่แน่นอนต่อแทบทุกธุรกิจ ตัวอย่างเช่น การเกิดสภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศไทย และประเทศอื่นในแถบเอเชียในช่วงปี 1997 – 2003 ที่ส่งผลให้ชีวิตและหลายธุรกิจเกิดความชะงักงันหรือล่มสลาย โดยเฉพาะกิจการที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ดังนั้นเพื่อที่จะอยู่รอดและเติบโตองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage)

หรือ CA ของตนเอง (ฉัตยาพร เสมอใจ. 2547: 39) บางคนก็เรียกว่ายุคไอที สิ่งก็ตามมากับยุคนี้คือเป็นยุคของการเปิดเสรี เป็นยุคที่มีการแข่งขัน ใครดีใครอยู่ เมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา เป็นยุคทุนนิยม เงินนิยม เงินเป็นใหญ่...คนในยุคนี้เป็นยุคที่มีค่านิยมพุ่งเพ้อ รายได้ต่ำ รสนิยมสูง หาคความสุขจากการเสพ การบริโภค มีความคิดว่า ถ้าจะมีความสุขมากจะต้องบริโภคให้มาก บริโภคจนเป็นหนี้ ไม่มีปัญญาใช้หนี้ บางคนก็ต้องโกง บางคนก็หนีหนี้ บางคนฆ่าตัวตายเพราะไม่มีทางออก คนจำนวนมากเกิดความเครียดในชีวิตเพราะมีหนี้สิน ส่งผลให้ตนเองและครอบครัวมีทุกข์กันทั้งบ้าน...เป็นปัญหาร่วมกันของมนุษย์โลก ซึ่งกำลังเดินเข้าสู่วิกฤตในทุก ๆ ด้าน พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาแห่งปัญญา พุทธศาสนาจะมีคำตอบหรือหาทางออกของปัญหา (คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 2548: 29 – 30) ประเทศชาติใดก็ตามจะมีความเจริญหรือตกต่ำก็อยู่ที่การปฏิบัติของประชาชนในประเทศนั้น หากประชาชนของประเทศนั้นเป็นคนดีมีความรับผิดชอบชาติก็จะเจริญก้าวหน้า ถ้าประชาชนของชาติขาดความรับผิดชอบ ไม่มีจิตสำนึก ไม่มีจริยธรรม ประเทศชาติก็จะหยุดอยู่กับที่ก้าวหน้าไปไม่ได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาเด็กให้มีโอกาสพัฒนาตนเอง เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (นริศลักษณ์ ภัคตีพงษ์ และคณะ. 2546: 70)

กรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษาจึงตระหนักว่า ความสำคัญที่จะต้องมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยมีแนวคิดหลักการในการดำเนินงาน ดังนี้

มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกันแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน (กรมสุขภาพจิต. 2546: 3)

โรงเรียนวิถีพุทธซึ่งมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน คือการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คือ เป็นผู้มีจิตใจสูง มีความรักความเมตตาต่อสรรพชีวิต เข้าใจหลักความจริงของชีวิตของโลกหรือธรรมชาติ รวมทั้งเรื่องของคุณภาพอย่างต้องแท้ บุคคลเหล่านี้ย่อมมั่นใจได้ว่าจะสามารถดำเนินชีวิตในลักษณะของการเสริมสร้างความสุขที่ไม่ต้องเบียดเบียนบุคคล ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของวัตถุ มีจิตใจเป็นอิสระ โปร่งเบา ไม่เห็นแก่ตัว จึงเป็นที่คาดหวังของสังคมและมนุษยชาติที่จะให้โรงเรียนวิถีพุทธมีส่วนสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์วิถีชีวิตและสังคมแบบญาติพี่น้องของประเทศไทยและมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งก็คือวิถีทางการจัดการศึกษาเพื่อสันติสุขและสันติภาพ (วนิช. 2549: 131)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้จัดทำเล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เน้นคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ตามบทพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยนำแนววิถีพุทธมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ผู้ศึกษาจึงสร้างคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนววิถีพุทธขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้ปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุก ๆ ด้าน อย่างเป็นระบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อประเมินคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตในการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือ เรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรีฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษา ใช้คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา โดยมีขอบเขตประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา การส่งต่อ และการประเมิน ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ และเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา ได้คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมของโรงเรียนโคกสูงวิทยา

นิยามศัพท์

1. คู่มือการปฏิบัติงาน หมายถึง เอกสารหรือหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
2. ระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ในองค์กรที่สัมพันธ์กันและส่งผลต่อกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ระบบจะประกอบด้วยชุดของกระบวนการ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง
3. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถต่าง ๆ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้
 - 3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณี จากการใช้เครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ เพื่อทราบพื้นฐานในจิตสำนึกความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม
 - 3.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปเพื่อแบ่งกลุ่มตามพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบจากเครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ
 - 3.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนา โดยใช้หลักพุทธธรรมพื้นฐานเพื่อให้เด็กมีคุณภาพมากขึ้น
 - 3.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ยึดหลักธรรมตามแนวพุทธศาสนาเพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน
 - 3.5 การส่งต่อ หมายถึง การบันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พระ เป็นต้น เพื่อร่วมพัฒนาและกล่อมเกลาจิตใจให้นักเรียนมีจิตสำนึกเป็นคนดี มีศีลธรรมอันดีงาม
 - 3.6 การประเมิน หมายถึง กระบวนการวางแผนการประเมินคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นระบบขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมินระบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
4. โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนโคกสูงวิทยาเป็นโรงเรียนที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มา

บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นทั้งภายในโรงเรียนและนอกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อ
พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบในการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาสำคัญดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนโคกสูงวิทยา
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 หลักการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
 - 2.6 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
3. โรงเรียนวิถีพุทธ
 - 3.1 ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 3.2 ความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 3.3 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพุทธธรรม
4. คู่มือการปฏิบัติงาน
 - 4.1 ความหมายของคู่มือ
 - 4.2 ประเภทของคู่มือ
 - 4.3 องค์ประกอบของคู่มือปฏิบัติงาน
 - 4.4 ลักษณะของคู่มือปฏิบัติงานที่ดี
 - 4.5 ประโยชน์ของคู่มือปฏิบัติงาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนโคกสูงวิทยา

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนโคกสูงวิทยา ตำบลโคกสูง อำเภอ พัฒนานิคม จังหวัด ลพบุรี รหัสไปรษณีย์ 15140 โทรศัพท์ 036 – 483118 โทรสาร 036 – 483118 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 2 เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับ ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 117 ไร่ 87 ตารางวา

2. ข้อมูลนักเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนดังนี้

- 1) จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ ปี 2549 ทั้งหมด 102 คน
- 2) จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน 418 คน
ม.1 102 คน ม.2 123 คน ม.3 115 คน
ม.4 24 คน ม.5 35 คน ม.6 19 คน
- 3) จำนวนนักเรียนต่อห้อง (เฉลี่ย) 40 คน
- 4) อัตราส่วนครู : นักเรียน 1 : 22 คน
- 5) จำนวนนักเรียนที่ลาออกกลางคัน 8 คน

ฯลฯ

3. ข้อมูลครูและบุคลากร

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บริหาร ครู และบุคลากร มีดังนี้

- 1) ผู้บริหารชื่อ นายไชยา กัญญาพันธ์ วุฒิทางการศึกษาสูงสุด ศศ.ม สาขา การบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2544 จนถึงปัจจุบัน
- 2) ผู้ช่วยผู้บริหาร (ที่ได้รับแต่งตั้ง) 1 คน
- 3) จำนวนครูผู้สอน (ข้าราชการ) 17 คน
ปริญญาตรี 15 คน สูงกว่าปริญญาตรี 3 คน
อายุเฉลี่ยของครู (ข้าราชการ) 40 ปี และประสบการณ์สอนเฉลี่ย 16 ปี
- 4) รางวัลและผลงานดีเด่น
ผู้บริหาร (บรรยายโดยย่อ)
ปี พ.ศ. 2546 ได้รับรางวัล โรงเรียนสิ่งแวดล้อมดีเด่น
ปี พ.ศ. 2547 ได้รับรางวัล โรงเรียนสุภาพสะอาดระดับจังหวัด
ปี พ.ศ. 2548 ได้รับรางวัล โรงเรียนผู้บริหารส่งเสริมภาษาไทยดีเด่น
ปี พ.ศ. 2549 ได้รับรางวัล โรงเรียนส่งเสริมการอ่านดีเด่น
ปี พ.ศ. 2550 ได้รับรางวัล โรงเรียนผู้บริหารส่งเสริมศิลปะดีเด่น
ครูได้รับรางวัล/ ผลงานดีเด่น
ประเภท ครูแกนนำ จำนวน 12 คน
ประเภท ครูต้นแบบ จำนวน 6 คน
ประเภท ครูดีในดวงใจ จำนวน 1 คน
ประเภท ผู้ประสานงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวน 1 คน

4. สภาพชุมชนโดยรวม

- 1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ ชุมชนชนบท มีประชากรประมาณ 1,500

คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ หมู่บ้านโคกแย้ , หมู่บ้านลานมัน , หนองกระเบียน , ซอย อบต. อาชีพหลักของชุมชน คือ เกษตรกรรม เนื่องจาก เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนท้องถิ่นนี้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี / ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองที่เรียกว่า “ วัฒนธรรมไทยเบิ้ง ”

2) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจ / รายได้โดยเฉลี่ยต่อปี 30,000 – 50,000 บาท

3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนอยู่ในตำแหน่งที่ปิด เนื่องจากมีรถประจำทางวิ่งระหว่าง ตำบลโคกสูง และ อำเภอพัฒนานิคม เฉพาะช่วงเวลา เช้าและเย็น เท่านั้นการรับนักเรียนในในเขตพื้นที่บริการส่วนใหญ่ นักเรียนอยู่ในหมู่บ้าน ที่อยู่ไกลออกไป ประมาณ 12 กิโลเมตร ทางโรงเรียนต้องจ้างเหมารถรับ – ส่ง

5. โครงสร้างหลักสูตร

โรงเรียนโคกสูงวิทยา จัดสอนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โรงเรียน ได้จัด สัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 โครงสร้างหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 – ม. 3)

	เวลาเรียน									รวม
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	สุขศึกษา และพล ศึกษา	ศิลปะ	การงาน อาชีพและ เทคโนโลยี	ภาษาต่างประเทศ	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	
ม. 1	120	120	120	120	80	40	80	120	160	960
ม. 2	120	120	120	120	80	40	80	120	160	960
ม. 3	120	120	120	120	80	40	80	120	160	960
รวม	360	360	360	360	240	120	240	360	480	

ให้ผู้เรียนเลือกในรายวิชาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจ ทั้งปี เท่ากับ 240 ชั่วโมง

* จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนเรียนทั้งปี เท่ากับ 1,200 ชั่วโมง

** แผนการเรียนรู้ / จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ คือ ศิลปะ

ตาราง 2 โครงสร้างหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 4 (ม. 4 – ม. 6)

	เวลาเรียน / ภาคเรียน									รวม
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	สุขศึกษา และพล ศึกษา	ศิลปะ	การทำงาน อาชีพและ เทคโนโลยี	ภาษาต่าง ประเทศ	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	
ม. 4	40	40	40	40	20	20	20	40	100	360
ม. 5	40	40	40	40	20	20	20	40	100	360
ม. 6	40	40	40	40	20	20	20	40	100	360
รวม	120	120	120	120	60	60	60	120	300	

ให้ผู้เรียนเลือกเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมตามแผนการเรียนที่กำหนดภาคเรียนละ 120 ชั่วโมง

* จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนเรียนทั้งปี เท่ากับ 1,200 ชั่วโมง

** แผนการเรียนรู้อื่นๆ / จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ คือ ศิลปะศึกษา , คอมพิวเตอร์

6. แหล่งเรียนรู้และการใช้

นับแต่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2518 โรงเรียนมีการพัฒนาโดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียนแบบ 106 ต. จำนวน 1 หลัง อาคารเรียนแบบ 261 ล. (ปรับปรุง 29) จำนวน 1 หลัง อาคารชั่วคราว 1 หลัง โรงฝึกงานแบบ 102/27 จำนวน 1 หลัง บ้านพักครู จำนวน 8 หลัง บ้านพักภารโรง 2 หลัง และหอประชุม 100/27 จำนวน 1 หลัง รวมจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 22 ห้อง ห้องปฏิบัติการ 6 ห้อง ห้องปฏิบัติการพิเศษต่าง ๆ 7 ห้อง

ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องจริยศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องภาษาไทย ห้องศิลปะ ภาษาอังกฤษ ห้องโสตทัศนศึกษา

ส่วนห้องสมุดมีขนาด 184 ตารางเมตร (คิดเป็นประมาณ 2.5 ห้องเรียน)

มีหนังสือทั้งหมด 10,620 เล่ม จำแนกเป็น 5 ประเภท สถิติการใช้ห้องสมุดของนักเรียนสูงสุด เมื่อเดือน มกราคม พ.ศ 2549 คิดเป็นร้อยละ 65.09 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดต่ำสุด เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ 2548 คิดเป็นร้อยละ 41.49 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

โรงเรียนมีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าของนักเรียน จำนวน 5 เครื่อง มีนักเรียนมาใช้บริการอินเทอร์เน็ต 12 คนต่อวัน และโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์ใช้ในการเรียนการสอน 26 เครื่อง คิดเป็นสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อเครื่อง เท่ากับ 1 เครื่องต่อ นักเรียน 16 คน

นอกจากห้องสมุดแล้วโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ดังนี้ แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน

1. ห้องศูนย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. ห้องภาษาอังกฤษ
3. ห้องคณิตศาสตร์
4. ห้องสังคม

5. ห้องศิลปะ

แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน

1. พิพิธภัณฑ์ไทยเบิ้ง
3. ถ้าเขาเอราวัณ

6. ห้องพลศึกษา

2. เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์
4. บริษัทสหฟาร์ม จำกัด

7. การบริหารจัดการ

โรงเรียนโคกสูงวิทยา แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่

1. กลุ่มบริหารวิชาการ
2. กลุ่มบริหารงบประมาณ
3. กลุ่มบริหารทั่วไป
4. กลุ่มบริหารงานบุคคล

ผู้บริหารยึดหลักการบริหาร / เทคนิคการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM.)

โดยกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

เน้นคุณธรรม ความรู้ดีมีมาตรฐาน ประสานชุมชน ทุกคนสุขภาพดี เทคโนโลยีก้าวไกล
ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เตรียมพร้อมสู่อาชีพ ภายในปี 2550

พันธกิจ : (Mission)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบ วินัย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มุ่งมั่นสู่ความเป็นสากล
3. พัฒนาระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมและการใช้โรงเรียนเป็นฐาน
4. ปลุกฝังความเป็นไทยโดยใช้ภูมิปัญญาพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชน
5. ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับการฝึกอาชีพอย่างน้อยคนละ 1 อาชีพ
6. พัฒนาระบบประกันคุณภาพตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545

เป้าหมาย (Goal)

1. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
2. นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
3. ระบบบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. นักเรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพอย่างน้อยคนละ 1 อาชีพ

6. สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่นสวยงาม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
7. มีระบบประกันคุณภาพตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 และพร้อมรับการประเมินภายนอก

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในการศึกษาค้นคว้า หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีเป้าหมายเพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ซึ่งผู้จัดทำได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2546: 4) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าวและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุน

การดูแลช่วยเหลือ หมายรวมถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

อินทิรา หิรัญสาย (2545: Internet) ได้ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถต่าง ๆ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรมที่ดีงาม ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาไปอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเจริญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การสื่อสาร เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ นั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา

โรงเรียนอำนาจเจริญ (2550: Internet) ได้ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือหมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือ สำหรับครูประจำชั้นและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และปลอดภัยจากสารเสพติด

ศูนย์เครือข่ายสารสนเทศระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (2550: Internet) ได้ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันที่ประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

มาลินี ชาวลาไฟบูลย์ (2548: 34) ได้ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูที่ปรึกษาชั้นเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาอันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาคือ เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต ปลอดภัยจากสารเสพติด และรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

อร่าม เสือเดช (2549: 10) ได้ให้ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ว่า การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาคือ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤตทั้งหลาย

จันทนา บุญรุ่ง (2548: 12) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการของครูที่ปรึกษาในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคือ เพื่อให้ นักเรียนอย่างมีขั้นตอนมีวิธีการและเครื่องมือ โดยประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน

โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย (2549: Internet) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ ดังกล่าวและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

การดูแลช่วยเหลือ หมายความว่า การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาคือ โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขในการดำรงชีวิต

กล่าวโดยสรุป ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนในด้านการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคือ โดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ตลอดจนอยู่ในสังคมได้อย่างเข้มแข็งและปลอดภัย

2.2 ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และการพัฒนาประเทศ เพราะการบริหารคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น คุณภาพการศึกษาย่อม มีอิทธิพลต่อความรู้ ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนซึ่งได้แก่ ด้านสติปัญญาผู้เรียน อีกทั้งยัง พัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการเรียนรู้ที่ครบถ้วน ดังนั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธ จึงมีความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ส.ม.ศ. (2549: Internet) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังเป็นเรื่องใหม่ ยังไม่มีผลงานการวิจัยในเรื่องนี้และศึกษา น่าจะมีความรู้ความเข้าใจในสภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งว่า มีส่วนร่วมในด้านใด และมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดต่าง ๆ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพ มัธยมศึกษาต่อไป

โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย (2549: Internet) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า ที่จะต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงาน เป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผล ให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน

จันทนา บุญรุ่ง (2548: 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่า การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุน นักเรียนตามกระบวนการทางการศึกษานั้นยังไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวก และในเชิงลบอันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียนอีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการ ดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะ การทำงานอย่างมีระบบกระบวนการทำงานมีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการหรือการใช้ เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะเกิดผลดีต่อทุกคน คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

อินทิรา หิรัญสาย (2549: Internet) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถด้านต่าง ๆ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาไปอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเจริญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การสื่อสาร เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ นั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา

กรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษา (2546: 3) กล่าวถึง ความสำคัญที่จะต้องมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน

ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น เน้นที่คุณภาพของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่สงบสุข ให้สมกับคำว่า “ เก่ง ดี และมีความสุข ” โดยมีบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินงานทั้งผู้บริหารและครู และที่สำคัญคือ ความดูแลใส่ใจของครูที่ปรึกษาที่มีให้นักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความรัก ความเมตตา และความเข้าใจในนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนให้พร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน เป็นกำลังสำคัญของสังคม สามารถนำพาความรุ่งเรืองและความสงบสุขสู่ประเทศชาติต่อไป

บทบาทของความเป็นครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าน่าน่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ด้วยเป็นหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตวิญญาณให้เกิดขึ้นในโรงเรียนในสังคมประเทศชาติหรือรวมทั้งสังคมโลกด้วยเช่นกัน

2.3 หลักการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2546: 3) กล่าวถึงหลักการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกันเนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง
2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด

ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

2.4 กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

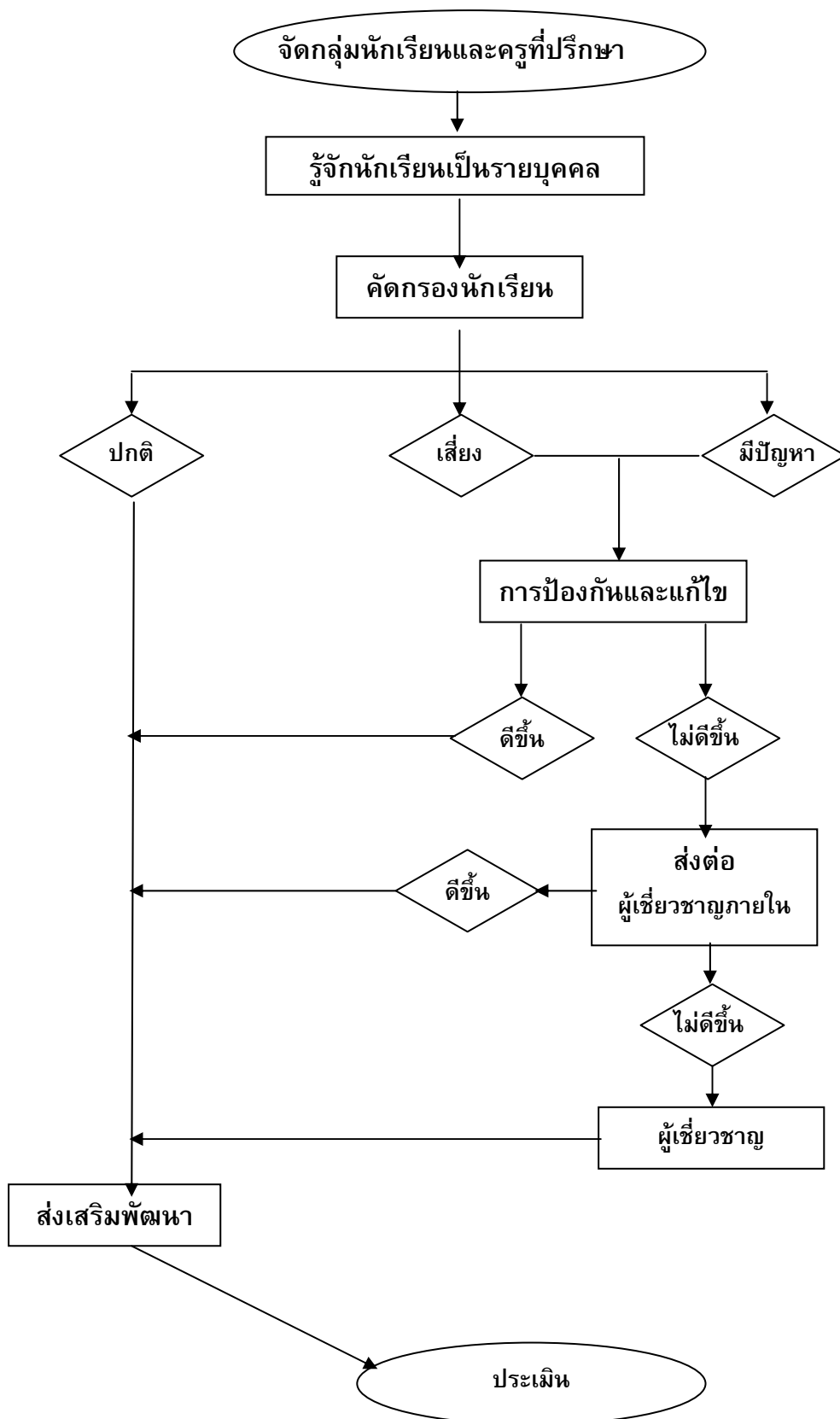
กรมสามัญศึกษา (2544: 5) กล่าวว่า คือ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบการดำเนินงานดูแลนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียนโดยดำเนินการตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ (กรมสามัญศึกษา. 2544: 9, 29)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ
6. การประเมิน

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 6 ประการดังกล่าวแสดงให้เห็นเป็นแผนภูมิในภาพประกอบ 1

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพประกอบ 1 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญ มีวิธีการ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.1 ความสำคัญ

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงมีความสำคัญ และที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดาโดยเฉพาะการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

1.2 ข้อมูลพื้นฐานนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1.2.1 ด้านความสามารถ แยกเป็น

- 1) ด้านการเรียนรู้
- 2) ด้านความสามารถอื่น ๆ

1.2.2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น

- 1) ด้านร่างกาย
- 2) ด้านจิตใจ - พฤติกรรม

1.2.3 ด้านครอบครัว แยกเป็น

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน

1.2.4 ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับครูดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

1.3 วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรรู้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญ คือ

1.3.1 ระเบียบนสะสม

1.3.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (The Strength and Difficulties

Questionnaire: SDQ)

1.3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษา

จากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น

1.3.1 ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสงสัยบางประการ ก็ควรรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรงสอบถามจากครูอื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษา ดำเนินการได้

รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้าน สุขภาพและด้านครอบครัว

ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดีมิ ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีตู้เก็บ ระเบียบสะสมให้เรียบร้อย ควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ ได้

1.3.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมา ใช้แทนก็ได้)

แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบแต่เป็นเครื่องมือ สำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจซึ่งจะช่วย ให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพเป็นผู้จัดทำขึ้น โดย พัฒนาจาก The Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้การ แพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิง พรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำ การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (norm) ของเด็กไทย

แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ

- ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำขึ้นโดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

1.3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียบสะสมและแบบประเมินพฤติกรรม เด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาอาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่ม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ให้ห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

2.1 ความสำคัญ

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2. กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหา นักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง / ปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตามและเพื่อป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

2.2 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในดุลพินิจของครูที่
ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนควรมีการ
ประชุมครูเพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการ
คัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่า
ความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

3.1 ความสำคัญ

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่
ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความ
ภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียน
กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่ม
ปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

3.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรม
หลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.2.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home room)

3.2.2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (classroom meeting)

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.1 ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่
กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้
ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญห โดยไม่
ปล่อยปละละเลย นักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียน
จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มี
คุณภาพของสังคมต่อไปนอกจากนี้ทุกครั้งที่ครูช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็น
หลักฐานด้วย

4.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา

การป้องกันและการแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่
ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 2 ประการคือ

4.2.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น

4.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.3 ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ปัญหของนักเรียน

4.3.1 การรักษาความลับ

1) เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไป

เปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมระบุชื่อ
สกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่เกี่ยรตินักเรียน

2) บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ที่เหมาะสมและสะดวกใน
การเรียกใช้

3) การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานส่วนที่เปิดเผยได้
โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

4.3.2 การแก้ไขปัญหา

1) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของ
ปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหามีได้เกิดจาก
สาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2) ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจาก
สาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการที่ช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะ
กับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ
การให้การปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือ
ทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาใน
นักเรียนแต่ละคน

5. การส่งต่อ

5.1 ความสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตาม
กระบวนการในข้อ 4 นั้น อาจมีกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว
นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหา
ของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานั้นเป็นบทรบาทหน้าทีของครู
ที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็น
ปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

การส่งต่อแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่าย
ปกครอง เป็นต้น

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยัง
ผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการ
แก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหา
พฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และ

ประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

5.2 แนวทางในการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา

การส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษาดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น

3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรูสึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยาควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

5.3 แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

5.3.1 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้า

5.3.2 สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

5.3.3 ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่ช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม

5.3.4 ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

6. การประเมิน ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 ขั้นตอน กล่าวคือ 6.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

6.2 การคัดกรองนักเรียน

6.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

6.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

6.5 การส่งต่อ

6.6 การประเมิน

โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้ง

ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงาน อย่างสม่ำเสมอ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูทุกคนในแต่ละระดับ และผู้เกี่ยวข้องทุกคน การดำเนินงานตามระบบทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจึงมีประโยชน์ต่อการสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย

2.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้
4. นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
5. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความรู้

2.6 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องตระหนักในความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. โรงเรียนวิถีพุทธ

3.1 ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ

สพฐ. (2548: 33) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ใช่โรงเรียนสอนศาสนา แต่เป็นโรงเรียนปกติ ที่เน้นให้เด็กได้รับความรู้ทั้งหมด โดยยึดหลักการที่ให้เด็ก กิน อยู่ ดู ฟังเป็น โดยใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และ สพฐ. มีความเชื่อว่าทุกสาระตามหลักสูตร ถ้าได้มีการเชื่อมโยงกันด้วยความตั้งใจแล้วจะเกิดปัญญา ปัญญาไม่ใช่แค่เรื่องการมีสติในเรื่องของศาสนา แต่ปัญญาเป็นทุกอย่างทั้งหมดที่เราต้องการให้เกิด

พจนพร จิตเจริญทวีโชค (2548: 12) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธว่า คือโรงเรียนระบบปกติ ที่นำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธคือ โรงเรียนที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นทั้งภายในโรงเรียนและนอกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.2 ความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธ

การศึกษา เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้กับเยาวชนเรียนรู้ที่จะเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีวิชาความรู้ที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างถูกต้องและมีความสุข ครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สาระการเรียนรู้ การให้มีคุณธรรม จริยธรรม บูรณาการกับวิชาความรู้ จะเห็นได้ว่าท่านพระพุทฺธทาสให้ความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาชีวิต โดยเล็งเห็นว่าการศึกษานั้นมีหน้าที่สำคัญสูงสุดคือการพัฒนาให้คน พัฒนาดนให้ใช้ชีวิต ควบคุมชีวิตอย่างถูกต้องได้ให้ดีที่สุด เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นแก่ชีวิต และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยใช้ธรรมชาติซึ่งเป็นชีวิตที่พัฒนาแล้ว โดยมีธรรมคือมีสติ ปัญญา สมาธิ มีความรู้ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องวัตถุ กินอยู่อย่างพอดีไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความถูกต้องทางร่างกาย เป็นผลมาจากมีความถูกต้องทางวัตถุก่อน ร่างกายก็จะสุขภาพดีไปด้วย ประกอบกับมีความถูกต้องทางวาจาในการติดต่อสื่อสารและสุดท้ายจะเห็นว่าท่านอาจารย์พุทฺธทาสมุ่งเน้นให้คนมีจิตใจที่ดี มีจิตใจงาม รู้จักรับผิดชอบ ลดความเห็นแก่ตัว ควบคุมกิเลสได้ โดยที่ท่านไม่ได้เน้นการศึกษาแบบท่องจำ แต่ต้องการให้ได้ฝึกปฏิบัติจริงจากการดู การพิสูจน์ การทดลอง วิจัย แล้วนำมาปฏิบัติจริง (รัตน ลีมตระกูล. 2547: 37, 40 – 41)

เพราะคนเรามีความต้องการ ทะยานอยาก หากคนดีมีศีลธรรมอยู่ในหัวใจ มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น เขาก็จะเพียรพยายามเพื่อให้ได้มาด้วยสิ่งนั้น ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมซึ่งไม่ใช่เรื่องผิด แต่สำหรับบางคน...ที่อยากมี อยากเป็น แต่อาศัยทางลัดทุจริตคดโกง นอราษฏร์และบังหลวง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการ จนขาดซึ่งศีลธรรมจรรยาที่ดี สร้าง

ปัญหาจุดรั้งความเจริญของประเทศชาติ นำพาประชาชนให้จมดิ่งอยู่ในวังวนความยากจนไม่มีที่สิ้นสุด

กลไกสำคัญในการที่จะปลดปัญหาเหล่านี้คือ การศึกษา แล้วระบบการศึกษาของไทยเข้มแข็งพอหรือยัง ที่จะทำหน้าที่ป้องปรามการทุจริต ปลุกจิตสำนึกและสร้างเสริมคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กและเยาวชนไทย เพื่อไม่ให้ปัญหาเหล่านี้ทำลายสังคมไทยไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แม้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้เกิดภายในตัวบุคคลเป็นเรื่องที่ละเอียดและกระทำได้ยาก แต่สามารถทำได้ ดร. อ่ำรุ้ง จันทวานิช เลขาธิการสภาการศึกษา ได้เคยกล่าวไว้ว่า วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่าย และทุกส่วนของสังคม ในการให้ความรู้ความเข้าใจและสำนึกในการปฏิบัติตามคุณธรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งข้อค้นพบจากงานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ของ ดร. ฟ้ามุ่ย เรื่องเลิศบุญ และดร. สมศักดิ์ จิตตพรพงษ์ ก็ได้สนับสนุนความคิดนี้ที่ว่า คุณธรรมจริยธรรมของคนไทย ไม่สามารถสอนหรือให้ความรู้แค่ในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง การเห็นแบบอย่างที่ดี การอบรมบ่มเพาะจากชีวิตจริง ฯลฯ อันเป็นกระบวนการที่ผสมผสานหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว ภายใต้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนที่ตีงามด้วย (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2548: 31)

สาระการเรียนรู้ต้องมีการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเชิงบูรณาการองค์ความรู้ ซึ่งสามารถทำได้ในการเรียนการสอนทุกวิชา โดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เชื่อมโยงกับวิชาต่าง ๆ ได้ การเรียนการสอนมีการเน้นให้ผู้เรียนคิดเก่ง มีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์ โดยการสอดแทรกเนื้อหาสาระและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนคิดดี คิดอย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแก่ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมไม่เอาเปรียบหรือทำร้ายผู้อื่น ตรงกันข้าม เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องเน้นให้ผู้เรียนคิดที่จะเอื้อเพื่อ เผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่มองผู้อื่นเป็นศัตรู เกิดจิตสำนึกในสิ่งควรเชื่อ ทำในสิ่งที่ควรทำ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อันก่อให้เกิดคุณสมบัติของคนไทย ให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข หลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระ ให้เลิกชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ตามหลักของพุทธศาสนา (รัตน์ ลิ้มตระกูล. 2547: 52)

3.3 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพุทธธรรม

ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม

ในการเรียนวิชาศึกษาศาสตร์นั้น ผู้เรียนคงต้องเรียนวิชาปรัชญาการศึกษากันทุกคน มากบ้าง น้อยบ้าง แต่เท่าที่ผ่าน ๆ มาปรัชญาการศึกษาที่เรียนกันนั้นส่วนมากเป็นปรัชญาการศึกษาของประเทศตะวันตกทั้งสิ้น เช่น ปรัชญาการศึกษาตามแนวจิตนิยม (Idealism)

ปรัชญาการศึกษาตามแนวสัจนิยม (Realism) ปรัชญาการศึกษาตามแนวพิสูจนนิยม (Experimentalism) เป็นต้น

ส่วนปรัชญาการศึกษาตามแนวของลัทธิปรัชญาที่เป็นของไทยเราเองหรือที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปัญญาอันเป็นของสังคมของเราเอง ยังไม่ค่อยจะมีสำหรับความรู้ หรือปรัชญา หรือปัญญาอันเป็นของสังคมไทยเราเองนั้นก็ให้แก่ พุทธศาสนาหรือพุทธธรรมนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็นการสมควรยิ่งที่จะได้พยายามสร้างปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม (Buddhistic philosophy of education) ขึ้นไว้บ้าง เพื่อว่าเมื่อได้ศึกษาปรัชญาการศึกษาของประเทศอื่นแล้วก็จะยังมีปรัชญาการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของเราเองให้ไว้ศึกษาควบคู่กันไปบ้าง

การเสนอปรัชญาการศึกษานั้นในปัจจุบันนิยมเสนอกันสามวิธี คือ

1. วิธีปทัสถาน (Normative) อันได้แก่การเสนอความคิดใหม่ตามวิธีการที่มีอยู่เดิมแล้ว ไม่ต้องไปคิดวิธีการขึ้นใหม่อีก
2. วิธีคาดเก็ง (Speculative) อันได้แก่การเสนอแนะความคิด หรือคาดคะเนขึ้นไว้ เนื่องจากว่าผู้เสนอนั้นได้มีประสบการณ์อยู่มากเพียงพอ จนอาจมีความคิดที่จะเสนอแนะได้
3. วิธีวิเคราะห์ (Analytical) อันได้แก่การเสนอเชิงวิเคราะห์ เพื่อทำให้ความคิดบางประการได้กระจ่างแจ้งขึ้น

สำหรับการประยุกต์หรือ สร้างปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม ณ ที่นี้จะใช้วิธีปทัสถาน (Normative)

1. พุทธธรรมบางประการที่นำมาใช้

พุทธธรรมบางประการที่นำมาใช้ หรือนำมาประยุกต์ให้เกิดเป็นปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรมขึ้นนั้น มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 5 : รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ (อันเป็นลักษณะของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป)

อกุศลมูล 3 : โสภ โกรธ หลง (อันเป็นลักษณะของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป)

นิพพาน : ชีวิตที่ดีสูงสุด (Summum bonum) การดับสิ้นแห่งความทุกข์ การดับสิ้นแห่งอกุศล อันเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตในที่สุด

มรรคมีองค์ 8 : (หรือที่ย่อลงเป็นไตรสิกขา 3) วิธีหรือแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพ้นหรือดับสิ้นแห่งทุกข์

อริยสัจ 4 : ความจริงแห่งชีวิต อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

กิจในอริยสัจ 4 หรือ กิจญาณ : ได้แก่สิ่งที่จะต้องกระทำหรือกิจที่จะต้องกระทำเกี่ยวกับอริยสัจ 4

2. แนวคิดบางประการในวิชาปรัชญาการศึกษาที่นำมาใช้

แนวคิดบางประการในวิชาปรัชญาการศึกษาที่นำมาใช้หรือนำมาคิดในการประยุกต์บางประยุกต์พุทธธรรมนั้น มีดังต่อไปนี้

การศึกษา คือการรอกงามหรือการพัฒนา หรือคือการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เจริญงอกงามหรือพัฒนาขึ้นตามความมุ่งหมาย

บูรณาการ คือจุดหมายปลายทางของการศึกษา (บูรณาการหรือ Integration คือสภาพที่ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้แกแตกไปจนหมดสิ้น หรือการที่ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้แกแตกไปเกือบหมดสิ้น)

อันตรกิริยา คือ การปะทะระหว่างตัวเรา และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมอันตรกิริยา (Interaction) ให้อยู่ในวิถีทางที่ดีอยู่เสมอ

วิธีการคิดแบบแก้ปัญหา หรือวิธีการคิดสะท้อน เป็นวิธีการของการศึกษา (Reflective thinking is the method of education)

การแก้ปัญหา (Problem-solving) หรือการทดลอง คือวิธีการที่นำมาซึ่งความจริง หรือความรู้

3. ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม

คำอธิบายปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรมนี้ มีอยู่ 4 หัวข้อได้แก่ ความหมายของคำว่าการศึกษา ความมุ่งหมายของการศึกษา แนวนโยบายพื้นฐานของการศึกษา และวิธีการของการศึกษาแต่จะขออธิบายเพียงข้อที่ 1 คือความหมายของคำว่า “การศึกษา” เท่านั้น ส่วนข้ออื่น ๆ อาจพึงพิจารณาเอาไว้จากตารางคำอธิบาย 2 ตาราง ซึ่งอยู่ในหน้าถัดไป

คำอธิบายข้อที่ 1 ได้แก่เรื่อง ความหมายของ คำว่า “การศึกษา” ลักษณะของมนุษย์เรานั้นประกอบด้วยขั้น 5 และอกุศลมูล 3 แต่ละคนอาจมีมากบ้าง น้อยบ้าง อกุศลมูลนี้เป็นปัญหาอย่างยิ่ง ทำให้ไม่อาจจะบรรลุชีวิตที่ดีได้

ดังนั้น เมื่อการศึกษาคือการพัฒนา ก็อาจกำหนดความหมายของคำว่า “การศึกษา” ตามแนวพุทธธรรมได้ดังนี้ กล่าวคือ “การศึกษา คือการพัฒนาขั้น 5 ซึ่งยังมีอกุศลมูลอยู่ เพื่อว่าอกุศลมูลเหล่านั้นจะได้ลดน้อยถอยไป และได้บรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็นตามควรแก่กรณี” ทั้งนี้โดยจัดให้ผู้เรียนได้ประสบกับผู้รู้ ธรรมะและวิชาการต่าง ๆ และได้ปฏิบัติสิ่งที่ดีงามและเหมาะสมทั้งปวง โดยรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 3 และตาราง 4

ตาราง 3 ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม

<p>โครงสร้างของปรัชญาการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีอยู่เป็นปทัสถานแล้ว</p>	<p>หัวข้อธรรมะในพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ในการสร้างปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรมขึ้น</p>	<p>“ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม” ซึ่งได้สร้างขึ้นและอาจนำไปใช้ได้ในการกำหนดการศึกษาให้แก่บุคคลทั่ว ๆ ไปที่ยังครองเรือนอยู่ ปรัชญาการศึกษานี้ เกิดขึ้นโดยนำหัวข้อธรรมะดังกล่าวและความรู้ทางศึกษาศาสตร์มารวมกันประยุกต์ (Apply) หรืออนุโลม (Mutatis mutandis) จนเกิดเป็นปรัชญาการศึกษาขึ้น</p>
<p>1. ความหมายของคำว่า “การศึกษา” (Meaning of education)</p>	<p>ชั้น 5 / อกุศลมูล 3 (ลักษณะของมนุษย์) / นิพพานหรือชีวิตที่ดีที่สุด / อกุศลมูลหรือกิเลส (ทำให้ไม่อาจบรรลุถึงนิพพานได้)</p>	<p>ดังนั้น3ก็อาจพูดได้ว่า การศึกษาคือการพัฒนาชั้น 5 ซึ่งยังมีอกุศลมูลอยู่นั้น เพื่อว่าอกุศลมูลจะได้ลดน้อยถอยไป และได้บรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็นตามควรแก่กรณี ทั้งนี้โดยจัดให้ผู้เรียนได้ประสบกับ ผู้รู้ ธรรมะและวิชาการต่าง ๆ และการปฏิบัติที่ดีทั้งปวง</p>
<p>2. ความมุ่งหมายของการศึกษา (Aims of education)</p>	<p>นิพพาน (สภาพของชีวิตที่อกุศลมูลหรือกิเลสดับหมดอย่างสิ้นเชิง)</p>	<p>นิพพานคล้ายกับบูรณาการ (Integration) อยู่แล้ว ซึ่งหมายถึงสภาพของชีวิตที่ร่มเย็น เนื่องจากการที่ปัญหาทั้งปวงในชีวิตได้แก้ทั้งหมดไป หรือหมดไปเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบูรณาการจึงเป็นจุดหมายปลายทางที่สุดของการศึกษา</p>

<p>3. แนวนโยบายพื้นฐานของการศึกษาหรือแนวปฏิบัติซึ่งจะทำให้ชีวิตเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาได้ (Educational policy หรือ Means of education)</p>	<p>แนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “มรรคมืองค์ 8” ซึ่งย่อลงได้เป็น 3 ข้อ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นแนวทางที่นำไปสู่นิพพานอันนับเป็นธรรมะ หรือจริยธรรมอันสูงสุด</p>	<p>อนุโลมได้ว่าแนวนโยบายพื้นฐาน 3 ประการของการศึกษาได้แก่ การศึกษาตนเอง การศึกษาสิ่งแวดล้อม และการศึกษาจริยธรรม จริยธรรมย่อมช่วยให้อันตรกิริยา (Interaction) ระหว่างตัวเราเองและสิ่งแวดล้อมของเราได้เป็นไปในทางที่สงบและร่มเย็น ทั้งนี้โดยที่จริยธรรมช่วยทำให้กุศลมูลได้ลดน้อยถอยไป แนวทางที่ 3 ประการนี้ เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่บูรณาการ ดังนั้น การศึกษาที่ละเลยเรื่องจริยธรรม จึงเป็นการศึกษาที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง</p>
<p>4. วิธีการของการศึกษา (Method of education)</p>	<p>- อริยสัจ 4 - กิจในอริยสัจ 4 หรือที่เรียกว่า “กิจญาณ”</p>	<p>เอาขั้นตอนทั้ง 4 ของอริยสัจ 4 และข้อความของกิจญาณมาประยุกต์ใช้เป็นวิธีสอน เรียกชื่อว่า “วิธีสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจ” จะสังเกตเห็นว่าวิธีการของกิจญาณนั้น ใกล้เคียงกับวิธีการแก้ปัญหา (Problem – solving) มาก จึงทำให้ประยุกต์ หรืออนุโลมใช้ได้โดยสะดวก ตลอดจนอาจใช้เป็นวิธีตัดสินใจ (Decision making) ได้ด้วย</p>

ที่มา : คณะกรรมการจัดสร้างอนุสาวรีย์ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และงานยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (2549). *การศึกษาและจริยธรรม* ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี. 37 – 43.

ตาราง 4 วิธีสอนตามขั้นที่ 4 ของอริยสัจ

สัจญาณ	กิจญาณ (หรือสิ่งที่ต้องกระทำเกี่ยวกับอริยสัจ) คำอธิบาย ในช่องนี้คัดมาจาก “พจนานุกรมพุทธศาสตร์” ของพระราชวรมุนี (ประยูรช ปยุตโต) กรมการศาสนา 2520 แต่ที่วงเล็บไว้เป็นของผู้เขียนเอง	การประยุกต์กิจญาณเป็นวิธีสอนตามขั้นที่ 4 ของอริยสัจ (Mutatis mutandis หรือ अनुโลมตามขั้นของวิธีวิทยาศาสตร์ หรือ วิธีการแห่งปัญญา
1. ทุกข์	1. ปริญญา การศึกษาให้รู้ให้เข้าใจชัดตามสภาพที่เป็นจริง ได้แก่ การทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหา หรือความทุกข์ (นั่นคือ अनुโลมได้ว่า : ต้องกำหนดปัญหาให้ชัดเจน)	1. ขั้นกำหนดปัญหา (หรือขั้นทุกข์) - ศึกษาปัญหา กำหนดขอบเขตของปัญหาที่เราจะดำเนินการแก้
2. สมุทัย	2. ปหานะ กำจัด ทำให้หมดสิ้นไป ได้แก่การแก้ไขกำจัดต้นตอของปัญหา คือการกำจัดต้นเหตุให้สิ้นไป (นั่นคือ अनुโลมได้ว่า : ในการจะกำจัดปัญหานั้น จะต้องกำจัดที่สาเหตุ)	2. ขั้นตั้งสมมุติฐาน (หรือขั้นสมุทัย) - พิจารณาสาเหตุของปัญหา - จะต้องแก้ปัญหที่สาเหตุของปัญหา หรือที่ต้นตอของปัญหา - ดังนั้นพยายามกำหนดว่าอาจจะทำอะไรได้บ้าง หลาย ๆ อย่าง เพื่อแก้ปัญหที่ตรงสาเหตุ

3. นิโรธ	3. สัจกิริยา การทำให้แจ้ง คือ เข้าถึงหรือบรรลุ การบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้แก่เข้าถึงภาวะที่ปราศจากปัญหาแจ้งในวิธีการที่จะกำหนดปัญหาหรือทุกข์ (นั่นคืออนุโลมได้ว่า : ในการกำจัดปัญหานั้นจะต้องใช้วิธีการ จะต้องกระทำ)	3. ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล - กระทำด้วยตนเอง ทดลองใช้วิธีการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้แล้วในขั้นที่ 2 - ทดลองได้ผลประการใดก็ให้บันทึกไว้เรียกว่าข้อมูล
4. มรรค	4. ภาวนา กระทำตามวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมายได้แก่การลงมือแก้ไขปัญหตามแนวทางของข้อปฏิบัติเพื่อจะได้บรรลุถึงความดับทุกข์ (นั่นก็คืออนุโลมสรุปแนวทางที่ควรปฏิบัติในเมื่อได้รู้แจ้งแล้ว	4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (หรือขั้นมรรค) - วิเคราะห์หรือเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ในข้อ 3 จนเห็นว่าทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหที่กำหนดในข้อ 1 นั้นได้ - สรุปการกระทำที่ได้ผลไว้เป็นแนวทาง (มรรค) เพื่อปฏิบัติ, แล้วลงมือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้น

ที่มา : คณะกรรมการจัดสร้างอนุสาวรีย์ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และงานยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (2549). *การศึกษาและจริยธรรม ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี*. 37 – 43.

จากตารางทั้ง 2 นี้ เป็นอันว่าเราอาจสร้างปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรมขึ้นได้แล้วตามแบบปัทสถาน (Normative) ส่วนตามแบบคาดเก็ง (Speculative) และแบบวิเคราะห์ (Analytical) นั้น ก็ขอสนับสนุนและส่งเสริมให้ศึกษาและเขียนกันอย่างกว้างขวาง เพื่อว่าปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธธรรม หรือตามแนวของปัญญา ซึ่งเป็นของสังคมไทยเราเองนั้น จะได้เป็นที่เข้าใจกันอย่างกว้างขวาง และตั้งอยู่อย่างมั่นคงถาวรในประเทศของเรา (คณะกรรมการจัดสร้าง

อนุสาวรีย์ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และงานพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549: 37 – 43)

ดร.พระมหาจรรยา สุทธิญาณ (2548: 103) ได้กล่าวเกี่ยวกับพุทธวิถีธรรมที่ปฏิบัติมากกว่า “ขณะที่พระโพธิสัตว์ยังแสวงหาทางพ้นทุกข์นั้น พระองค์ทรงมีธรรมประจำพระองค์ตลอดเวลา ในฐานะที่เป็นธรรมะพื้นฐานรองรับการปฏิบัติทั้งหมด ซึ่งพระองค์ตรัสเรียกธรรมกลุ่มนี้ว่า อิทธิบาทธรรม หรือธรรมที่จะนำไปปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จ หรือธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่ความมีฤทธิ์ได้ เพราะคำว่า อิทธิ นอกจากแปลว่าความสำเร็จ แปลว่าฤทธิ์ก็ได้ ซึ่งคำว่าฤทธิ์ก็ถูกนำมาใช้สื่อความหมายถึงการสร้างพลังพิเศษให้เกิดขึ้นในตนจนประสบความสำเร็จ

อิทธิบาทธรรมที่พระโพธิสัตว์เจริญมาก สม่าเสมอเป็นประจำมีห้าประการ คือ ฉันทสมาธิและ

ปธานสังขาร วิริยสมาธิและปธานสังขาร จิตตสมาธิและปธานสังขาร วิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ได้เจริญวิริยะอย่างยิ่ง อิทธิบาทที่พระองค์ได้เจริญอยู่เป็นประจำจนเป็นฐานที่รองรับการเจริญธรรมอื่นเป็นธรรมที่มีองค์ประกอบที่สำคัญสองสามอย่างรวมกันอยู่ เหมือนเมล็ดยาและอาหารบำรุงสุขภาพอยู่ในเม็ดเดียวกันอย่างสมบูรณ์ แต่ละชนิดต่างนำเอาคุณค่ามาเสริมกันและกันอย่างพอเหมาะ ที่เรียกว่า ธรรมสมังคี คือ การปฏิบัติธรรมอย่างองค์รวม คือ นำเอาสิ่งดี ๆ มารวมกัน

พิมพรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ (2541: 210 –211) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของปรัชญาต่อสังคมไทยทางด้านการศึกษาไว้ว่า ปรัชญา คือคตินิยมเกี่ยวกับชีวิต หรือเรียกว่า ปรัชญาชีวิต ประเทศไทยก็มีปรัชญาชีวิต มีความเชื่อ มีค่านิยม และมีแนวทางในการดำเนินชีวิต ถ้าปรัชญา คือ ระบบความคิดที่เชื่อมโยงลักษณะอันแท้จริงของจักรวาล ธรรมชาติของมนุษย์ ฐานะของมนุษย์ สิ่งทีเรียกว่าเป็นปรัชญาของไทยคือ “พุทธธรรม”

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิดทางการศึกษาโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแม่บท ดังนี้ “การศึกษาความเป็นไปเพื่อทำลายสัญชาตญาณอย่างสัตว์ เพื่อให้มนุษย์มีจิตใจสูง การศึกษาควรเป็นไปเพื่อ ธรรมาธิปไตย มิใช่ประชาธิปไตย” นอกจากนั้น พระราชวรมุนี และ ศ.ดร. สาโรช บัวศรี ได้เสนอปรัชญาการศึกษาไทย โดยใช้พุทธธรรมเป็นแม่บท พระราชวรมุนี ได้เสนอว่า “เป้าหมายการศึกษาควรเป็นเพื่ออสิรภาพภายใน หรืออสิรภาพทางจิตใจ” และได้เสนอวิธีการทางจริยศึกษา โดยอาศัยหลักพระพุทธรธรรมมาประยุกต์ใช้อีกทางหนึ่งด้วย ปรัชญายังมีอิทธิพลด้านการจัดการเรื่องการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาไทย ดังนี้ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ 4 ทางด้วยกันคือ ด้านจริยศึกษา ด้านพลศึกษา ด้านหัตถศึกษา ด้านพุทธศึกษา โดยเฉพาะด้านจริยศึกษาได้กำหนดคุณธรรมไว้ 30 หัวข้อใหญ่ เช่น การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายของสัตว์อื่น บุคคลอื่น ความเมตตา กรุณา ความไม่โลภ ไม่ลักขโมย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ เป็นต้น คุณธรรมที่จัดเข้าในหลักสูตรเหล่านี้เป็นอิทธิพลของพุทธปรัชญาต่อสังคมไทยด้านหนึ่งนั่นเอง

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (2541: 106 –109) ได้กล่าวไว้ในธรรมจริยา เล่ม 4 ว่า เราเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างไร “ศาสนาย่อมเป็นความหวังต่อสิ่งที่ประเสริฐ ยิ่งยวดกว่าความเมาหลง

อันครอบงำสันดานมนุษย์อยู่โดยธรรมดา และศาสนาย่อมทำใจให้อิ่มเอิบด้วยความถ่อมมัน กำจัดเสียซึ่งความหวาดเสียวในสรรพภัยต่าง ๆ ...แท้จริงศาสนาสอนให้เราประพฤติสิ่งที่ดีที่ถูก และให้กระทำความดีเพราะเหตุที่ว่าเป็นการถูก ไม่ใช่เพราะหวังต่อผลประโยชน์หรือการตอบแทนต่าง ๆ การที่เราทำความดีนั้น เราย่อมได้รับความตอบแทนอยู่เองเป็นธรรมดา ...ศาสนาทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมมุ่งต่อความดีความประเสริฐทั้งสิ้น แต่หากเกิดในที่ต่าง ๆ กัน และในบุคคลจำพวกต่าง ๆ กัน ถิ่นชนบทรอบนิยามผิด ๆ กันดังกล่าวนั้นแล้ว จึงมีลัทธิและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ กัน และย่อมมีความพิเศษยิ่งและหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดา

วรวีรย์ วตินสรากร (2544: 59) พุทธศาสนาได้ให้ข้อสรุปสาระสำคัญของการประพฤติปฏิบัติธรรมทั้งหมดไว้ว่า การฝึกอบรมตนเองในทางพุทธศาสนาที่สมบูรณ์นั้นต้องฝึกอบรมทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา พร้อมกัน เพราะศีลเป็นพื้นฐานของสมาธิ สมาธิเป็นพื้นฐานของปัญญา ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า “ศีล ทำหน้าที่พัฒนากายและวาจา ให้เป็นกายและวาจาที่นำดู ส่วนสมาธิเป็นการพัฒนาจิตโดยตรง... จิตที่เป็นสมาธิต้องมีคุณสมบัติ 3 อย่าง คือ สะอาด ตั้งมั่น และว่องไว... ปัญญาก็หมายความว่า จิตชนิดที่เป็นสมาธินี้ถูกนำไปใช้ทำงาน เพื่อการรู้ เพ่งพิจารณาอะไรลงไปโดยเฉพาะก็จะรู้เรื่องนั้นดีไปตามลำดับ”

สาลิ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2547: 129 - 130) ได้กล่าวการศึกษาในพุทธศาสนาไว้ว่า “ในด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียน โรงเรียนทางศาสนาหมายถึงวัด ซึ่งคล้ายคลึงกับพวก Idealism โรงเรียนเป็นตัวกลาง เป็นผู้นำดำเนินการสอน อบรมทุกด้าน โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สังคมดีหรือเลวลง เท่ากับทางด้านศาสนาใช้วัดสถานะของผู้เรียนตรงกับคตินิยมเหมือนกัน คือ ให้ความสำคัญแก่จิต เพราะรู้อารมณ์ของคน แต่ทางด้านรูปกาย ไม่รู้อารมณ์ เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ทางศาสนา คำนี้ถึงความแตกต่างของบุคคล ด้านประสบการณ์ คล้ายกับพวก Idealism เหมือนกัน ด้านความคิดเห็น ตรงกับพวก Realism สัจจะนิยม ได้แก่ ความต้องการทางกาย”

ความมุ่งหมายทางการศึกษา ทางพุทธศาสนาได้กำหนดไว้ 2 ชั้นคือ

1. ความมุ่งหมายทั่วไป ได้แก่
 - 1.1 ละชั่วทำดี
 - 1.2 เผากิเลส ดับกิเลส
 - 1.3 มุ่งให้มีสมาธิ
2. ความมุ่งหมายเฉพาะ ตรงกับบรรพชาตินิยม
 - 2.1 ให้ผู้ศึกษาทำประโยชน์ในปัจจุบัน เช่น
 - ให้ทำหน้าที่ของตัวเอง
 - ให้ถึงพร้อมด้วยการรักษา
 - ให้รู้จักคบคนที่เป็นมิตร
 - ให้รู้จักหาทรัพย์ ละเว้นจากอบายมุขทั้งหลาย

2.2 ตรงกับคตินิยม ให้ทำประโยชน์ในโลกหน้า อนาคต คือ

- มีศรัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- ให้มีหิริโอตตัปปะ
- ถึงพร้อมด้วยการให้
- ถึงพร้อมด้วยปัญญา
- มีศีล รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย

2.3 ชั้นสูงสุด มุ่งให้ถึงนิพพาน

- ให้มีศีลสมาธิ
- ตัดกิเลส ซึ่งต้องอาศัยปรัชญาชั้นสูง พุทธศาสนาไม่ได้

สร้างสิ่งใหม่ขึ้น นอกจากคุณภาพจริงที่ปรากฏสร้างขึ้นมาเป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ

ในแง่วิธีสอนและการสอน ใช้แบบปฏิบัตินิยม คือ

1. สอนจากง่ายไปหายาก
2. สอนตามความต้องการของผู้เรียน
3. สอนโดยมุ่งอรรถาศัยของแต่ละคน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525: 118 – 121) ได้กล่าวถึงศาสนาและคุณธรรมไว้ว่า สังคมไทย ซึ่งก็เช่นเดียวกับสังคมอื่น ๆ ในเอเชีย ที่มีศาสนาและหรือศีลธรรมจรรยาเป็นรากฐานที่สำคัญ ศาสนาที่สำคัญในสังคมไทยก็คือ ศาสนาพุทธซึ่งเป็นศูนย์รวมของจิตใจ เป็นที่รวมของกิจกรรม เป็นแหล่งที่สร้างสรรค์ และส่งเสริมค่านิยมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย เกือบทุกหมู่บ้านจะต้องมีวัดหนึ่งวัดเสมอไป และวัดนั้น ๆ ก็จะเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านนั้นด้วยพร้อมกันไป เป็นพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของสังคมในด้านต่าง ๆ อันก่อให้เกิดคุณค่าที่สำคัญบางประการ แนวคิดทางการศึกษา การศึกษาของไทยแต่เดิม เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นและเกิดในทุกสถาบันของสังคม ไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด วัง หรือหมู่บ้านก็ตาม ต่างก็ทำหน้าที่ให้การศึกษาดูด้วยกันทั้งนั้น สถาบันที่ทำหน้าที่เพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ จึงไม่มีและไม่จำเป็น การศึกษาที่จัดและเป็นไปก็เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมและเพื่อชีวิต เพราะทุกหน่วยของสังคมจัดขึ้นเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตโดยแท้ เพราะใช้ประโยชน์เพื่อชีวิตโดยตรง การศึกษาทุกด้านวิชาการ ทางด้านศีลธรรม และอาชีพ สอดคล้องและเป็นไปในแนวเดียวกัน เพราะทุกสถาบันต่างก็ให้การศึกษาร่วมกันไป

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2539: 85) ได้กล่าวถึงหลักการทางพระพุทธศาสนาว่า การเข้าถึงความจริงของธรรมชาติและจัดตั้งระบบสังคมอย่างสอดคล้อง เรื่องของหลักการ เกี่ยวกับความจริงของธรรมชาติกับการนำมาใช้ประโยชน์ในสังคมของมนุษย์ หมายความว่า การจัดระบบของสังคมมนุษย์ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงตามกฎธรรมชาติ อันนี้เป็นหลักใหญ่ จุดหมายของการศึกษา ในขั้นของการดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนและเกื้อกูลกันระหว่างองค์กรวมในองค์ใหญ่ ซึ่งการศึกษาจะต้องพยายามพัฒนาคนให้เข้าถึงให้ได้ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ คือ

จะต้องให้ หนึ่ง บุคคลหรือตัวมนุษย์หมดทั้งชีวิตของเขา (ทั้งกายและใจ) สอง สังคม สาม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เข้ามาประสานประโยชน์กันให้ได้ คือให้อยู่ร่วมกันด้วยดีอย่างเกื้อกูลกัน

บรรจง จันทรสา (2522: 181) ได้กล่าวเกี่ยวกับสถานภาพทางศีลธรรม (Morality) กับ ศาสนาไว้ว่า โดยทั่วไปนั้น ศาสนาทุกศาสนาจะเปรียบเสมือนศาลสูงสุดที่จะตัดสินปัญหาเกี่ยวกับ ศีลธรรม (Morals) ให้แก่ศาสนิกในลัทธินั้น ๆ ไม่จะเป็นศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม หรือ ศาสนาพุทธก็ตาม มนุษย์เพียงแต่ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมแห่งคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ก็ได้ชื่อว่าเป็นการประพฤติดีและถูกต้อง ในลักษณะนี้ผู้กำหนดหลัก

จริยธรรม หลักศีลธรรมจึงได้แก่พระเจ้าหรือศาสดาของศาสนานั้น ๆ จึงดูประหนึ่งว่าองค์กร ทางศาสนานั้นเป็นผู้ผูกขาดในเรื่องจริยศาสตร์และแนวทางที่ควรประพฤติปฏิบัติของมนุษย์

ศรีสมร พุ่มสะอาด (2548: 33 – 34) ได้เสนอแนะแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และ สังคมว่า ถ้าจะสอนเด็กให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ต้องสอนให้รู้ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็น “สอนให้รู้ คือ บอกความรู้ที่ถูกต้อง เต็มที่ ไม่เก็บกัก ณ วันนี้ ความรู้สอนเท่าไรไม่มีวันหมด ควรสอนวิธีหาความรู้ด้วย ทำให้ดู เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่จะเป็นครูจริง ๆ ในโรงเรียน ครูที่อยู่นอกระบบ คุณครูที่เป็นพ่อแม่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก อย่าได้เพียงพรีาสอนเด็กว่าอันนี้ ไม่ดี อันนี้มีโทษ แต่ตัวของคนบอกเองไม่ได้ปฏิบัติตามนั้นเลย แล้วเมื่อไรเด็กถึงจะมีแบบอย่างที่ดี ให้ทำตาม อยู่ให้เห็น พ่อแม่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก เด็กอยู่กับพี่เลี้ยง อยู่กับเกม อยู่กับทีวี การอยู่ให้เห็น ไม่ใช่การนั่งรอให้ลูกเห็นตัวเท่านั้น แต่หมายความว่า ต้องให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ อบรมดูแล เอื้อมือไปถึงปัญหาต่าง ๆ ของเขา ปัญหาหลายอย่าง เขาต้องพึ่งเพื่อน จะทำอย่างไร เด็กถึงจะกล้าหันมาปรึกษาพ่อแม่หรือคุณครูแทน” การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธที่ ผ่านมา ผู้ปกครองเห็นว่า ลูกหลานมีกิริยามารยาทเรียบร้อยขึ้น มือไม้อ่อน ไปไหนมาไหนก็บอกกล่าวคุณพ่อคุณแม่ และเด็กกว่าครึ่งหนึ่ง มีผลการเรียนดีขึ้น เด็กเป็นคนดี คนเก่งแล้วก็มี ความสุข สิ่งเหล่านี้เป็นตัวชีวิตว่า เราสามารถที่จะปลูกฝังความเป็นคนดี มีศีลธรรมให้เกิดกับตัว เด็กได้ จากการร่วมมือกันของหลาย ๆ ฝ่าย และคาดว่าในปี 2549 โรงเรียนทั้ง 32,000 โรงเรียนจะนำแนวปฏิบัติของโรงเรียนวิถีพุทธไปปรับใช้ในโรงเรียนของตนเองได้

สิทธิพัชร์ ธีรชัยยุทธ์ (2548: 126, 129) ได้กล่าวถึงพุทธวิถีว่า พื้นฐานความคิดของวิถี พุทธคือ การเป็นผู้ตื่น ผู้รู้แล้ว วิธีบริหารจัดการด้วยวิถีพุทธ เป็นการนำชุดความคิดบางชุดมา นำเสนอแนวทางให้เห็นว่าคนไทย (และคนชาติอื่น ๆ) สามารถนำหลักปรัชญาพุทธที่แทรกซึมอยู่ใน สายเลือดมาใช้ประโยชน์ทางโลกได้อย่างมีวิถีธรรมกำกับนำทาง พลังชีวิตที่คอยหนุนที่ว่านี้ ประยุกต์มาจากหลักธรรมที่สำคัญชุดหนึ่งที่เรียกว่า อินทรีย์ห้า การใช้ให้ได้ผลต้องนำมาปฏิบัติ ตลอดกระบวนการและครบถ้วนทั้ง 5 ประการดังนี้

1. ศรัทธา มีกิจหรือหน้าที่คือ ความน้อมใจตั้งหรือเด็ดเดี่ยว ความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในความจริงความดีของสิ่งที่นับถือหรือปฏิบัติ อาทิ มีความเชื่อมั่นว่า สามารถใช้ความรู้สึกนึก คิด เพื่อการบริหารจัดการได้ วิธีคิด 10 ประการนั้นมีประโยชน์ในทางบริหารจัดการ มิใช่ได้ ประโยชน์แก่ผู้มุ่งปฏิบัติธรรม

2. วิริยะ หน้าที่คือ การยกจิตไว้เป็นความเพียรพยายาม มีกำลังใจ ก้าวหน้าไม่ถดถอย นั่นคือพยายามฝึกฝนการใช้ความรู้สึก นึก คิด ดังที่กล่าวมาแต่ต้นอย่างไม่ย่อท้อถอยหลังล้มเลิก

3. สติ หน้าที่ คือ ดูแลหรือกำกับจิตให้มีความระลึกได้ กำกับใจไว้กับกิจ นึกได้ถึงสิ่งที่พึงทำพึงเกี่ยวข้อง นั่นคือ หากใช้ความรู้สึก นึก คิด และโยนิโสมนสิการเพื่อการบริหารจัดการก็ไม่หลงลืมภารกิจ

4. สมာธิ หน้าที่คือ การทำจิตไม่ให้อาย ความมีใจตั้งมั่น แน่วแน่ในกิจ ในสิ่งที่กำหนด อาทิ การแน่วแน่ในการบริหารจัดการด้วยพุทธรูทและวิธีการบริหาร

5. ปัญญา หน้าที่คือ การเห็นความจริง ความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง รู้สิ่งที่ทำที่ปฏิบัติ หยั่งรู้หรือเท่าทันสภาวะปัญหาที่สำคัญในที่นี้คือ รู้อย่างถ่องแท้ว่า ความรู้สึก นึก คิด ที่ใช้เป็นประตูสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการนั้น จำเป็นต้องมีวิธีคิดที่สอดคล้องกันโดยนำเสนอไว้ 10 วิธี ที่ควรศึกษาให้เข้าใจทะลุปรุโปร่งใช้คล่องเชิงมือ เอกภาพแห่งองค์รวมสู่ความสำเร็จมิใช่เชื่อ แต่ไม่เข้าใจและใช้ไม่เป็น

พลังของอินทรีย์ห้ามีความสัมพันธ์ต่อเนื่องคือ ศรัทธาทำให้เกิดความเพียร ความเพียรช่วยให้สติมั่นคง เมื่อสติมั่นคงแล้วกำหนดอารมณ์ก็จะได้สมာธิ เมื่อสมาธิดีแล้วก็จะเกิดความเข้าใจมองเห็นซึ่งเหตุปัจจัยแห่งปัญหาต่าง ๆ ได้ เมื่อรู้แจ้งแจ่มชัดด้วยตนเองแล้ว ก็จะมีศรัทธาที่เป็นศรัทธาอย่างยิ่งหรือยิ่งกว่าศรัทธา ศรัทธาต้องควบคู่เสมอกับปัญญา เชื่อแบบมีเหตุผล และต้องลงมือปฏิบัติ วิริยะต้องควบคู่สมาธิ มีความเพียรมีความขยัน แต่ต้องมีความจดจ่อแน่วแน่ในการทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้บรรลุผล

จิววัฒน์ บุญยะกาญจน (2549: 53) ได้กล่าวถึงการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นให้คนถือปฏิบัติ ดังนี้ (ตัวอย่างที่หอเจริญวิปัสสนา วัดปากน้ำ)

1. ช่วยกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. นำร่องเท้าไปวางบนชั้นเก็บรองเท้า
3. ต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เฉพาะสุภาพสตรี ห้ามสวมกางเกงขาสั้นมานั่ง

ปฏิบัติธรรม

4. ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มเข้ามารับประทานบนหอ
5. ห้ามนำเด็กเล็ก ๆ ขึ้นมานั่งภาวนา
6. การนั่งภาวนาไม่ปะปนกัน สุภาพบุรุษนั่งด้านพระภิกษุ สุภาพสตรี นั่งด้านแม่ชี
7. สรรวมมารยาททางกาย วาจา ถ้ามีความจำเป็นให้ใช้เสียงเบา ๆ

พลปุตโตภิกขุ (2548: 44) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของครูและหลักการสอนในวิถีพุทธไว้ว่า กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนาคือ การศึกษา หรือในภาษาบาลีคือสิกขา อันเป็นบทสรุปของมรรคมืองค์ 8 จัดประเภทได้สามประการคือ ศีล สมာธิ ปัญญา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญออกงาม เพื่อความสมบูรณ์พร้อมทั้งความรู้ ความประพฤติและจิตใจจุดเริ่มต้นของ

การศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ สัมมาทิฏฐิ ซึ่งเป็นธรรมข้อแรกที่ต้องพัฒนาขึ้นในตน มีองค์ประกอบคือ ปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นเบื้องต้น นับเป็นขั้นแรกในระบบการศึกษาตามหลักการของพระพุทธศาสนา ปรโตโฆสะ หมายถึง เสี่ยงจากผู้อื่น นั่นคือการอบรมสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากผู้อื่นคือครูบาอาจารย์หรือกัลยาณมิตร ส่วนโยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย กล่าวคือ การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี สามารถคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้าได้ตรงตามความเป็นจริง เป็นวิธีการแห่งปัญญาภายในใจตัวบุคคล

พระธรรมคณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548: 106 – 107) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวิถีพุทธไว้ว่า การดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษย์ ต้องอาศัยการประสานของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบทั้ง 4 คือ มนุษย์ สังคม และธรรมชาติ และเทคโนโลยี ทั้ง 4 เป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อกันและกันและต่อระบบทั้งหมด การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ดำเนินไปด้วยดี โดยที่ทุกส่วนเป็นปัจจัยส่งผลในทางเกื้อกูลแก่กัน ทำให้ดำรงอยู่ด้วยดี ในระบบนี้มนุษย์ในฐานะเป็นปัจจัยตัวกระทำ จึงมีความสำคัญที่สุด ซึ่งพระธรรมคณาภรณ์ อธิบายแจกแจงความสำคัญของแต่ละปัจจัย ดังนี้

1. มนุษย์ เป็นหลักที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน เพื่อให้เข้าถึงความสมบูรณ์ มนุษย์ที่ได้มีการพัฒนาในฐานนี้ จะเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ดีที่สุด ที่จะช่วยระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สังคม สังคมพึงมีมาตรการพิทักษ์ป้องกันไม่ให้คนเบียดเบียนทำลายธรรมชาติแวดล้อม ส่งเสริมสนับสนุนการกระทำที่เกื้อกูลแก่ธรรมชาติ ระบบต่าง ๆ ในสังคมต้องประสานกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวบนฐานแห่งความรู้ในความเป็นจริงแห่งกฎธรรมดากฎธรรมชาติ
3. ธรรมชาติ ทัศนคติที่ดีของมนุษย์ต่อธรรมชาตินั้นไม่ควรหยุดเพียงแค่อเล็กมของตนเอง “แยก” ต่างหากจากธรรมชาติและเล็กคิดจะ “พิชิต” ธรรมชาติ แล้วมองตนเองเป็น “ส่วนหนึ่ง” ของธรรมชาติ มีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติทำให้ที่เคยเบียดเบียนกันให้น้อยลง
4. เทคโนโลยี การประดิษฐ์ การผลิต การใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติโดยตรง มีมากมายหลายอย่าง เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน เทคโนโลยีกำจัดของเสีย รวมถึงมาตรการทางภาษี เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นเครื่องบำรุงบำเรอความสุขของมนุษย์ ถ้าใช้โดยมีสติและมีโยนิโสมนสิการ ก็เป็นปัจจัยที่เกื้อกูลในการพัฒนามนุษย์เอง และในการนำการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่จุดหมาย ถ้าลืมหูลืมตาไปใช้แต่เทคโนโลยีในการทำงาน ก็จะพึ่งพาและตกเป็นทาสของเทคโนโลยี ในการนี้ มนุษย์จึงต้องตกอยู่ในความไม่ประมาท และให้ความเจริญของเทคโนโลยีเคียงคู่กันไปกับการพัฒนาตนเอง หากมีการบูรณาการแล้วเอาระบบการพัฒนาตัวคนมาเป็นองค์แกนกลางที่จะทำหน้าที่เป็นปัจจัยตัวกระทำดังกล่าวมาแล้วการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็จะประสบความสำเร็จ

ภูมิพรรณ ทวีชาติ (2549: 23 – 24) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสอนแบบไตรสิกขาไว้ว่า กระบวนการศึกษา ตามหลักของไตรสิกขา นั้นมีลักษณะที่เด่น และใช้เป็นทฤษฎีทางการจัด กระบวนการเรียนการสอนได้ ดังที่สรุปวิเคราะห์เป็นข้อ ๆ คือ

1. ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วย ตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา จะไม่เกิดอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การดู หรือการบอกเล่า ต้องเรียนด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนด้วยความอดกลั้น อดทนข่มใจ และเรียนด้วยวิริยะอุตสาหะ ความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับชั้น ผู้ศึกษานั้นย่อมวัดและรู้ได้ ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดประเมินค่าได้

2. เรื่องจากศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจึงต้องได้รับการแนะนำ สั่งสอนจากัลยามนิตรก่อน แต่จะหยุด อยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิด และใช้ปัญญาฝึกฝนไปที่ละขั้น จนสามารถวินิจฉัยแยกแยะสิ่งดี สิ่ง ชั่ว แล้วละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และจิตใจที่ผ่องใสบริสุทธิ์ได้

3. การฝึกอบรมตนตามหลักของไตรสิกขา เป็นการฝึกหัดอบรมตนที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่อง เริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งที่ย่างไปสู่สิ่งที่ยาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหยาบ ด้วยศีลกิเลสอย่างกลางด้วยสมาธิกิเลสอย่างละเอียดด้วยปัญญา จนสามารถกำหนดรู้สภาวะ ลักษณะ สามัญลักษณะ และกำหนดรู้ด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดย สิ้นเชิง

4. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้น เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาการที่กว้างและลึก มากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไป

5. การฝึกหัดอบรมตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการที่ว่ามี ลักษณะบูรณาการนั้น เพราะองค์ประกอบของไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 ตัวนี้ อาศัยกันและกันทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลแล้ว ก็ต้องประดับประดาตนไว้ด้วยความไม่ประมาท ต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือการก้าวเข้าสู่แดนแห่งสมาธิ คือ ความสงบ มั่นคงแห่งจิตอันเป็นอุปสรรคสำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสน ไม่วุ่นวาย ย่อม ใช้ปัญญาได้อย่างดี ปัญญาที่ใช้บ่อย ๆ ทำให้เฉียบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัย ให้ศีล สมาธิดีขึ้นด้วย

พระมหาอุทัย ญาณธโร (2539: 2 – 3) ได้กล่าวถึงวิถีแห่งกลไกแบบพุทธไว้ว่า

1. การศึกษาในสวนปรัชญาของพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นการใช้เวลาให้สูญเปล่า แต่เป็น การศึกษารากฐานทางความคิดของพุทธศาสนา เพื่อการเข้าใจระบบความคิดทั้งหมดและในทุกส่วนของพุทธศาสนาอย่างมีสัมพันธภาพ การศึกษาปรัชญาในทางพุทธศาสนาเป็นการศึกษาเพื่อรู้พุทธ ศาสนา จริง ๆ แล้วเราไม่ได้นำสิ่งแปลกปลอมใด ๆ เข้าสู่พุทธศาสนาเลย เพียงแต่ศึกษาและ เรียนรู้ความคิดของพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น

2. การศึกษาในเชิงปรัชญาไม่ใช่สิ่งที่จะบ่อนทำลายการศึกษาเพื่อการปฏิบัติ เราอาจสามารถศึกษาเพื่อการปฏิบัติได้ และศึกษารากฐานทางความคิดของพุทธศาสนาได้เช่นกัน โดยใช้ระบบความคิดทั้งสองส่วนนี้โยงถึงกันและส่งเสริมกันและกัน วิธีการเช่นนี้ทำให้การปฏิบัติมีรากฐานที่แน่นแฟ้นขึ้น

3. เราไม่สามารถที่จะยอมรับความคิดต่าง ๆ ของพุทธศาสนาได้อย่างมั่นใจเพียงพอ ถ้าเราไม่สามารถเข้าใจพื้นฐานความคิดของพุทธศาสนาได้ดีเสียก่อน การที่โลกถูกเปิดเผยโดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ จากนั้นไป โลกไม่ต้องการความเชื่ออย่างเดียว แต่ยังต้องการภาพของความสมเหตุสมผล กลมกลืนและมีความเป็นจริง แม้ว่าเราจะไม่สามารถปฏิบัติได้ก็ตาม เราอาจไม่ได้ท่องเที่ยวไปทั่วโลกนี้ แต่เราก็ต้องการที่จะรู้ที่ตั้งของแต่ละประเทศที่สมเหตุสมผล หรือแม้เราจะไม่ได้ท่องเที่ยวไปทั่วจักรวาล แต่ก็ต้องการคำอธิบายลักษณะของจักรวาลที่สมเหตุสมผลเช่นกัน

4. การศึกษาปรัชญาไม่ได้มีความจำเป็นต้องนำไปสู่ระบบการถกเถียงอย่างเดียวเสมอไป เพราะพุทธศาสนามีแนวความคิดของตนเองที่เด่นชัดอยู่แล้ว ในทางตรงกันข้าม การศึกษาในรูปแบบปรัชญาจะทำให้ปัญหาบางประการของพุทธศาสนาได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ลงตัวและมีเหตุผลที่ชัดเจน

5. การศึกษาในรูปแบบปรัชญาและมีความเข้าใจปรัชญาของพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน คือ วิธีการเดียวที่นำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดของพุทธศาสนาให้ปรากฏชัดเจนและทำให้สามารถแยกแยะระหว่างส่วนที่เป็นแก่นกับส่วนที่เป็นทางเลือกในขณะหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ได้

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้เห็นได้ว่า รากฐานทางปรัชญามีความสำคัญยิ่งนักในฐานะเป็นตัวจรรโลงคำสอนและความคิดของพุทธศาสนา ดังนั้น จึงไม่ใช่เป็นการแปลกอะไรเลยที่เราจะพบว่า ผู้ที่ปฏิเสธการศึกษาความคิดทางปรัชญาของพุทธศาสนา ยังคงต้องกล่าวถึงความคิดทางปรัชญาของพุทธศาสนาอยู่เสมอโดยไม่รู้ตัว ท่านเหล่านั้นอาจเพียงแต่ไม่ยอมรับการศึกษาทางความคิดทางปรัชญาของพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบเท่านั้น

4. คู่มือการปฏิบัติงาน

4.1 ความหมายของคู่มือ

ในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน จำเป็นจะต้องมีคู่มือการปฏิบัติงาน เพราะคู่มือเป็นสิ่งที่กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการทำงาน แนวทางการปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ในส่วนของความหมายของคู่มือมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้คือ

สุพรรณ สุวิชากร (2545: 19) ได้อธิบายความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ของหน่วยงาน เป็นสื่อแนะนำวิธีการหรือแนวทางการ

ปฏิบัติเพื่อช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจบทบาทหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง อีกทั้งทำให้ การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น

สฤษดี ดาวแจ้ (2547: 19) ได้อธิบายความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียน ขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนะนำให้ความรู้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผู้ใช้คู่มืออ่านแล้วมีความรู้ ความเข้าใจสามารถกระทำการสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายมีความเที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่น

อร่าม เสือเดช (2549: 43) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียน ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย

พจนพร จิตเจริญทวีโชค (2548: 39) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็น หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดและทำให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

สายไหม ศรีโกคา (2549: 29) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือหรือ เอกสารเพื่อให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ปริศนา จันทศักดิ์ (2547: 37) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วยตนเอง

สุดารัตน์ สีทองวัฒนา (2549: 43) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือ หรือตำราที่ให้ความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่าง หนึ่งตามวัตถุประสงค์ของคู่มือ นั้น ๆ

ลักขณา ศิริวงศ์ (2549: 18) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียน ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ศิริพันธ์ เกตุไชโย (2546: 10) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า เอกสารที่เป็น เครื่องมือสื่อความหมาย ที่ระบุแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานได้ตรง จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

เยาวภา อู่สาร์ฤทธิ์ (2547: 61) ได้อธิบายความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการ ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากความหมายของคู่มือการปฏิบัติงานดังกล่าว พอสรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ผู้ใช้คู่มือกระทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตรงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4.2 ประเภทของคู่มือ

สายไหม ศรีโสภา (2549: 30) ประเภทของคู่มือนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ คือ คู่มือการสอนของครู คู่มือนักเรียน และคู่มือการจัดกิจกรรม

ปรีศนา จันทศักดิ์ (2547: 38) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของคู่มือไว้ว่า คู่มือแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิค วิธีการสอน การใช้สื่อหรือ นวัตกรรม ที่สัมพันธ์กับรายวิชาใดวิชาหนึ่งซึ่งระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุ ประสงค์ที่กำหนดไว้และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องกับเนื้อหา หรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัย สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาสำหรับอาจารย์แนะแนวกรม อาชีวศึกษา เป็นต้น

ลักขณา ศิริวงศ์ (2549: 19) ได้สรุปประเภทของคู่มือไว้ว่า คู่มือไม่ว่าจะเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมเป็นคู่มือที่เสนอแนะทางหรือเทคนิคในการดำเนินการสอนหรือ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สุดารัตน์ สีทองวัฒนา (2549: 43) ได้เห็นว่า ประเภทของคู่มือแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะการนำไปใช้คือ คู่มือที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร คู่มือการจัดกิจกรรม การสอนทั่วไป

สำหรับคู่มือการพัฒนางานระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ที่ ผู้ศึกษาได้จัดทำขึ้น จัดเป็นคู่มือปฏิบัติงานที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการจัด กิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยมุ่งให้ผู้ใช้คู่มือเข้าใจและนำไปใช้ได้สะดวก รวดเร็วและตรงเป้าหมายในการจัดกิจกรรมและซึ่งจะนำไปสู่ระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและ ภายนอก

4.3 องค์ประกอบของคู่มือปฏิบัติงาน

ในการจัดทำคู่มือมีส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ ดังแนวคิดและ ข้อเสนอของนักวิชาการหลายท่าน ดังต่อไปนี้

ศิริพันธ์ เกตุไชโย (2546: 11) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือปฏิบัติงาน: การ สุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไว้ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

วัตถุประสงค์

ประโยชน์ของคู่มือ

ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติงานด้านการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน ดังนี้

- การรักษาความสะอาดสถานที่ประกอบอาหาร
- ผู้ประกอบอาหารและการปรุงอาหาร
- การเลือกอาหารและการจัดเก็บ
- การเลือก การล้าง และการจัดเก็บอุปกรณ์
- สารพิษ และสารปนเปื้อนในอาหาร

ส่วนที่ 4 การประเมินผลการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน

ลักขณา ศิริวงศ์ (2549: 21) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือปฏิบัติงานไว้ว่าเป็นเอกสารซึ่งประกอบไปด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนา
2. แนวทางในการจัดกิจกรรม
 - 2.1 เทคนิคที่ใช้
 - 2.2 ขั้นตอน
3. ข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรม
 - 3.1 ข้อควรปฏิบัติของครู
 - 3.2 ข้อควรปฏิบัติของนักเรียน

4. การประเมินผล

5. ตารางสรุปการพัฒนา

สายไหม ศรีโกคา (2549:31) ได้อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่าคู่มือมี 5 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. จะต้องมีการชี้แจงการใช้คู่มือ
2. ต้องมีเนื้อหาและคำอธิบายการปฏิบัติของคู่มือ
3. ต้องมีกิจกรรม
4. คำแนะนำการวัดและประเมินผล
5. แหล่งอ้างอิงที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติม

อร่าม เสือเดช (2549: 50) ได้อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่า องค์ประกอบของคู่มือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดทำคู่มือ เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิธีการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระของคู่มือ คำชี้แจงเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมและยังบอกถึงแหล่งข้อมูลอ้างอิง

จากการที่มีผู้อธิบายองค์ประกอบของคู่มือข้างต้นผู้ศึกษาได้สรุปว่าคู่มือมีองค์ประกอบใหญ่ ๆ ด้วยกันดังนี้คือ

1. บทนำ
2. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
3. เนื้อหา / กิจกรรม
4. แหล่งอ้างอิง

4.4 ลักษณะของคู่มือปฏิบัติงานที่ดี

การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ มีความสำคัญต่อบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเพราะผู้ปฏิบัติจะสามารถทำงานตามหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ มีผู้ที่กล่าวถึงลักษณะของคู่มือการปฏิบัติงานที่ดีดังนี้

สฤทธ์ ดาวแจ้ (2547: 23) ได้กล่าวถึงลักษณะคู่มือปฏิบัติงานที่ดีไว้ว่า เทคนิคในการเขียนคู่มือจะต้องเน้นแนวปฏิบัติที่สำคัญ ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมนั้นต้องเขียนให้ละเอียดปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และควรแสดงแผนภาพ แผนภูมิ แผนผังเพื่อช่วยให้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ง่าย

อร่าม เสือเดช (2549: 552) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะในเนื้อหาและขอบข่าย
 2. ช่วยให้ผู้สามารถดำเนินการตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดี
 3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้
 4. แนวการเขียน เน้นย้ำแนวปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดหมายอย่างต่อเนื่อง
 5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป
 6. รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ควรที่จะคงรูปแบบขั้นตอนโดยสม่ำเสมอ
- การจัดทำคู่มือนั้น มักจะพบข้อบกพร่องต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง เช่น

1. รายละเอียดเนื้อหาสาระไม่ชัดเจนเพียงพอ
2. คำอธิบายไม่กระจ่าง
3. ใช้คำที่สื่อความหมายไม่ตรงหรือผิดความหมาย
4. ภาพประกอบไม่ชัดเจน ขนาดเล็กเกินไป
5. ภาพประกอบไม่เหมาะสมและเป็นภาพที่สื่อความหมายไม่ตรงกับเนื้อหาสาระ
6. การพิมพ์ที่ใช้ตัวอักษรเล็กเกินไป
7. การพิมพ์ที่ผิดพลาด ผิดวรรคตอน และตกหล่น

ผู้เขียนหรือผู้จัดทำคู่มือต้องระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่องดังกล่าวข้างต้นเพราะ

จะทำให้คู่มือขาดความสมบูรณ์ และเพื่อให้คู่มือมีความกระจ่างชัดเจน ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การพิมพ์เน้นคำหรือข้อความที่สำคัญ เทคนิคการจัดหน้า และเทคนิคการจัดภาพ

สายไหม ศรีโสภา (2549: 32) ได้อธิบายถึงลักษณะของคู่มือที่ดีนั้นต้องระบุวัตถุประสงค์ ความสำคัญ ประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่าย เมื่ออ่านแล้วสามารถปฏิบัติตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ และสุดท้ายคู่มือที่ดีนั้นต้องมีเนื้อหาที่ทันสมัยสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

ปริศนา จันทศักดิ์ (2547: 40) ได้อธิบายลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ว่า คู่มือที่ดีจะต้องมีการเรียงลำดับขั้นตอนการใช้ให้ชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจ เมื่ออ่านแล้วต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องไม่สับสน ต้องเน้นแนวปฏิบัติที่สำคัญ ควรแสดงแผนภาพ แผนภูมิ แผนผัง เพื่อช่วยให้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ง่าย และรูปแบบของคู่มือควรมีรูปแบบที่น่าสนใจ สวยงาม น่าอ่านและทนทานต่อการใช้

ลักขณา ศิริวงศ์ (2549: 23) ได้อธิบายลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ว่า เป็นคู่มือที่มีลักษณะการนำไปพัฒนาแนวปฏิบัติของครูหรือนักเรียน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เข้าใจง่าย ชัดเจนและมีขั้นตอนในการปฏิบัติหรือกระทำการกิจกรรมที่น่าสนใจ แปลกใหม่และอยู่ในความสนใจของนักเรียนประกอบกับควรมีเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้นำไปปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องและที่สำคัญเนื้อหาวัตถุประสงค์ และเทคนิคควรมีการอ้างอิงและได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญด้านคู่มืออีกด้วย

เยาวภา อู่สารฤทธิ์ (2547: 69) ได้อธิบายลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะในเนื้อหาและขอบข่าย

1. ช่วยให้สามารถดำเนินการตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดี

2. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้

3. แนวทางการเรียน เน้นย้ำแนวปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดหมายอย่างต่อเนื่อง

4. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป

5. รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ควรที่จะคงรูปแบบขั้นตอนโดยสม่ำเสมอ

การจัดทำคู่มือนี้ มักจะพบข้อบกพร่องต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้งเช่น

1. รายละเอียดเนื้อหาสาระไม่ชัดเจนเพียงพอ

2. คำอธิบายไม่กระจ่าง

3. ใช้คำที่สื่อความหมายไม่ตรงหรือผิดความหมาย

4. ภาพประกอบไม่ชัดเจน ขนาดเล็กเกินไป

5. ภาพประกอบไม่เหมาะสมและเป็นภาพที่สื่อความหมายไม่ตรงกับเนื้อหาสาระ

6. การพิมพ์ที่ใช้ตัวอักษรเล็กเกินไป

7. การพิมพ์ที่ผิดพลาด ผิดวรรคตอน และตกหล่น

ผู้เขียนหรือผู้จัดทำคู่มือต้องระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่องดังกล่าวข้างต้นเพราะจะทำให้คู่มือขาดความสมบูรณ์ และเพื่อให้คู่มือมีความกระจ่างชัดเจน ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การพิมพ์เน้นคำหรือข้อความที่สำคัญ เทคนิคการจัดหน้า และเทคนิคการจัดภาพ

ศิริพันธ์ เกตุไชโย (2546: 14) ได้อธิบายลักษณะของที่มีมือที่ดีนั้นควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. ควรระบุความสำคัญ และประโยชน์ของคู่มือที่จะนำไปใช้กับผู้เกี่ยวข้อง
2. ควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้คู่มือให้ชัดเจน ว่าผู้ศึกษาจะได้อะไร
3. ควรบรรจุคำชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจในขั้นตอนการใช้คู่มือ
4. ควรจัดรูปเล่มให้น่าสนใจ
5. เนื้อหาสาระที่ปรากฏในคู่มือควรจัดให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา
6. การใช้ภาษาควรเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ
7. ควรมีกรณีตัวอย่าง เพื่อถ่ายถอดความเข้าใจ
8. ควรมีภาพประกอบเนื้อหา
9. ควรให้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นบรรณานุกรม

จากเอกสารดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การกำหนดลักษณะของคู่มือที่ดีต้องระบุวัตถุประสงค์ ความสำคัญ ประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่าย เมื่ออ่านแล้วสามารถปฏิบัติตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ ตลอดจนเนื้อหาสาระต้องทันสมัยสามารถนำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

4.5 ประโยชน์ของคู่มือปฏิบัติงาน

คู่มือปฏิบัติงานซึ่งหน่วยงานจัดทำขึ้นด้วยความประณีต รอบคอบและเข้าใจสายงาน ตลอดจนเทคนิคกลไกการปฏิบัติงาน จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและหน่วยงานอย่างมาก ซึ่งมีผู้ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

อร่าม เสือเดช (2549: 53) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคู่มือไว้ว่า คู่มือปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. คู่มือปฏิบัติงานถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติงาน คือช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ ไม่ว่าใครจะเป็นผู้ปฏิบัติหรือปฏิบัติต่อใคร ทำให้เกิดแบบแผนที่ดี
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
3. ใช้เป็นคู่มือใหม่ในการฝึกบุคลากรใหม่ทำให้สามารถเรียนรู้งานได้ถูกต้องรวดเร็ว
4. ช่วยลดเวลาและลดความผิดพลาดและความบกพร่องในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ทองซุบ ศรีแก้ว (2545: 53) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของคู่มือไว้ว่า คู่มือปฏิบัติงานที่หน่วยงานจัดทำขึ้นด้วยความประณีตรอบคอบและเข้าใจในสายงานตลอดจนเทคนิคกลไกการปฏิบัติงาน จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและหน่วยงานอย่างมากดังต่อไปนี้

1. คู่มือปฏิบัติงานถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติงาน คือช่วยให้การปฏิบัติงาน

เป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะใครเป็นผู้ปฏิบัติและปฏิบัติต่อใครทำให้เกิดแบบแผนที่ดีมีความน่าเชื่อถือ

2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
3. ใช้เป็นคู่มือในการฝึกอบรมคนใหม่ทำให้สามารถเรียนรู้งานได้ถูกต้องรวดเร็ว
4. ช่วยลดเวลาและลดความผิดพลาดบกพร่องในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพราะไม่ต้องทำผิดพลาด
6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

เยอวกา อูส์ฮาร์ทท์ (2547: 69) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของคู่มือปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

1. คู่มือปฏิบัติงานถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติงาน คือช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะใครจะเป็นผู้ปฏิบัติหรือปฏิบัติต่อใคร ทำให้เกิดแบบแผนที่ดี
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
3. ใช้เป็นคู่มือใหม่ในการฝึกอบรมคนใหม่ทำให้สามารถเรียนรู้งานได้ถูกต้องรวดเร็ว
4. ช่วยลดเวลาและลดความผิดพลาดและความบกพร่องในการปฏิบัติงาน
5. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
6. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

คู่มือปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ตลอดจนผู้ร่วมงานกันเอง นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่ วิธีการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบแล้วยังนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการทำงานในหน่วยงาน ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหา ความบกพร่อง ผิดพลาด ล่าช้า ความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน และอื่น ๆ สิ่ง que ผู้บริหารต้องคำนึงถึงก็คือ การจัดทำ “คู่มือปฏิบัติงาน” ให้กับหน่วยงานของตน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ผู้จัดทำได้ศึกษาและค้นคว้า เพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงกว้างสามารถมองเห็นสภาพของการจัดทำคู่มือ โดยลำดับจากการวิจัยในประเทศและการวิจัยต่างประเทศ ดังนี้

- จันทนา บุญรุ่ง (2548: 102 - 147) ได้ศึกษาการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว 2) ปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวเกี่ยวกับบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 21 คน ครูที่ปรึกษาจำนวน 250 คน และครูแนะแนวจำนวน 20 คน รวม 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ชุดที่ 1 แบบสอบถามบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ชุดที่ 2 แบบสอบถามบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ชุดที่ 3 แบบสอบถามบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแนะแนว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนำร่อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนำร่อง มีบทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 2. ปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนำร่อง มีปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
 3. ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน
 4. ครูที่ปรึกษาที่มีวุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน
 5. ครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมและพื้นฐานทางการแนะแนวต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน
- พจนพร จิตเจริญทวีโชค (2548: 62 - 190) ได้ศึกษาคู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านท่ามะขาม จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดทำคู่มือผู้ศึกษาได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 จัดทำโครงร่างคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 คน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเพื่อตรวจสอบโครงร่าง และรายละเอียดของคู่มือ ส่วนขั้นที่ 2 การพัฒนาคู่มือ ผู้ศึกษาได้จัดทำรายละเอียดของคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาคู่มือและได้นำไปให้

ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 จำนวน 22 คน ประเมินคู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนบ้านท่ามะขาม

คู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านท่ามะขาม ประกอบด้วยเนื้อหา
6 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3) การ
ดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา 4) การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด 5) การปรับปรุงและพัฒนา
ต่อเนื่อง 6) การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน อีกทั้งมีตัวอย่างแบบฟอร์มต่าง ๆ ทุก
ขั้นตอนของการปฏิบัติ

จากผลการประเมินคู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนบ้านท่ามะขาม
อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.61

สฤษฎ์ ดาวแจ้ง (2547: 39 - 169) ได้ศึกษาคู่มือการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครนายก จัดทำขึ้นเพื่อให้ ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง และ
บุคลากรในสถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตาม
ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545 การจัดทำคู่มือ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า หลักการจัดทำคู่มือ แนวคิด เรื่องการ
ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากหนังสือ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ ของหน่วยงาน
ต่าง ๆ ด้านการศึกษา เพื่อให้ได้เนื้อหา สาระ ครบถ้วน และมีความถูกต้อง ขั้นตอนการจัดทำ
คู่มือ ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำคู่มือเป็น 5 ขั้นตอน 1) ศึกษาแนวทางในการจัดทำ
คู่มือ 2) วางแผนในการดำเนินการจัดทำคู่มือ 3) ดำเนินการจัดทำคู่มือ 4) ตรวจสอบความ
เป็นไปได้ของคู่มือ 5) คู่มือ

สิ่งที่ได้จากการจัดทำสารนิพนธ์ คือ คู่มือประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ 1) การ
เตรียมความพร้อม 2) การวางแผนการประเมินภายใน 3) การดำเนินการประเมินภายใน 4)
การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SSR) 5) การใช้ประโยชน์จากการประเมินภายใน

สังคม แก้วสว่าง (2547: 51 - 77) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงพัฒนา มุ่งศึกษาระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา

การศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ใช้วิธีการจัดกลุ่ม
สนทนา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาทุกระดับชั้นของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา เป็นผู้ร่วมสนทนา
เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา เป็นแบบบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึก นำ
ข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสร้างคู่มือการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน แล้วทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา และ
เชิญผู้บริหาร คณะกรรมการโรงเรียน และอาจารย์ที่ปรึกษา ของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา จำนวน
35 คน มาร่วมประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนา
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา พบว่ามีความพร้อมพอสมควรอาจารย์ที่ปรึกษา มีความคิดเห็นว่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถดูแลช่วยเหลือได้ทุกคนทุกกลุ่มมีใช้เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหา ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ส่วนปัญหาคืออาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานมาก การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหาในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ขาดทักษะการจัดบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงานและประเมินพฤติกรรมของนักเรียน

2. การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ตามที่ผู้วิจัยพัฒนาประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล การแบ่งกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน การพัฒนาศักยภาพนักเรียน การส่งต่อนักเรียน และการฟื้นฟู จากการทดลองใช้ปรากฏว่ระบบดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กล่าวคือมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนกระชั้นง่ายต่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีคู่มือที่อ่านเข้าใจง่ายสามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้ดี ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาแล้ว ยังเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน

สุพรรณ สุวิชากร (2545: 31 - 109) ได้ศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนคริสตสงเคราะห์ จัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษามีคู่มือการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการจัดทำคู่มือผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าหลักการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน หลักการและแนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพจากหนังสืองานวิจัย และเอกสารทางวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนและมีความถูกต้อง ขั้นตอนการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน ผู้จัดทำได้จัดทำโครงร่างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นและเสนอแนะ จากนั้นจึงได้นำโครงร่างนั้นมาจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเมื่อได้คู่มือมาแล้วได้ดำเนินการต่อโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ในรูปของคณะกรรมการจำนวน 12 คน

สิ่งที่ได้รับจากการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้คือ คู่มือการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนคริสตสงเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วยแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ คือ 1) แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน 2) แนวทางการดำเนินการจัดทำรายงานประเมินตนเอง (SSR) 3) แนวทางการดำเนินการรับการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายนอก

อรกร บุญรุ่ง (2548: 59 - 218) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงบรรยายมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมระดับประเทศในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นผู้ให้การสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เขียนบรรยายของแต่ละโรงเรียน และนำเสนอโดยภาพรวมเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.1 เตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน (Plan)
 - 1.2 ปฏิบัติตามแผน (Do)
 - 1.3 กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน (Check)
 - 1.4 การปรับปรุงดำเนินการให้ได้มาตรฐาน (Act)
2. องค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ตลอดจนทั้ง นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านการประสานงาน
2. ด้านครูอาจารย์
3. ด้านนักเรียน
4. ด้านผู้ปกครอง และ
5. ด้านอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป

อร่าม เสือเดช (2549: 66 - 144) ได้ศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและประเมินคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดช้างเผือก สำหรับครูอาจารย์สามารถใช้เป็นคู่มือครูในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผู้บริหารใช้เป็นคู่มือในการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา คู่มือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากสภาพจริงโรงเรียนวัดช้างเผือก ขั้นตอนที่ 2 กำหนดโครงสร้างและรูปแบบของคู่มือโดยอาศัยข้อมูลที่ศึกษามา ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงคู่มือ โดยนำร่างของคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 คน อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำไปจัดทำคู่มือ ขั้นตอนที่ 4 ทดสอบคู่มือ ทำการทดสอบคุณภาพของคู่มือโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน และครูปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 10 คน รวม 19 คน ประเมินความเหมาะสมทั้ง

เนื้อหา ภาษาและการนำไปใช้ ชั้นตอนที่ 5 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์ โดยปรับปรุงแก้ไขคู่มือที่ผ่านการตรวจสอบแล้วและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

การศึกษามีผลสรุปได้ดังนี้

1. ได้คู่มือ การดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดช้างเผือก ซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและการแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อ 6) การประเมินทบทวน

2. การประเมินความเหมาะสมของคู่มือพบว่า ความถูกต้องทั้งด้านเนื้อหา ภาษาและขั้นตอนการนำไปใช้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.62)

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

ในการดำเนินการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี ผู้จัดทำได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือการปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการประเมินคู่มือการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

1. ศึกษาจุดประสงค์การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงาม
2. ศึกษาหลักการเขียนคู่มือปฏิบัติงานจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ เพื่อให้การจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

1. เขียนโครงร่างคู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 1) วัตถุประสงค์ของคู่มือการปฏิบัติงาน
 - 2) ความรู้พื้นฐานในการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน
 - 3) คำแนะนำวิธีการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน
 - 1.2 ขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ คู่มือการปฏิบัติงานประกอบด้วยขั้นตอนแนวทางการดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ
 - 1) แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 2) บทบาทภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษา
 - 3) โรงเรียนวิถีพุทธ

2. การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาโครงสร้างคู่มือปฏิบัติงานและการประเมินคู่มือปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ผู้จัดทำได้ทำหนังสือราชการเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญพิจารณาโครงสร้างคู่มือปฏิบัติงานด้วยการ สัมภาษณ์ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

- 2.1 นายวิษณุฤทธิ์ เพ็ชรเมือง ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
- 2.2 นายปราโมทย์ เจริญสูง ตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนโคกสูงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
- 2.3 นายสมยศ แก้วมณี ตำแหน่งรองผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ โรงเรียนพัฒนานิคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
- 2.4 นางชุลีพร สุระโชติ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
- 2.5 นางจุฑาทิพย์ เคราะห์ดี ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนดงตาลวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จังหวัดลพบุรี

ในการดำเนินการประเมินทบทวนโครงสร้างของคู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ผู้จัดทำได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาประเมินทบทวนโครงสร้างของ คู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา
- 2) สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของคู่มือปฏิบัติงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธไปในทิศทางเดียวกันคือ โครงสร้างของคู่มือการ ปฏิบัติงานมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยมี ข้อเสนอแนะให้จัดทำรายละเอียดในคู่มือการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจนและจัดลำดับเนื้อหาตาม โครงสร้างที่ได้นำเสนอให้พิจารณา ได้แก่ 1) คำแนะนำในการใช้คู่มือ 2) เนื้อหาในคู่มือการ ปฏิบัติงาน 3) การประเมินทบทวนคู่มือปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

ดำเนินการเขียนคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธตามโครงสร้าง คู่มือที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนเสนอแนะ ก่อนนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ทำการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลุ่มการปฏิบัติงาน

นำคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ (ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม) จำนวน 5 คน คณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียนโคกสูงวิทยา จำนวน 4 คน และครูปฏิบัติหน้าที่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 16 คน พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ โดยทำหนังสือราชการเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น ดังรายชื่อต่อไปนี้

คณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน

1. นายวรพงษ์ เวชยางกูร ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล จังหวัดลพบุรี
2. นายอนันต์ พุทธิโชติ ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี
3. นายพิเชษฐ กงแก้ว ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี
4. นางเพทาย แก้วมณี ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี

ผู้ปฏิบัติงานหรือครู

1. นางฉลวย	ซังใจ	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนกองบินโคกกะเทียม
2. นางนิตยา	นวลสาลี	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
3. นายวิเชียร	ยังเจริญ	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนโคกสูงวิทยา
4. นางสุภัทรา	ยังเจริญ	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง
5. นายประเสริฐ	ศลสกล	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนโคกสูงวิทยา
6. นางกฤษณา	ศลสกล	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนโคกสูงวิทยา
7. นายสังวาลย์	เกรียงไกร	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง
8. นางแพรวพรรณ	เกรียงไกร	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง
9. นางสาวบุญเรือน	แสนทนต์	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนวัดถนนแค
10. นางวฤษสพร	สวาทพงษ์	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนบ้านหนองปีกนก
11. นายนเรศ	แก้วแดงดี	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนบ้านหัวตง
12. นางประภัสร์รัตน์	แก้วแดงดี	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนวัดหนองปลิง
13. นายเกียรติไทย	เคราะห์ดี	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนดงตาลวิทยา
14. นางสาวนิตา	จิตตรง	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์12
15. นางอัญชลี	คำฝั้น	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา
16. นายณรงค์	ทองคำร้อย	ตำแหน่ง	ครู	โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการประเมินคู่มือการปฏิบัติงาน

ผู้จัดทำคู่มือได้ดำเนินการเขียนคู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธตามโครงสร้างคู่มือที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนเสนอแนะ ก่อนการนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ต่อจากนั้นนำคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม จำนวน 25 คน ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 5 คน คณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน และครูปฏิบัติหน้าที่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 16 คน พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะโดยเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ด้วยวิธีการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น แล้วเก็บแบบสอบถามของคู่มือ นำผลการตอบแบบสอบถามมาสรุปจัดทำเป็นเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้

เกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ โดยให้คะแนนจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1 คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ผู้ศึกษาได้นำคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 25 คน มาทำการสรุปโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยที่ 4.51 - 5.00	แปลความหมายว่า	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยที่ 3.51 - 4.50	แปลความหมายว่า	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยที่ 2.51 - 3.50	แปลความหมายว่า	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ยที่ 1.51 - 2.50	แปลความหมายว่า	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยที่ 1.00 - 1.50	แปลความหมายว่า	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผู้ศึกษาได้สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 25 คน โดยหาค่าเฉลี่ย \bar{X} ซึ่งสรุปผลการประเมินคู่มือดังนี้

1. เนื้อหาสาระของคู่มือมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.72
2. ขั้นตอนและวิธีการใช้คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.68

3. วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในคู่มือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.56
4. จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.60
5. โครงการจัดกิจกรรมของคู่มือ มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.60
6. คู่มือมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.44
7. คู่มือมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.76

โดยรายละเอียดแบบประเมินความคิดเห็นความเป็นไปได้ของกลุ่มที่ตั้งปรากฏในตาราง 5 ตาราง 5 แบบประเมินความคิดเห็นความเป็นไปได้ของกลุ่ม

ข้อที่	กลุ่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธ	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ระดับความ คิดเห็น
1	เนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	4.72	เห็นด้วยมากที่สุด
2	ขั้นตอนและวิธีการใช้กลุ่มีมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.68	เห็นด้วยมากที่สุด
3	วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในกลุ่มีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	4.56	เห็นด้วยมากที่สุด
4	จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ	4.60	เห็นด้วยมากที่สุด
5	โครงการจัดกิจกรรมของกลุ่ม มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้	4.60	เห็นด้วยมากที่สุด
6	กลุ่มีมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน	4.44	เห็นด้วยมาก
7	กลุ่มีมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา	4.76	เห็นด้วยมากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม \bar{X}		4.62	เห็นด้วยมากที่สุด

จากตารางความคิดเห็นต่อเนื้อหาสาระของกลุ่มีมีความเหมาะสมไปใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี ในความเป็นไปได้ของกลุ่มีปฏิบัติการอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.62

บทที่ 4

คู่มือการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา

คู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนโคกสูงวิทยา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้จัดทำได้กำหนดและแบ่งคู่มือปฏิบัติงานออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปก
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. คำชี้แจงการใช้คู่มือปฏิบัติงาน
5. กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 5.3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
 - 5.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - 5.5 การส่งต่อ
 - 5.6 การประเมิน
6. บทบาทภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษา
7. โรงเรียนวิถีพุทธ
8. ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรม

จากกรอบและรูปแบบนำมาจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ มีดังต่อไปนี้

คู่มือ
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา

โดย
อภิรักษ์นา แสนทวี

โรงเรียนโคกสูงวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ท่ามกลางสภาพแวดล้อมในสังคม หลอกลวงเป็นสิ่งที่ยากยิ่งนัก โดยเฉพาะวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมพุ่งเพื่อชอบเลียนแบบกันตามสื่อกระแสสังคม อันเป็นเหตุให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตามมา อาทิ พฤติกรรมก้าวร้าว ลักขโมย ก่ออาชญากรรม พฤติกรรมซึ่มเศร้า ทำร้ายตนเอง บางรายถึงกับฆ่าตัวตาย การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาในเรื่องสิ่งเสพติดและอื่น ๆ อีกมากมาย ส่งผลต่ออนาคตของผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้หากได้รับการแก้ไขได้ทัน่วงที หรือป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นก็จะสามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ นับเป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างมีขั้นตอน ทั้งส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการ เครื่องมือ สำหรับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เอกสารเล่มนี้จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึงการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญและการประเมินทบทวนการดำเนินงาน

อภินันทนา แสนทวี

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	62
สารบัญ	63
คำชี้แจงการใช้คู่มือ	64
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	67
ความหมายความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	67
วัตถุประสงค์	67
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	67
ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	67
กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	68
ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	72
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองนักเรียน	76
ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	79
ขั้นตอนที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา	100
ขั้นตอนที่ 5 การส่งต่อ	103
ขั้นตอนที่ 6 การประเมิน.....	105
บทบาทภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	106
ลักษณะการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา	108
โรงเรียนวิถิพุทธ	109
ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรม	112

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

1. คำชี้แจงแนวทางการใช้คู่มือ

คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ สามารถนำมาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้กับนักเรียนได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการในวิถีชีวิตอย่างมีคุณค่า มีความสุข และเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือพัฒนาโรงเรียนและสังคมวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ ดี ฟังเป็นมี 6 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณีจากการใช้เครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ เพื่อทราบพื้นฐานในจิตสำนึกความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม
2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปเพื่อแบ่งกลุ่มตามพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบจากเครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาโดยใช้หลักพุทธธรรมพื้นฐานเพื่อให้นักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ยึดหลักธรรมตามแนวพุทธศาสนาเพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน
5. การส่งต่อ หมายถึง การบันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พระ เป็นต้น เพื่อร่วมพัฒนาและกล่อมเกลাজิตใจให้นักเรียนมีจิตสำนึกเป็นคนดี มีศีลธรรมอันดีงาม
6. การประเมินทบทวน หมายถึง กระบวนการวางแผนการประเมินที่เป็นระบบ กำหนดขั้นตอนวิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมินระบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. การนำไปใช้

การนำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรีไปใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธนั้น สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. แนวการนำไปใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้
 - 1.1 กำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายให้เห็นความสำคัญและร่วมมือ

ปฏิบัติอย่างจริงจัง

- 1.2 ประชุมครูชี้แจงและกำหนดบทบาทการรับผิดชอบ
- 1.3 วางแผนการปฏิบัติงาน
- 1.4 ประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บ้าน วัด ชุมชน
- 1.5 ดำเนินงานตามแผน
- 1.6 นิเทศ ติดตามการดำเนินงาน อำนวยความสะดวก พร้อมทั้งให้ขวัญกำลังใจ

อยู่เสมอ

- 1.7 จัดให้มีการประเมินผล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนางาน
- 1.8 เผยแพร่งานแก่บุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางการนำไปใช้สำหรับครูที่ปรึกษา / ครูปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนการนำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในเอกสารคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธตามตัวชี้วัด โดยเฉพาะด้านผลผลิต กิจกรรม และเนื้อหา สามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรม ขั้นตอน วิธีการให้เหมาะสมกับวัยนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นได้ ดังนี้

2.1 ใช้ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ ที่มุ่งเน้นพัฒนา นักเรียนให้เกิดผลผลิตตามหลักภาวะ 4 กาย คือ จิต และปัญญา โดยครูผู้สอนประยุกต์ กิจกรรม เนื้อหา ไปบูรณาการในสาระที่เหมาะสมที่สามารถจะบูรณาการได้ หรืออาจจะใช้ครบทุก กิจกรรมในสาระใดสาระหนึ่งที่เหมาะสม

2.2 ในกรณีที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ มีนโยบายพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวะ 4 กาย คือ จิต และปัญญา อาจจัดหาเวลาเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเต็มรูปแบบ ตามคู่มือ

2.3 ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ครบทุกกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธ

3. การนำไปใช้

3.1 ครูควรศึกษา กิจกรรม แนวคิด จุดประสงค์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ที่จะเลือกนำไปใช้ให้มีความเข้าใจชัดเจนล่วงหน้า เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมได้ถูกต้องตามขั้นตอน

3.2 ครูควรเตรียมสื่อ อุปกรณ์ให้พร้อมและเพียงพอ เช่น ใบความรู้ ใบงาน แบบกรอกข้อมูล เป็นต้น

3.3 การดำเนินการในแต่ละกิจกรรมในแต่ละชั้นตอน ครูสามารถปรับเวลาและความยากง่ายของกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถความพร้อมในการเรียนของผู้เรียนในแต่ละ ช่วงชั้น

3.4 จัดให้มีการประเมินผลในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม เพื่อเป็น แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขต่อไป

3.5 สรุปภาพรวมในแต่ละด้านรายงานส่งฝ่าย โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เล่มนี้ จัดแบ่งเป็น 2 ตอน เพื่อง่ายต่อการศึกษาทำความเข้าใจและการนำไปใช้ กล่าวคือ

ตอนที่ 1 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการนำเสนอองค์ประกอบของระบบวิธีการ และเครื่องมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูทุกคนสามารถศึกษาและนำไปใช้ได้ตั้งมีตัวอย่าง กิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาพึงตระหนักและดำเนินการ เช่น

1. การจัดทำระเบียบวินัย
2. การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (ดูหน้า 162 - 166)
3. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (ดูภาคผนวกหน้า 175)
4. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) (ดูหน้า 176)
5. การจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน (ดูหน้า 177)
6. การสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

ตอนที่ 2 แนวปฏิบัติวิถีพุทธ เป็นการนำเสนอแนวทางวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด ข้อ บ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรมตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันยุคทันต่อเหตุการณ์และคงอยู่ได้ยาวนาน นอกจากจะมีการประเมินเพื่อทบทวน มีการกำกับ ติดตามผล รายงานผลตามแผนการดำเนินงาน โรงเรียนควรมีการประกันคุณภาพระบบด้วย โดยมีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดขอบข่าย มาตรฐาน และตัวชี้วัด ทั้งด้านปัจจัย โดยเฉพาะครูที่ปรึกษา และผู้บริหาร ด้านกระบวนการ คือ วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ และด้านผลผลิต คือ นักเรียน
2. ประเมินคุณภาพการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับ ทุกภาคเรียนหรือทุกปีการศึกษา โดยบุคลากรของโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประเมิน และรายงานผลต่อสาธารณชน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นับเป็นกระบวนการการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างมีขั้นตอน ด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอก ซึ่งได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข

วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ
3. มีเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและรับการประเมินได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนและผู้ปกครองเป็นไปด้วยดี
3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้
4. นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
5. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกท่านและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของ ระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความจริงใจที่จะพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน

3. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุม แลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความ ร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน

5. การพัฒนาอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล แก่ครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่อง ทักษะการปรึกษาหารือเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งควรดำเนินการ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็น บุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการคือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายกรณีจาก การใช้เครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ เพื่อทราบพื้นฐานในจิตสำนึกความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็น รายบุคคล สรุปเพื่อแบ่งกลุ่มตามพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบจากเครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ

3. การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่า เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนา โดยใช้หลักพุทธธรรมพื้นฐานเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

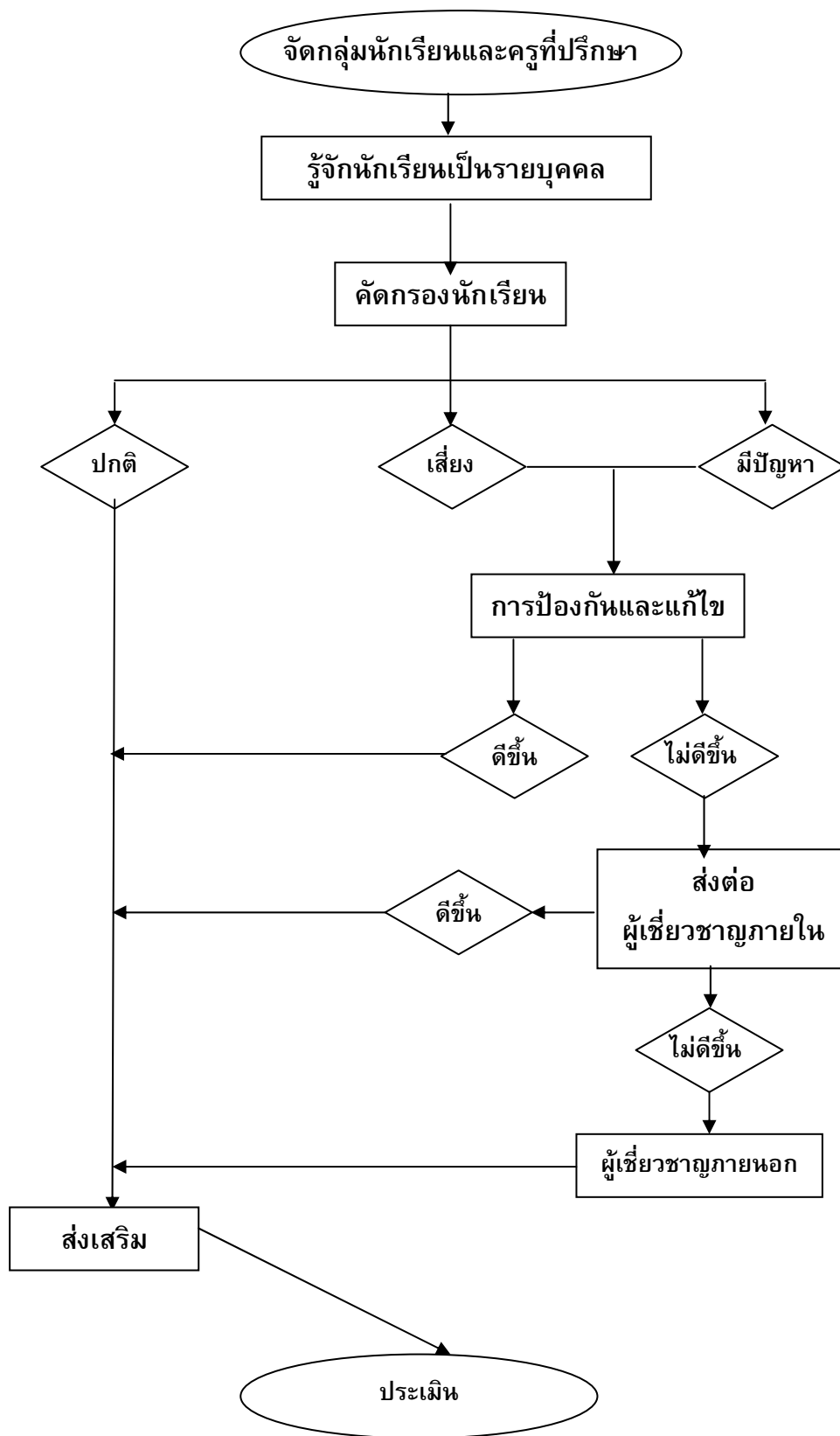
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ยึด หลักกรรมตามแนวพุทธศาสนาเพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของ นักเรียน

5. การส่งต่อ หมายถึง การบันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครู ประจำวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พระ เป็นต้น เพื่อร่วมพัฒนาและ กลุ่มมเกล่าจิตใจให้นักเรียนมีจิตสำนึกเป็นคนดี มีศีลธรรมอันดีงาม

6. ประเมินทบทวน กระบวนการวางแผนการประเมินที่เป็นระบบ กำหนดขั้นตอนวิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมินระบบทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 6 ประการดังกล่าวแสดงให้เห็นในภาพประกอบ 2 ใน หน้าต่อไป

กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพประกอบ 2 กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่แสดงในตารางประกอบ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา ผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง มีวิธีการและเครื่องมือตัวอย่าง โดยรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 กระบวนการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนววิถีพุทธ

กระบวนการดำเนินการ	วิธีการ	เครื่องมือ
<p>1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล</p> <p>1.1 ด้านความสามารถ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านการเรียน - ด้านความสามารถอื่น ๆ <p>1.2 ด้านสุขภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านร่างกาย - ด้านจิตใจ – พฤติกรรม <p>1.3 ด้านครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านเศรษฐกิจ - ด้านเสถียรภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัว <p>1.4 ด้านอื่น ๆ</p>	<p>ศึกษาข้อมูลจากการใช้เครื่องมือแบบบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาตนเอง ศึกษาสิ่งแวดล้อม และศึกษาคุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งาม ในแบบบันทึกดังกล่าวต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกข้อมูลนักเรียน - บันทึกการเยี่ยมบ้าน - บันทึกรายงานผลสุขภาพ - แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) - แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - ระเบียบสะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกข้อมูลนักเรียน - บันทึกการเยี่ยมบ้าน - บันทึกรายงานผลสุขภาพ - แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) - แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - ระเบียบสะสม
<p>2. การคัดกรองนักเรียน</p> <p>2.1 กลุ่มปกติ</p> <p>2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา</p>	<p>วิเคราะห์ข้อมูลในด้านบวก/ด้านลบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกข้อมูลนักเรียน - บันทึกการเยี่ยมบ้าน - บันทึกรายงานผลสุขภาพ - แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) - แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - ระเบียบสะสม - คัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ของโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน - แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล - แบบสรุปการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่ม
<p>3. การส่งเสริมนักเรียน</p>	<p>ดำเนินการดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) - จัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน - จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) - แนวทางในการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นของโรงเรียน - แบบบันทึก/สรุปผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม - ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน - อื่นๆ โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น

ระบวนการดำเนินการ	วิธีการ	เครื่องมือ
4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การปรึกษาเบื้องต้น - ประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาของนักเรียน - กิจกรรมในห้องเรียน - กิจกรรมเสริมหลักสูตร - กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน - กิจกรรมซ่อมเสริม - กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา - แบบบันทึกสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล - แบบบันทึกรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. การส่งต่อ <ul style="list-style-type: none"> - ส่งต่อภายใน - ส่งต่อภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ครูปกครอง ครูประจำวิชา ครูพยาบาล เป็นต้น - บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกการส่งต่อภายในของโรงเรียนเป็นรายบุคคล / กลุ่ม - แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน
6. ประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> - มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ - มีการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง - มีการประเมินผลและสรุปรายงานผู้เกี่ยวข้อง - มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน - มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่สาธารณชน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินผลการดำเนินงาน, สรุปรายงานและประชาสัมพันธ์

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1. ความสำคัญ

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดพฤติกรรมหลายรูปแบบ ทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูล ที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันการแก้ไขปัญหาของนักเรียนซึ่งจะส่งผลให้การช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทาง และเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

2. แนววิถึพุทธ

การศึกษาให้รู้ให้เข้าใจชัดเจนอย่างถ่องแท้ตามสภาพที่เป็นจริง ได้แก่การทำ ความเข้าใจเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน ด้านอารมณ์ ด้านความประพฤติ ด้านสมรรถนะ ด้านความสัมพันธ์ และด้านสังคม เป็นต้น ข้อมูลที่ได้มาจะเป็นตัวชี้วัดได้ว่า นักเรียนอยู่ในสถานศึกษามีความทุกข์หรือความสุข

3. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ด้านความสามารถ
 - 1.1 ด้านการเรียนรู้
 - 1.2 ด้านความสามารถพิเศษอื่น ๆ
2. ด้านสุขภาพ
 - 2.1 ด้านร่างกาย
 - 2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว
 - 3.1 ด้านเศรษฐกิจ
 - 3.2 ด้านสถานภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัว
4. ด้านอื่น ๆ ที่ครูที่ปรึกษาเห็นว่ามีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับระบบดูแลนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนดังปรากฏในตาราง 7
 ตาราง 7 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน 1.2 ด้านความสามารถพิเศษอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา - ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน - พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น - มารยาท ฯลฯ - บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน - การพูดสุนทรพจน์, การโต้วาที, เขียนคำขวัญ, เขียนเรียงความ, แต่งคำประพันธ์ (หัวข้อธรรมะ), สอบธรรมศึกษา, ฯลฯ
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย 2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนสูง น้ำหนัก - โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น - สุขอนามัย ฯลฯ - อารมณ์ - ความประพฤติ - พฤติกรรม - บุคลิกภาพ - คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฯลฯ
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ 3.2 ด้านเสถียรภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ของ บิดา มารดา / ผู้ปกครอง - อาชีพของผู้ปกครอง - ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับการมาโรงเรียน - มีอาชีพระหว่างเรียน ฯลฯ - จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว - สถานภาพของบิดา มารดา - บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน - ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว - ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม - สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของบุคคลในครอบครัว - สภาพปัญหาต่างๆ เช่น การใช้สิ่งเสพติดของบุคคลในครอบครัว

4. วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรรู้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งทางด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

1. ระเบียบสะสม
2. แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) (ดูหน้า 162 – 166)
3. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน (ดูหน้า 157)

การศึกษาจากสะสมแฟ้มผลงาน การเยี่ยมบ้าน (ดูหน้า 159) การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกสุขภาพด้วยตนเอง (ดูหน้า 161)

1. ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอก และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่นๆ หรือเพื่อนๆ เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือแบบทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้

ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้เป็นอย่างดี มิให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆมารื้อค้นได้ ควรเก็บข้อมูลอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละช่วงชั้นก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (ดูหน้า 162 – 166)

แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรมการปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณาด้านสุขภาพจิตมากขึ้น

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้ทำขึ้น โดยได้พัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงตรงสูง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดย แพทย์หญิง พรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยความเที่ยงตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก มี 3 ชุด

1. ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน (ดูหน้า 164)
2. พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน (ดูหน้า 163)
3. นักเรียนประเมินตนเอง (ดูหน้า 165)

ทั้ง 3 ชุดมีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ ชุดที่นักเรียนประเมินตนเอง หรือใช้ควบคู่ไปกับชุดที่ครูประเมินก็ได้ เพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดย ระยะเวลาไม่ควรห่างจากชุดที่นักเรียนประเมินตนเอง เกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบ ประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

3. วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ

ในกรณีที่มีข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ไม่เพียงพอหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์ (ดูหน้า 157) และการเยี่ยมบ้าน นักเรียน (ดูหน้า 159) เป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

1. ความสำคัญ

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2. กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามกรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือ นักเรียนได้อย่างถูกต้องตรงกับปัญหาของนักเรียนมากที่สุด และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมึ้น้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นจะต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียน รับรู้ว่ตนได้ถูกจัดไว้ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรม อย่างไรหรือประสบปัญหาใดก็ตามและเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาจะต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนไว้เป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการ ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครอง เกิดความรู้สึกว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่กลุ่มผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจ เกิดผลเสียต่อนักเรียนภายหลัง

2. แนววิถึพุทธ

การศึกษาทำความเข้าใจจากสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนอย่างถ่องแท้ สามารถแยกแยะ สภาพการของผู้เรียนได้ว่ามีสภาพด้านบวกซึ่งหมายถึง (ด้านดี) ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมี ความสุข ส่วนด้านลบซึ่งหมายถึง (ด้านไม่ดี) จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เกิดความทุกข์

3. แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและ ยึดถือเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู เพื่อ พิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางในการคัดกรองนักเรียน ที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนรวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือ ความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

สำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรอง นักเรียนแต่ละด้าน มีตัวอย่างตามตาราง 8 การคัดกรองนักเรียน

ตาราง 8 การคัดกรองนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
<p>1. ด้านความสามารถ</p> <p>1.1 ด้านการเรียน</p> <p>1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ</p>	<p>1. ผลการเรียนรู้ที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน</p> <p>2. ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน</p> <p>3. ความสามารถในการเรียน</p> <p>4. ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน</p> <p>1. การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ที่มีความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา</p> <p>3. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน</p> <p>4. การเข้าร่วมกิจกรรม</p>	<p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการสังเกต พฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้อง (ดูหน้า 170)</p> <p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการสังเกต พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน (ดูหน้า 166) แฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น</p>
<p>ด้านสุขภาพ</p> <p>2.1 ด้านร่างกาย</p> <p>2.2 ด้านจิตใจ - พฤติกรรม</p>	<p>1. ความผิดปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่นการมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น</p> <p>2. โรคประจำตัว</p> <p>3. ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง</p> <p>4. ความสะอาดของร่างกาย/สุขอนามัย</p> <p>1. สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือ ซึมเศร้า</p> <p>2. ความประพฤติ พฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียน ความสามารถพิเศษ การปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น เป็นต้น</p> <p>3. ความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ /ครู / ผู้ปกครองการใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง ทำลายทรัพย์สินส่วนรวม พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม</p>	<p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการสังเกตการณ์ สอบถามจากครูพยาบาล แบบบันทึก การตรวจสอบสุขภาพด้วยตนเอง เป็นต้น (ดูหน้า 161)</p> <p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการสังเกต พฤติกรรมที่ได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน จากแบบสอบถาม เป็นต้น (ดูหน้า 166)</p>

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
<p>3. ด้านครอบครัว</p> <p>3.1 ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.2 ด้านเสถียรภาพและความสัมพันธ์ในครอบครัว</p>	<p>1. ผู้หารายได้ให้ครอบครัว</p> <p>2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน</p> <p>3. ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย</p> <p>4. จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน</p> <p>1. ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง</p> <p>2. ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3. ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น ความรักความอบอุ่น หรือความขัดแย้งการทะเลาะเบาะแว้งการใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ไขปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมนักเรียน เช่น เหม่อลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น</p> <p>4. การใช้สารเสพติด สุรา หรือการพนัน รวมถึงการเจ็บป่วยเรื้อรัง / รุนแรง ของสมาชิกในครอบครัว</p>	<p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการได้ข้อมูลจากตัวนักเรียนเอง (ดูหน้า 157) หรือจากเพื่อน (ดูหน้า 166) เป็นต้น</p> <p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่นๆ เช่นการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง (ดูหน้า 157) หรือสอบถามจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น (ดูหน้า 166)</p>
<p>4. ด้านอื่นๆ</p>	<p>พฤติกรรมอื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ สุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน</p>	<p>- การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน</p> <p>- การสัมภาษณ์ นักเรียน</p> <p>- จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่นเพื่อนนักเรียน เป็นต้น (ดูหน้า 164, 157, 166)</p>

3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

1. ความสำคัญ

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถียุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น

2. แนววิถียุทธ

การกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียนที่มีข้อมูลพื้นฐานทางด้านบวกให้ดำเนินกิจกรรมแนะแนว โฮมรูม รักการอ่าน กิจกรรมประชุมผู้ปกครอง และการจัดกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสมแก่สภาพการณ์ในการสร้างสมาธิและพัฒนาปัญญาเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3. วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน มีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) (ดูหน้า 175)
2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) (ดูหน้า 176)
3. การดำเนินการกิจกรรมอื่น ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันพระ วันหยุดนักขัตฤกษ์ อื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถียุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น เป็นต้น

กิจกรรมโฮมรูมเป็นการส่งเสริมพัฒนานักเรียนซึ่งมีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 การส่งเสริมนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษา และนักเรียนเป็นตั้งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน</p> <p>ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม (ดูหน้า 175) จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้นสามารถ ส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย</p>	<p>แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย 1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐาน ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมหรือโฮมรูมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้ 1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน 2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งโดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็นำดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย 3. วิธีการผสมผสานโดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 4. วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมพัฒนานักเรียนซึ่งมีรายละเอียดดัง
ปรากฏในตาราง 10
ตาราง 10 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน</p> <p>การประชุมผู้ปกครองดังกล่าว จะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน</p>	<p>ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง การประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมก็คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การเตรียมการ <p>ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน</p> 2) การสื่อสาร <p>ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม หรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม แต่ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน</p> 3) การจัดกิจกรรมในการประชุม (ดูหน้า 176) <p>การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> 4) การสรุปและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง <p>ในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1) เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง 4.2) เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

ตัวอย่างโครงการ

ชื่อโครงการ	โครงการประชุมผู้ปกครอง
แผนงาน	ชุมชนสัมพันธ์
ผู้รับผิดชอบโครงการ	หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	โรงเรียนโคกสูงวิทยา
ลักษณะโครงการ	โครงการใหม่
ระยะเวลาดำเนินการ	1 ตุลาคม 2549 – 30 กันยายน 2550

1. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งถ้าปกครองได้รับการประชุมชี้แจง ให้เกิดความเข้าใจอันดีแล้ว การพัฒนาและการดำเนินการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ทางศึกษานั้นย่อมเกิดผลดี

2. ความหมายและขอบข่าย

หมายถึง การประชุม พบปะ หรือ หรือทำความเข้าใจ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครอง

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครองและทางโรงเรียน
- 3.2 เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงานระหว่างทางบ้านกับทางโรงเรียน
- 3.3 เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
- 3.4 เพื่อปลูกฝังการปฏิบัติงานตามระบอบประชาธิปไตย

4. เป้าหมาย

- 4.1 ด้านปริมาณ ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าร่วมประชุมทุกคน
- 4.2 ด้านคุณภาพ
 - 4.2.1 มีความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน
 - 4.2.2 มีความสามัคคีระหว่างหน่วยงานกับบุคลากรในชุมชน

5. วิธีดำเนินการ

5.1 ขั้นตอน

- 5.1.1 ประชุมจัดโครงการ
- 5.1.2 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ
- 5.1.3 ดำเนินงานตามโครงการ
- 5.1.4 สรุปประเมินผลโครงการ

5.2 กิจกรรมและระยะเวลาในโครงการประชุมผู้ปกครองดังปรากฏในตาราง 11

ตาราง 11 กิจกรรมและระยะเวลาในโครงการประชุมผู้ปกครอง

ระยะเวลา	ปีงบประมาณ 2550											หมายเหตุ	
	ต ค	พ ย	ธ ค	ม ค	ก พ	มี ค	เม ย	พ ค	มิ ย	ก ค	ส ค		ก ย
โครงการ													
1. ประชุมจัดทำโครงการ													
2. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ													
3. ดำเนินการตามโครงการ													
4. สรุปประเมินผลโครงการ													

กิจกรรมของโครงการ

- แต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานในด้านต่างๆ ที่จำเป็น เช่น ฝ่ายจัดสถานที่ ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายแสงเสียง ฝ่ายบันทึกภาพฯลฯ

6. ทรัพยากรที่ต้องการ

6.1 บุคลากร คณะครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

6.2 งบประมาณ เป็นค่าอาหารเครื่องดื่ม फिल्मถ่ายรูป/ล้างอัดรูป ฯลฯ 5,000 บาท

7. การติดตามประเมินผล

วิเคราะห์จากการเข้าร่วมประชุม จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ระยะเวลาที่ใช้ในการประชุม การเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ ของผู้ปกครอง

8. ปัญหา /อุปสรรค.....

.....

9. ข้อเสนอแนะ.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป

ความเห็นของหัวหน้าฝ่ายแผนงาน.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

หัวหน้าฝ่ายแผนงาน

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษาฯ

อนุมัติ ไม่อนุมัติ

ลงชื่อ.....

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ความเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาฯ

อนุมัติ ไม่อนุมัติ

ลงชื่อ.....

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาฯ

3. การดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาว่าเหมาะสมในการส่งเสริมนักเรียนให้มีการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมากขึ้น เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข รู้จักตนเอง สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กินอยู่ ดูและฟังเป็นซึ่งสอดคล้องและสามารถนำไปบูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระการจัดการเรียนรู้ กับ 1 กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรีได้จัดทำโครงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างโครงการ พัฒนางานกิจการนักเรียน โรงเรียนโคกสูงวิทยา

1. ชื่อ งานพัฒนางานคุณธรรม จริยธรรม ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. สหอง พระราชบัญญัติการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้
มาตรา.....
3. ลักษณะงาน / โครงการ ใหม่ ต่อเนื่อง

4. หลักการและเหตุผล

เยาวชนคืออนาคตของชาติปัญหาทางจิตใจส่วนใหญ่เชื่อมจากคุณธรรม จริยธรรม เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันแก้ไข ปัญหานี้นับว่ายิ่งมีความรุนแรงถ้าไม่ได้รับการแก้ไขที่ดีพอ ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่ปัญหาของเยาวชนในสังคมยังมีมาตลอด ซึ่งสืบเนื่องมาจากการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ยังไม่ดีพอ บางอย่างขึ้นอยู่กับสังคม สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และตัวของเด็กเอง การฝึกอบรม การเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไข ชัดเกลานิสัย และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนเป็นคนดี มีความเมตตา กรุณา กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ทางโรงเรียนโคกสูงวิทยาจึงได้จัดทำโครงการนี้เพื่อให้นักเรียน เป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติต่อไป

5.วัตถุประสงค์

- 5.1 เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนในการดำรงชีวิต
- 5.2 เพื่อให้เยาวชนพัฒนาตนเองซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ
- 5.3 เพื่อให้เยาวชนมีความกตัญญูรู้คุณ ต่อผู้มีพระคุณทุกท่าน
- 5.4 เพื่อให้เยาวชนมีความเมตตา กรุณา และช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส
- 5.5 เพื่อให้เยาวชนไม่ไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ

6. เป้าหมาย

6.1 เป้าหมายเชิงปริมาณ

นักเรียนได้เข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 418 คน

6.2 เป้าหมายด้านคุณภาพ

นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และห่างไกลจากสิ่งเสพติดและอบายมุข

7. พื้นที่ดำเนินการ วัดในเขตพื้นที่ อำเภอพัฒนานิคม

8. หน่วยงาน/ ผู้เกี่ยวข้อง วัดในเขตพื้นที่ / ฝ่ายกิจการนักเรียน / กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา / นักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยาจำนวน 418 คน

9. ระยะเวลาดำเนินการ เดือนพฤศจิกายน 2550 - เดือนมกราคม 2551

10. แผนปฏิบัติงานกิจกรรมต่าง ๆ ดังปรากฏในตาราง 12

กิจกรรมที่ 1 เข้าวัด ฟังธรรม

ตาราง 12 กิจกรรมโครงการพัฒนางานกิจการนักเรียน

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ				
1. สืบเสาะสภาพปัจจุบันปัญหา	พ.ย. 50	2,500	นักเรียน 418 คน เป็นผู้มีความดีคุณธรรม จริยธรรม มีความกตัญญูรู้คุณและมี ความเมตตากรุณา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข	กิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	พ.ย. 50			กิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	พ.ย. 50			กิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				
1. ดำเนินการตามแผนการ	พ.ย.50 – ม.ค.51			กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ขั้นติดตามประเมินผล				
1. ใช้แบบประเมินผล	ม.ค. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

กิจกรรมที่ 2 แข่งขันตอบปัญหาคุณธรรม จริยธรรม ประกวดมารยาท

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		1,000	นักเรียน 418 คน ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	
1. สืบเสาะสภาพปัจจุบันปัญหา	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	ม.ค. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	ม.ค. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				
1. จัดการแข่งขันตอบปัญหาคุณธรรม จริยธรรม	ก.พ. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ขั้นติดตามประเมินผล				
1. ใช้แบบประเมินผล	ก.พ. 51		ฝ่ายกิจการนักเรียน	

กิจกรรมที่ 3 แข่งขันกีฬาสร้างคุณธรรม จริยธรรม ต้านยาเสพติด

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		2,000	นักเรียน 418 คน ได้ออกกำลังกาย และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักกติกาการแข่งขัน และรู้แพ้ รู้ชนะรู้ภัยซึ่งกันและกัน	
1. สสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				ฝ่ายกิจการนักเรียน
1. จัดการแข่งขัน	ม.ค. 51			กลุ่มสาระการเรียนรู้ พลานามัย
<u>ขั้นติดตามประเมินผล</u>				ฝ่ายกิจการนักเรียน
1. ใช้แบบประเมินผล	ม.ค. 51			กลุ่มสาระการเรียนรู้ พลานามัย

กิจกรรมที่ 4 ระบบการดูแลนักเรียน

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		4,800	งานในฝ่ายกิจการนักเรียนมีวัสดุ อุปกรณ์ ใช้ในการดำเนินงานเป็นที่เรียบร้อย สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน	
1. สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				ฝ่ายกิจการนักเรียน
1. จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นติดตามประเมินผล				ฝ่ายกิจการนักเรียน
1. ใช้แบบประเมินผล	ก.พ. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน

กิจกรรมที่ 5 เข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		18,750	นักเรียน 418 คน เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณและมีความเมตตากรุณา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข	
1. สืบเสาะสภาพปัจจุบันปัญหา	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				ฝ่ายกิจการนักเรียน
1. ประสานงานติดต่อเชิญวิทยากร	ธ.ค. 50			
2. จัดหาจัดเตรียมสถานที่พักเตรียมอาหารเครื่องดื่ม				
3. จัดเตรียม จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์				
ขั้นติดตามประเมินผล				
1. ใช้แบบประเมินผล	ก.พ. 51			ฝ่ายกิจการนักเรียน

กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน

กิจกรรม / ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	งบประมาณ (บาท)	เครื่องชี้วัดความสำเร็จ	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นเตรียมการ		840	นักเรียน 418 คน เป็นผู้มีความเป็นประชาธิปไตย	
1. สสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา	ต.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
2. จัดทำการเพื่อนำเสนอ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ	พ.ย. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน
ขั้นดำเนินการ				
1. ดำเนินการตามแผนการ	พ.ย.50			ฝ่ายกิจการนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ขั้นติดตามประเมินผล				
1. ใช้แบบประเมินผล	ธ.ค. 50			ฝ่ายกิจการนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

11. ประมาณการงบประมาณ

ที่	รายการ	จำนวน	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	เป้าหมายของการใช้วัสดุ	จำนวนผู้ที่ได้รับผลจากการใช้วัสดุ(ครู/นักเรียน/อื่น)	ค่าเฉลี่ยรายหัว
	กิจกรรมที่ 1 เข้าวัด ฟังธรรม							
1.	ค่าพาหนะนำนักเรียนเข้ารับการฟังธรรม				2,500		ครู - นักเรียน 440	5.68
	รวม				2,500			

ที่	รายการ	จำนวน	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	เป้าหมายของการใช้วัสดุ	จำนวนผู้ที่ได้รับผลจากการใช้วัสดุ(ครู/นักเรียน)	ค่าเฉลี่ยรายหัว
	กิจกรรมที่ 2 แข่งขันตอบปัญหาคุณธรรม จริยธรรม ประกาดมารยาท					ใช้เป็นรางวัลของกิจกรรม	นักเรียน 418 คน	
1.	สมุด	3	โหล	120	360			
2.	ปากกา	3	โหล	60	180			
3.	กระดาษปกสีส้ม	1	ห่อ	150	150			
4.	หมึกพิมพ์	1	กล่อง	310	310			
	รวม				1,000	ใช้เป็นรางวัลของกิจกรรม	นักเรียน 418 คน	2.39
	กิจกรรมที่ 3 แข่งขันกีฬาสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านยาเสพติด					จัดทำสนามแข่งขัน	นักเรียน 418 คน	
1.	เกียรติบัตร	100	แผ่น	3	300			
2.	อุปกรณ์ทำสนาม (ปูนขาว)	50	ถุง	10	500			
3.	ถ้วยรางวัล	3	ใบ	400	1200			
	รวม				2000	จัดทำสนามแข่งขัน	นักเรียน 418 คน	4.78
	กิจกรรมที่ 4 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน							
1.	กระดาษขาว เทา	5	โหล	120	600			
2.	ปากกาไวท์บอร์ด	2	โหล	350	700			
3.	กระดาษโรเนียว A 4	5	รีม	100	500			
4.	เกียรติบัตร	20	รีม	150	3,000			
	รวม				4,800	ทำเอกสารข้อมูลสถิติ	นักเรียน 418 คน	11.49

ที่	รายการ	จำนวน	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	เป้าหมายของการใช้วัสดุ	จำนวนผู้ที่ได้รับผลจากการใช้วัสดุ(ครู/นักเรียน/อื่น)	ค่าเฉลี่ยรายหัว
	กิจกรรมที่ 5 เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม							
1.	กระดาษขาว เทา	5	โหล	120	600			
2.	ปากกาไวท์บอร์ด	2	โหล	350	700			
3.	กระดาษโรเนียว A 4	5	รีม	90	450			
4.	กระดาษปกสีส้ม	2	รีม	150	300			
5.	อาหาร เครื่องดื่ม /คน / วัน	418		30	12,540			
6.	ของที่ระลึกวิทยากร	5	คน	200	1000			
	รวม				15590	จัดทำอุปกรณ์ สื่อ การอบรม	นักเรียน 418 คน	37.29
	กิจกรรมที่ 6 ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน							
1.	กระดาษขาว เทา	2	โหล	240	490			
2.	ปากกาไวท์บอร์ด	6	ด้าม	30	180			
3.	กระดาษโรเนียว A 4	1	รีม	90	90			
	รวม				750	ทำสื่อประชาสัมพันธ์ / การลงคะแนนเลือกตั้ง	นักเรียน 418คน	1.79

งบประมาณ งปม. บ.กศ **38,000** บาท

อุดหนุน บาท อื่น ๆบาท

รวมทั้งสิ้น **38,000** บาท

12. การติดตามประเมินผล

1. ตรวจสอบจากผลการปฏิบัติงาน
2. สรุปรูปแบบสอบถาม

13. แหล่งข้อมูลอ้างอิงและตัวแปรความสำเร็จของโครงการ

แหล่งข้อมูลการอ้างอิง	แหล่งเก็บข้อมูล	ฐานคติที่สำคัญ (ตัวแปรของความสำเร็จในการดำเนินโครงการ)
1.จำนวนนักเรียน	ฝ่ายกิจการนักเรียน	1. ผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุน 2. มีงบประมาณเพียงพอ
2.นักเรียนมีความมึ่คุณธรรมมากขึ้น	ฝ่ายกิจการนักเรียน	3. งบประมาณได้ตรงตามเวลา 4. ค่าใช้จ่ายไม่สูงกว่าบที่ตั้งไว้
3.รายงานการปฏิบัติตามโครงการ	ฝ่ายกิจการนักเรียน	5. ใช้วัสดุอย่างประหยัดและคุ้มค่า
4.รายงานการจัดซื้อวัสดุ	ฝ่ายกิจการนักเรียน	
5.ทะเบียนคุมการใช้วัสดุ	ฝ่ายกิจการนักเรียน	
6.รายงานการประเมินโครงการ	ฝ่ายกิจการนักเรียน	

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ

หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป

ความเห็นของหัวหน้าฝ่ายแผนงาน.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

หัวหน้าฝ่ายแผนงาน

ความเห็นของหัวหน้าสถานศึกษา

อนุมัติ ไม่อนุมัติ

ลงชื่อ.....

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ความเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาฯ

อนุมัติ ไม่อนุมัติ

ลงชื่อ.....

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาฯ

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 2 : การเขียน ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การเขียนย่อความ เวลา 3 ชั่วโมง

ชื่อผู้สอน โรงเรียน.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 1. สามารถเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนอธิบาย ชี้แจง แสดงความคิดเห็น แสดงการโต้แย้ง เขียนรายงาน และเขียนเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน

ข้อ 2. มีมารยาทการเขียนและนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้า รู้จักเลือกใช้ภาษาเรียบเรียงข้อความได้อย่างประณีต สนใจการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม บันทึกข้อมูล นำวิธีการของแผนภาพความคิดจัดลำดับความคิด และพัฒนางานเขียนตามขั้นตอนในการนำเสนอในรูปแบบของงานเขียนประเภทต่าง ๆ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.1 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการย่อความ

2.2 นักเรียนสามารถเขียนย่อความ

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ความหมายของการย่อความ

3.2 หลักการเขียนย่อความ

3.3 ประโยชน์ของการย่อความ

4. กระบวนการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที

2. นักเรียนท่องจำบทอาขยานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. ครูเลือกเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความยาวไม่มากนักมาให้นักเรียนฝึกเขียนย่อความ โดยครูแจกเอกสารให้นักเรียนอ่านเป็นรายบุคคล จากนั้นก็ซักถามและอภิปรายร่วมกัน แล้วครูจึงเฉลยเรื่องที่ให้ย่อความนั้น

ขั้นสอน

1. ครูแจกตัวอย่างย่อความที่มีข้อบกพร่อง
2. ครูให้นักเรียนฝึกสังเกตและฝึกวิจารณ์ย่อความที่มีข้อบกพร่อง โดยแจกใบงาน เรื่องข้อบกพร่องในการย่อความ

ขั้นสรุป

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนวิจารณ์ตัวอย่างการย่อความ โดยครูนำเสนอรูปให้เห็น ข้อบกพร่องเป็นข้อๆ ดังนี้

1. ตัวอย่างการย่อความนี้เป็นการตัดต่อข้อความจากเรื่อง ไม่ได้ใช้สำนวนภาษาของผู้ย่อเอง ผิดหลักการย่อความที่ดี
2. ผู้ย่อเก็บความไปตามลำดับของข้อความในเรื่อง มิได้ประมวลความสำคัญในเรื่องแล้วนำมาเรียบเรียงใหม่
3. ข้อความที่ย่อนั้นปรากฏผลความอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น การเปรียบเทียบการร้อยพวงมาลัยในสมัยก่อนกับสมัยรัชกาลที่ 5 การร้อยพวงมาลัยเปีย 3 พวง ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และการร้อยพวงมาลัยเพื่อบูชาหรือกับเทวดา เป็นต้น
4. ผู้ย่อใช้อักษรย่อ ได้แก่ คำว่า ร.5
5. ผู้ย่อใช้คำราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถจึงคิดประดิษฐ์ และเจ้านายในราชสำนักจึงสนใจ

กิจกรรมที่ควรฝึกเพิ่มเติม

ครูอาจฝึกให้นักเรียนย่อความจากสื่อต่าง ๆ นอกเหนือไปจากที่ได้ฝึกในชั้นเรียน เช่น การย่อข่าวที่ฟังจากวิทยุหรือชมโทรทัศน์ การย่อสารคดีที่ฟังจากวิทยุหรือชมโทรทัศน์ และการย่อบันเทิงคดีที่ฟังจากวิทยุหรือชมโทรทัศน์ เป็นต้น

จุดเน้น ขณะสอนครูแทรกเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม (มารยาทในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน)

5. สื่อการเรียนรู้

- 5.1 ใบงาน
- 5.2 ตัวอย่างการย่อความที่มีข้อบกพร่อง

6. การวัดผลประเมินผล

- 6.1 ด้านความรู้
 - 1) ประเมินจากกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

2) ประเมินจากกิจกรรมในใบงาน

6.2 ด้านทักษะ

ประเมินจากผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติ

6.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สังเกตจากการวิพากษ์วิจารณ์ตัวอย่างการย่อความอย่างมีเหตุผล รวมทั้งยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีมารยาทและปราศจากอคติ

7. แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม

7.1 ห้องสมุดโรงเรียน / ชุมชน

7.2 แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

8. ความเห็นของผู้บังคับบัญชา

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ผู้อำนวยการโรงเรียน

9. บันทึกหลังสอน

สรุปผลการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

1. ความสำคัญ

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่ใจกับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไข้ปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

2. วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

การป้องกันและการแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี ๒ ประการคือ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น (ดูหน้า 184)
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข้ปัญหา (ดูหน้า 178 – 178)

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้นเป็นการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

สาระสำคัญ	แนวดำเนินการ
<p>การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ฝ่อกลยาปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์</p> <p>ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐาน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none">1. จิตวิทยาวัยรุ่น2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ <ul style="list-style-type: none">- กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญ ๆ คือ การสร้างสัมพันธภาพ	<p>ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาโดยมีกระบวนการในการปรึกษา ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none">- สร้างสัมพันธภาพ- พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา- กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไข้ปัญหา- ยุติการปรึกษา <p>การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้นควรปฏิบัติ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none">1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงาน

สาระสำคัญ	แนวดำเนินการ
<p>- การใช้คำถาม</p> <p>- การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก</p> <p>- การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา</p> <p>3. แนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น</p> <p>ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนรวมทั้งผู้ปกครองด้วย</p>	<p>ภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้</p> <p>2. หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษา พัฒนา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยา พัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็น คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การให้กิจกรรมหลักสูตร 2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง <p>สำหรับข้อ 2) 3) และ 5) ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1) และ 4) จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้น</p> <p>การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหา <p>- บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน</p> <p>สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน</p>

2. ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

1) การรักษาความลับ

1.1) เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

1.2) บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

1.3) การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2) การแก้ไข้ปัญหา

2.1) การช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2) ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ การให้การปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการ หรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาให้นักเรียนแต่ละคน

3. แนววิถีพุทธ

การกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาสำหรับผู้เรียนที่มีข้อมูลพื้นฐานด้านลบเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือให้พ้นทุกข์หรือหาวิธีในการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยขั้นพื้นฐาน การให้ทุนการศึกษา การให้คำปรึกษาหรือการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดความทุกข์ใจและอยู่ร่วมกับผู้เรียนอื่นได้อย่างมีความสุข

5. การส่งต่อ

1. ความสำคัญ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการใน ข้อ 4 นั้น อาจมีบางกรณีที่มีปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานั้นเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขปัญหายากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่ได้รับต่อ มีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน

2. แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา

การส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

1) นักเรียนที่มีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ (ดูหน้า 187 – 188)

2) นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น

- ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน ดังปรากฏในตาราง 14

ตาราง 14 แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

แนวทางการส่งต่อนักเรียน	จุดประสงค์
1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน	- เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปรายชื่อข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมารวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	- เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมา ทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ รมณ์ตระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวลหรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่คุณที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม	- เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
4. ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย	- รับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบบัน
5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	- เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียนและความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

3. แนวทางวิถีพุทธ

การร่วมมือหาแนวทางแก้ปัญหาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง อันได้แก่ ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูฝ่ายพยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พระ หรือ บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องในการที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เรียนให้พ้นทุกข์และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. การประเมิน

การประเมิน หมายถึง กระบวนการวางแผนการประเมินที่เป็นระบบกำหนดขั้นตอนวิธีการ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน เป็นการประเมินระบบทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพโดยมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมินอย่างกัลยาณมิตร โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธต้องอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดูและฟังเป็น มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1. มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
2. มีการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง
3. มีการประเมินผลและสรุปรายงานผู้เกี่ยวข้อง
4. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน
5. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่สาธารณชน

แนววิถีพุทธ

การนำข้อมูลที่ได้ดำเนินการแก้ไข้ปัญหาทั้งหมดทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์หาข้อดี/ข้อบกพร่องในกระบวนการ PDCA ปฏิบัติการเพื่อประเมินทบทวนโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองอย่างใคร่ครวญในการปฏิบัติอันนำมาซึ่งความสุข

บทบาท ภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

➤ ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งการส่งเสริม ป้องกันปัญหาและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในด้านความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว หรืออื่นๆ
แนวทางในดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่
 - 1.1 การสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล (ดูหน้า 157)
 - 1.2 การเยี่ยมบ้านนักเรียน (ดูหน้า 159)
 - 1.3 ข้อมูลจากกระเบียนสะสม
 - 1.4 ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง (SDQ) (ดูหน้า 165)
 - 1.5 ฯลฯ
2. การคัดกรองนักเรียน ได้แก่
 - 2.1 ข้อมูลจากกระเบียนสะสม
 - 2.2 ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง (SDQ)
 - 2.3 การสัมภาษณ์นักเรียน
 - 2.4 แบบบันทึกการมาเรียน (ดูหน้า 168)
 - 2.5 แบบบันทึกการเข้าห้องเรียนรายวิชา (ดูหน้า 171)
 - 2.6 แบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล (ดูหน้า 172)
 - 2.7 ฯลฯ
3. การส่งเสริมนักเรียน ได้แก่การใช้กิจกรรมดังนี้
 - 3.1 กิจกรรมโฮมรูม (ดูหน้า 175)
 - 3.2 การจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (ดูหน้า 176)
 - 3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ (ดูหน้า 177)
 - 3.4 ฯลฯ
4. การป้องกันและการช่วยเหลือ ได้แก่การใช้กิจกรรมดังนี้
 - 4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น (ดูหน้า 184)
 - 4.2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 4.3 การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
 - 4.4 การจัดกิจกรรมซ่อมเสริม
 - 4.5 การพบปะผู้ปกครอง เช่น การโทรศัพท์ติดต่อ, การเชิญมาพบ, การเยี่ยมบ้านพบปะผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและการให้ความช่วยเหลือ
 - 4.6 ฯลฯ

5. การส่งต่อนักเรียน ได้แก่

- 5.1 ครูแนะแนว (ให้ความช่วยเหลือแนะนำทางด้านเศรษฐกิจ ขอบทุน , ปัญหาที่ยากแก่การช่วยเหลือ) (ดูหน้า 188)
- 5.2 ครูปกครอง (ปัญหาระเบียบวินัย , ปัญหาด้านพฤติกรรม เป็นต้น)
- 5.3 ครูพยาบาลปัญหา (ด้านสุขภาพ)
- 5.4 ฯลฯ

- ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางทางในการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี (กรณีนักเรียนในความดูแลมีปัญหาต้องได้รับความช่วยเหลือ จะประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางทางในการให้ความช่วยเหลือ)
- บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งที่พัฒนาคุณภาพโรงเรียน
- อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

6. การประเมิน ได้แก่

- 6.1 มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
- 6.2 มีการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง
- 6.3 มีการประเมินผลและสรุปรายงานผู้เกี่ยวข้อง
- 6.4 มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน
- 6.5 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่สาธารณชน
- 6.6 ฯลฯ

ลักษณะการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา

1. ให้คำปรึกษาหารือ เสนอแนะ ติดตามผล และแก้ไขนักเรียนในชั้นที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 - 1.1 การแต่งกาย
 - 1.2 การมาโรงเรียน
 - 1.3 ความประพฤติ
 - 1.4 การรักษาระเบียบวินัย
 - 1.5 การวางตน
 - 1.6 การเรียน
 - 1.7 การทำกิจกรรม
 - 1.8 เรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและได้รับมอบหมาย
2. ดูแลและเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ด้านจิตใจและอื่น ๆ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนในชั้นได้รับสวัสดิการที่ดี
3. รายงานผลการเรียน ปัญหาความประพฤติ ปัญหาสุขภาพ และอื่นๆ ของนักเรียนในชั้นต่อผู้ปกครอง
4. ติดต่อผู้ปกครองนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน
5. จัดทำทะเบียนประวัตินักเรียน และการบันทึกรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ดี และสิ่งที่เห็นว่าควรจะต้องแก้ไข เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประจำตัวนักเรียนต่อไป
6. จัดทำสมุดประจำตัวนักเรียน
7. ดูแลนักเรียนในการเข้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้า ก่อนเรียนในภาคบ่าย และสำรวจการมาเรียนของนักเรียนทุกวัน
8. ควบคุมดูแลนักเรียนในการทำความสะอาดห้องที่รับผิดชอบ และเขตพื้นที่รับผิดชอบ
9. ปฏิบัติงานโฮมรูม แนะนำ ส่งเสริมการอ่าน
10. ดูแลนักเรียนในการเข้าห้องประชุมประจำสัปดาห์
11. ดูแลนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์กิจกรรมที่ทางโรงเรียนกำหนด
12. สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออก ทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ความกล้าทางจริยธรรมด้านต่างๆ
13. พิจารณาอนุญาตให้นักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนในเวลาเรียน
14. ดูแลนักเรียนในชั้นเรียนดำเนินการต่างๆตามที่โรงเรียนมอบหมาย
15. อื่น ๆ

โรงเรียนวิถีพุทธ

โครงการหนึ่งที่ สพฐ. พยายามทำเพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีแล้วถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง นั่นก็คือ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งถ้านับจากวันแรกที่เปิดโครงการจนกระทั่งถึง ณ วันนี้ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการกว่า 15,000 โรงเรียน และคาดว่าจะในปี 2549 จะครบทั้ง 32,000 โรงเรียน

“โรงเรียนวิถีพุทธ” ไม่ใช่โรงเรียนสอนศาสนา แต่เป็นโรงเรียนปกติ ที่เน้นให้เด็กได้รับความรู้ทั้งหมด โดยยึดหลักการที่ให้เด็ก กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น โดยใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เรา มีความเชื่อว่า ทุกสาระตามหลักสูตร ถ้าได้มีการเชื่อมโยงกันด้วยความตั้งใจแล้ว จะเกิดปัญญา ปัญญาไม่ใช่แค่เรื่องการเมืองหรือเรื่องของศาสนา แต่ปัญญาเป็นทุกอย่างทั้งหมดที่เราต้องการให้เกิด เมื่อใดก็ตามที่เด็กของเรามีหลักปฏิบัติที่ถูกต้องต้องหลักคุณธรรม จริยธรรม มีความตั้งใจมุ่งมั่น มีสมาธิที่ดีแล้ว ก็จะเกิดการรู้แจ้ง เห็นจริงในสิ่งที่ เป็นเหตุเป็นผล เพราะฉะนั้นเรามองว่า แนวปฏิบัติลักษณะนี้ จะช่วยทำให้เด็กเป็นคนดีได้ สำคัญอยู่ที่ว่าครูจะสอนอย่างไรเด็กถึงจะเป็นคนดีได้”

นอกจากดร. ศรีสมร จะฝากข้อคิดคำถามไว้แล้ว ยังเสนอแนะแนวทางสำหรับครูผู้ปกครอง และสังคมด้วยว่า ถ้าจะสอนเด็กให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ต้องสอนให้รู้ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็น “สอนให้รู้ คือ บอกความรู้ที่ถูกต้อง เต็มที่ ไม่เก็บกัก ณ วันนี้ ความรู้สอนเท่าไรไม่มีวันหมด ควรสอนวิธีหาความรู้ด้วยทำให้ดู เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะ เป็นครูจริง ๆ ในโรงเรียนครูที่อยู่นอกระบบ คุณครูที่เป็นพ่อแม่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก อย่าได้เพียงพ่ำสอนเด็กว่าอันนี้ไม่ดี อันนี้มีโทษ แต่ตัวของคนบอกเองไม่ได้ปฏิบัติตามนั้นเลย แล้วเมื่อใดเด็กถึงจะมีแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม อยู่ให้เห็น พ่อแม่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก เด็กอยู่กับพี่เลี้ยง อยู่กับเกม อยู่กับทีวี การอยู่ให้เห็น ไม่ใช่การนั่งรอให้ลูกเห็นตัวเท่านั้น แต่หมายความว่า ต้องให้ความรัก การดูแลเอาใจใส่ อบรมดูแล เอื้อมือไปถึงปัญหาต่าง ๆ ของเขา ปัญหาหลายอย่าง เขาต้องพึ่งเพื่อน จะทำอย่างไร เด็กถึงจะกล้าหันมาปรึกษาพ่อแม่หรือคุณครูแทน”

การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธที่ผ่านมา ผู้ปกครองเห็นว่า ลูกหลานมีกิริยามารยาทเรียบร้อยขึ้น มือไม้อ่อน ไปไหนมาไหนก็บอกกล่าวพ่อแม่ และเด็กกว่าครึ่งหนึ่ง มีผลการเรียนดีขึ้น เราสามารถที่จะปลูกฝังความเป็นคนดี มีศีลธรรมให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ จากการร่วมมือกันของหลาย ๆ ฝ่าย และคาดว่าจะในปี 2549 โรงเรียนทั้ง 32,000 โรงเรียน จะนำแนวปฏิบัติของโรงเรียนวิถีพุทธไปปรับใช้ในโรงเรียนของตนเองได้

แม้การสร้างจิตสำนึกใฝ่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก หรือทำแล้วไม่เห็นผลในทันทีทันใดก็ตาม แต่เมื่อใดก็ตามที่สามารถปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้เกิดในตัวเด็กได้แล้ว ความเป็นผู้มีศีลธรรมจะติดตัวเด็กไปตลอด สิ่งที่เราคาดหวังว่าในอนาคต...น้ำดีเหล่านี้จะเข้าไปแทนที่น้ำเสีย เป็นการเปลี่ยนเลือดเก่าเป็นเลือดใหม่ ที่จะช่วยชะล้างขบวนการโกงกินที่มีมาช้านานในทุกสังคมให้หมดไปซะที

โรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง โดยผ่านกระบวนการวัฒนธรรมแสงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต

ด้านกายภาพ

- สภาพแวดล้อมห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ส่งเสริม ศิล สมาธิ ปัญญา เช่น มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน ห้องเรียนมีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม สภาพโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ใกล้เคียงธรรมชาติ ปลอดภัยเสพติด
- บรรยากาศมีปฏิสัมพันธ์

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

- กิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ไหว้พระพุทธรูปประจำโรงเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ กล่าวคำพิจารณาอาหาร
- กิจกรรมวิถีชีวิตประจำสัปดาห์สวดมนต์ฟังธรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมในวันพระ
- กิจกรรมวิถีชีวิตวันสำคัญ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา
- กิจกรรมพระพุทธศาสนา
- กิจกรรมสมาธิ

ด้านการเรียนการสอน

- หลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สะท้อนพัฒนาไตรสิกขาจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขา
- ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา
- กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา

บรรยากาศปฏิสัมพันธ์

- เป็นกัลยาณมิตรอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพต่อกัน เมตตากรุณาต่อกัน (ครู ต่อ นักเรียน นักเรียน ต่อ ครู, นักเรียน ต่อ นักเรียน, ครู ต่อ ครู)
- ส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ด้านบริหารจัดการ

- วิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือแผนกลยุทธ์ที่เน้นพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ
- แต่งตั้งคณะกรรมการ
- ปลูกฝังสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนา
- ร่วมมือกับผู้ปกครองวัด / ชุมชน
- นิเทศติดตาม

ไตรสิกขา

- ในพระพุทธศาสนา กำหนดเรื่องที่มีมนุษย์ต้องเรียนรู้ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีลสิกขา

- ข้อเรื่องที่ต้องศึกษา และข้อปฏิบัติเรื่องนั้น ๆ สำหรับฝึกฝนอบรมตนให้สามารถควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจาให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม

จิตสิกขา

- ข้อเรื่องที่ต้องศึกษา และข้อปฏิบัติเรื่องนั้น ๆ สำหรับฝึกฝนอบรมตนให้สามารถควบคุมให้มีจิตใจปลอดจากนิวรณ์อันเป็นเครื่องปิดกั้นความดี ทำให้มีจิตใจปลอดจากนิวรณ์อันเป็นเครื่องปิดกั้นความดี ทำให้มีจิตสงบตั้งมั่น เป็นสมาธิ นุ่มนวลแก่การงาน และทรงพลัง

ปัญญาสิกขา

- ข้อเรื่องที่ต้องศึกษา และข้อปฏิบัติเรื่องนั้น ๆ สำหรับฝึกฝนอบรมตนให้สามารถควบคุมและพัฒนาตนให้มีปัญญา เกิดความรู้แจ้งทั้งทางโลกและทางธรรม

การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชีวิต / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรม ดังปรากฏในตาราง 15

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 1 บุคลากรที่มีคุณลักษณะที่ดี

องค์ประกอบย่อยที่ 1 ผู้บริหาร

ตาราง 15 ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชีวิต / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรม

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้อย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. มีวิถีชีวิตที่ สอดคล้อง กับหลัก พุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือ ศีล 5 และปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี	- เพื่อให้ผู้บริหารปฏิบัติ ศีล 5 (ลด ละ เลิก อบายมุข) และปฏิบัติ ตนเป็นแบบอย่างที่ดี	1.ผู้บริหารดำเนินชีวิต ทำความดีละเว้น ความชั่ว ลด ละ เลิก อบายมุขเป็น แบบอย่างที่ดี 2.เข้าวัด ฟังธรรมปฏิบัติธรรมทำให้ชีวิต และครอบครัวมีความสุขและประสบ ความสำเร็จ
2. มีพรหมวิหาร ธรรมประจำใจ	- เพื่อให้ผู้บริหารมี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	- สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในพรหมวิหารธรรม (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) โดยเข้าค่าย ปฏิบัติธรรมเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต
3. มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน	- เพื่อให้ผู้บริหารมี ความซื่อสัตย์จริงใจและ มีเป้าหมายในการปฏิบัติ ในการปฏิบัติงานเพื่อ ประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีความโปร่งใสใน การบริหารจัดการ	- ผู้บริหารควรมีความตระหนักในการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ มีความ ซื่อสัตย์ และมีความโปร่งใสในการบริหาร จัดการอย่างต่อเนื่อง
4. มีความเข้าใจที่ ถูกต้อง ในพระ รัตนตรัยนัยถือและ ศรัทธาใน พระพุทธศาสนา	- เพื่อให้ผู้บริหารมี ความเข้าใจเกี่ยวกับพระ รัตนตรัยและ คุณประโยชน์ทำให้เกิด ความศรัทธา เชื่อมมั่น และถือปฏิบัติ	1.ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีความเข้าใจ เกี่ยวกับ พระรัตนตรัย คุณประโยชน์ คุณ งาม ความดี และนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาชีวิต 2.ให้ผู้บริหารวิเคราะห์สิ่งที่เป็นความ ผิดพลาดของตัวเองและหาสาเหตุแห่ง ปัญหานั้น พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ไข โดย นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 1 บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดี

องค์ประกอบย่อย 2 ครู

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน/กิจกรรม
1. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) มีศีลธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	1. ส่งเสริมให้ครูมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยไม่จำเป็น ไม่เหมาะสมกับฐานะ (บริโภคนิยมเหมาะสม)	1.สถานศึกษากำหนดเรื่องการแต่งกายของครูให้สุภาพ เรียบร้อยเหมาะสม ดูดี ประหยัด เป็นแบบอย่างที่ดี 2.ครูที่มีปัญหาหนี้สิน ควรวิเคราะห์รายจ่ายเฉพาะที่จำเป็นให้เหมาะสมกับฐานะ
	2. ส่งเสริมให้ครูยึดศีล 5 เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต	1.ครูควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ คือปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามตามศีล 5 มีความรักและเมตตาต่อศิษย์อย่างจริงใจ พุดจาสุภาพ อ่อนโยน ให้ขวัญและกำลังใจ ตลอดจนดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ 2.ครูควรรหาโอกาสร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครอง ชุมชน ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนร่วมกัน
	3. ครูมีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา	1.ครูควรมีความรับผิดชอบในงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถอยู่เสมอ 2.ควรมีกิจกรรมคัดเลือกครูดีในดวงใจทุกปี การศึกษา โดยมีแบบประเมินหรือแบบสังเกตพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ และความตรงต่อเวลา ให้เพื่อนครูทุกคนและนักเรียนทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงและมอบรางวัลยกย่องครูดีเพื่อเป็นเกียรติประวัติทุกปี 3.สถานศึกษาควรกำหนดข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันให้เด่นชัด เช่น การ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 1 บุคลากรมีบุคลิกลักษณะที่ดี

องค์ประกอบย่อย 2 ครู (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
	<p>4. สนับสนุน จัดสิ่ง แวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ กับธรรมชาติอย่าง เหมาะสม</p>	<p>แต่งกาย ความรับผิดชอบ การมาปฏิบัติหน้าที่ ฯลฯ โดยผู้บริหารนิเทศ กำกับ ดูแลอยู่เสมอ</p> <p>1.สถานศึกษาควรมีกิจกรรมรณรงค์การปลูก ต้นไม้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดทำ สวนหย่อม อุทยานการศึกษา สวนธรรมชาติ ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน อาคารเรียนหรือ ห้องเรียนตามความเหมาะสม ผู้บริหารควรกำกับ ดูแล การตัด ตกแต่งกิ่ง ก้านให้เหมาะสม ตัดหญ้าให้เรียบร้อยสวยงาม อยู่ตลอดเวลา</p>
<p>2. มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็น กัลยาณมิตร มุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียนเกิดความ เจริญงอกงามตามหลัก ไตรสิกขา</p>	<p>1. สนับสนุนให้ครูมีความ เป็นกัลยาณมิตร</p>	<p>1.สถานศึกษาควรมีกิจกรรมให้ครูได้มีโอกาส และเปลี่ยนเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันแบบกัลยาณมิตร โดย อาจจัดเป็นการเสวนาทางวิชาการ หรือเขียน บทความนำเสนอผลการดำเนินงานต่าง ๆ หรือ การสนทนาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนที่ ไม่พึงประสงค์ร่วมกันอยู่เสมอ</p>
	<p>2. สนับสนุนให้ครูเป็นครู มืออาชีพ</p>	<p>1.สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาธรรมะที่ เกี่ยวข้องกับอาชีพตนเอง โดยอาจจัดเตรียม เอกสารให้ศึกษา หรือให้คำแนะนำในการ ปฏิบัติงานตามแนวทางของพรหมวิหารธรรมแก่ ครูอยู่เสมอ</p> <p>2.ครูควรฝึกบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็ง อดทน ต่อความยากลำบากหรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมหรือการอบรมบ่มนิสัย เพื่อ ปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดี</p>

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 1 บุคลากรมีบุคลิกลักษณะที่ดี

องค์ประกอบย่อย 2 ครู (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
3. รู้เข้าใจหลักการ พัฒนาผู้เรียนตามหลัก ไตรสิกขา	1. ส่งเสริมให้คุณมีความรู้ เข้าใจหลักไตรสิกขา	1.จัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางของ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาที่เด่นชัด โดยใช้แนวทางหรือคู่มือการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธให้ครูได้ศึกษา และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 2.ควรส่งเสริมให้คุณและบุคลากรเข้ารับการอบรม ปฏิบัติธรรมบริหารจัดการในโอกาสต่าง ๆ ตาม ความเหมาะสม
	2. สนับสนุนให้คุณจัด กิจกรรมตามหลัก ไตรสิกขา	1.สถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตามการใช้ คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของครูอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนตามหลัก ไตรสิกขา 2.สถานศึกษาควรส่งเสริมให้คุณทำการวิจัยในชั้น เรียนเพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึง ประสงค์ 3.ครูควรมีกิจกรรมการทำบุญร่วมกับนักเรียน ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาอยู่เสมอ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์ประกอบย่อย 1 ระบบบริหาร

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. มีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	- ส่งเสริมให้โรงเรียนมีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา หรือพันธกิจหรือเป้าหมายที่แสดงถึงการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	1.ตรวจสอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ปรัชญา แผนกลยุทธ์ว่ามีแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธหรือไม่ 2.กรณีที่ยังไม่ได้กำหนดไว้ให้ชัดเจน ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมระดมสมองหรือประชุมปฏิบัติการ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญา หรือพันธกิจหรือเป้าหมายที่แสดงถึงการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษางานโรงเรียนวิถีพุทธไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาให้ชัดเจน โดยมีแผนงาน / โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธและควรประกาศเป็นนโยบายสถานศึกษาที่เด่นชัด
2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และบริหารการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยมีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บวร) มีส่วนร่วม	- มีคณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธ	1.สถานศึกษาควรสรรหาคณะกรรมการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียน ซึ่งมาจากบุคคลหลายฝ่ายประกอบด้วย บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน และคณะสงฆ์ ฯลฯ 2.ออกประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและคำสั่งคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์ประกอบย่อย 1 ระบบบริหาร (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพด้านปัจจัย	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
3. ปลูกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	- บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม	1. จัดกิจกรรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา 5 ข้อ คือ อริยสัจ 4, ชั้น 5, หลักปฏิจตุสมุปบาท, หลักไตรลักษณ์, หลักมัชฌิมาปฏิปทา เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมต่าง ๆ อันจะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนานักเรียนได้อย่างถูกต้อง 2. กำหนดเป็นแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในการพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจน
4. ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน	- เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาได้ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชนในการพัฒนานักเรียนและชุมชน	1. ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชนวัด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและหรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม 2. ควรมีการประเมินผลความพึงพอใจของผู้ร่วมกิจกรรมและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานให้ดีขึ้น
5. มีการนิเทศกำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง	- เพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด	1. สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธโดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม 2. จัดทำปฏิทิน การนิเทศภายในที่ชัดเจน โดยบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายรับทราบตรงกัน 3. มีการดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม ปฏิทินปฏิบัติงานที่กำหนด

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์ประกอบย่อย 1 ระบบบริหาร (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพด้านปัจจัย	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
6. มีระบบตรวจสอบประเมินผลและเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	1. เพื่อให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ตรวจสอบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 2. เพื่อรายงานผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ	1.ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการตรวจสอบ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ตามตัวชี้วัดที่กำหนด และมีการนำเสนอผลการประเมินให้คณะครูและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานอย่างกัลยาณมิตร 2.สถานศึกษามีการสรุปและรายงานการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้อง ต้นสังกัดและรายงานต่อสาธารณชนให้รับทราบ

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ

องค์ประกอบย่อย 2 ระบบหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อบ่งชี้คุณภาพด้านปัจจัย	ตัวชี้วัดย่อยจุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	1. มีหลักสูตรสถานศึกษามีหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	1.สถานศึกษาควรมีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงหลักสูตร สถานศึกษาให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ 2.ครูควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ โดยสอดแทรก หลักพุทธธรรม ไว้ในหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3.ควรมีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ
	2. สนับสนุนให้ครูบูรณาการ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	1.ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น วัด พระภิกษุ หรือสถานที่สำคัญต่าง ๆ ตลอดจนประเพณีที่ดั่งงามของไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 2.สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนทุกวัน

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 3 กายภาพและสิ่งแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ

องค์ประกอบย่อย 1 สภาพแวดล้อม

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียนอย่างเหมาะสม	- เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนมีศรัทธาและลึกถึงพระรัตนตรัยและพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	1.สถานศึกษาจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม และมีกิจกรรมฝึกนักเรียนให้ไหว้พระพุทธรูปก่อนเข้าโรงเรียนทุกเช้าและก่อนกลับบ้านทุกวัน 2.จัดกิจกรรมสวดมนต์ตอนเช้าหลังเคารพธงชาติและหลังเลิกเรียนในห้องเรียนหรือหน้าเสาธงตามความเหมาะสม
2. มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน	- เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนตระหนักและนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาป้ายนิเทศไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1.สถานศึกษาควรจัดให้มีการประกวดคติธรรม คำขวัญ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเนื่องโอกาสในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ 2.คัดเลือกคำขวัญ หรือคติธรรมที่ดีมาจัดทำป้ายคุณธรรมจริยธรรม ติดตามต้นไม้ในบริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่ตามความเหมาะสม (กิจกรรมต้นไม้พูดได้) เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอยู่เสมอ
3. สภาพโรงเรียน สะอาด ปลอดภัยสงบ ร่มรื่น เรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาติ	- เพื่อสร้างบรรยากาศให้สะอาด ปลอดภัยสงบ ร่มรื่นภายใต้ธรรมชาติที่สวยงาม	1.จัดกิจกรรมรักษาความสะอาดห้องเรียน อาคารเรียน บริเวณโรงเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น แบ่งเขตสัรับผิดชอบ มีการตรวจสอบความเรียบร้อย และรายงานผลทุกเช้าก่อนเข้าห้องเรียน มีการประกวดห้องเรียนดีเด่นประจำสัปดาห์ ประกวดสวนหย่อมหน้าห้องหรืออาคารเรียน ฯลฯ 2.จัดกิจกรรมปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงามโดยบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลักที่ 3 ภายภาพและสิ่งแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ

องค์ประกอบย่อยที่ 1 สภาพแวดล้อม (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
		3.กิจกรรมรักสิ่งแวดล้อม (ศึกษาธรรมชาติ ในบริเวณโรงเรียน) เช่น กิจกรรมรีไซเคิล กิจกรรมกำจัดขยะ 4.กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ (ใช้เป็น ห้องเรียนนอกสถานที่)
4. บริเวณโรงเรียน ปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมา ทุกชนิด	1. เพื่อให้โรงเรียนปลอด สิ่งเสพติด อบายมุข สิ่ง มอมเมาทุกชนิด	- สถานศึกษาควรดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวอย่างต่อเนื่อง ควรมีเวรยาม ในการกำกับ ติดตาม ดูแลไม่ให้มีการใช้ สถานที่ในบริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งสิ่งเสพ ติด อบายมุข สิ่งมอมเมา
	2. ส่งเสริมนักเรียนที่ทำ ความดีปฏิบัติตาม หลัก พระพุทธศาสนา	1.กิจกรรมรักษาศีล 5 ทุกวันพระ 2.กิจกรรมสวดมนต์ฟังธรรมประจำสัปดาห์ 3.กิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ (ดนตรี, กีฬา, ธรรมะ, ชุมนุมวิชาการ)

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1.จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	1.1 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 มีการนิเทศ กำกับและติดตามการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และศรัทธาพร้อมทั้งนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้	กิจกรรมแผนรู้แผนเรียน 1.จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2.จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 3.นิเทศภายในโดยสังเกตการสอน 4.ประกวดแผนการจัดการเรียนรู้ 5.นิเทศ กำกับ และติดตามการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2.ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	2.1 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	กิจกรรมปริศนาธรรมห้อมนำชีวิต 1.วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน 2.กำหนดกิจกรรมที่เน้นหลักธรรมในการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาของผู้เรียน 3.ดำเนินการจัดกิจกรรมที่เน้นหลักธรรม 4.ประเมินผล และสรุปผลการจัดกิจกรรมที่เน้นหลักธรรม 5.นำผลมาพัฒนาปรับปรุงนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้	3.1 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้รักการเรียนรู้ตามแนวทางวิถีพุทธ สู่วิถีชีวิต	กิจกรรมที่ 1 บัณฑิตธรรมประจำวัน 1.นักเรียนศึกษาค้นคว้าหลักธรรมที่ถือปฏิบัติในชีวิตประจำวันพร้อมบันทึกลงในสมุด

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
	<p>3.2 ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามแนวทางไตรสิกขาอยู่เสมอ</p>	<p>2. นำสมุดบันทึกกิจกรรมส่งครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ทุกวันสุดท้ายของเดือน</p> <p>3. ประเมินผลนักเรียนที่บันทึกกิจกรรม และนำกิจกรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน</p> <p>กิจกรรมที่ 2 เรื่องดีที่ยากเล่า</p> <ol style="list-style-type: none"> วางแผนการจัดกิจกรรมเวทีคนเก่งคนกล้า จัดกิจกรรมเวทีคนเก่งคนกล้า ในเวลาช่วงพักกลางวัน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - การแสดงละคร - การเล่านิทานสุภาพ นิทานคติธรรม นิทานชาดก พร้อมทั้งให้ข้อคิดต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน - การตอบปัญหาธรรมะ - ประกวดร้องเพลง - โต้เวที ฯลฯ <p>หมายเหตุ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม</p> <p>2. ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม</p> <p>กิจกรรมที่ 3 สร้างสมดุลชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดตั้งธนาคารขยะ และบูรณาการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมตามหลักไตรสิกขา นักเรียนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติของธนาคารขยะ ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม <p>กิจกรรมที่ 4 ตามรอยพระศาสดา</p> <ol style="list-style-type: none"> สำรวจนักเรียนที่ต้องการบรรพชาสามเณรในภาคฤดูร้อน

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>4. จัดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข ทั้ง ผู้เรียนและผู้จัดการ เรียนรู้</p>	<p>4.1 มีการจัดบรรยากาศ ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการ เรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียน ผู้จัดการเรียนรู้เกิดองค์ ความรู้และมีความสุขใน การเรียนรู้</p>	<p>2. ดำเนินการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน 3. ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ 5 ค่ายธรรมะสวัสดี 1. นำนักเรียนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมที่วัดหรือ โรงเรียน 2. นักเรียนปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา 3. ประเมินผลด้านเจตคติก่อนและหลัง กิจกรรมที่ 6 ศัพท์ธรรม 1. นักเรียนศึกษาค้นคว้าศัพท์ธรรมจาก แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 2. ดำเนินการจัดทำหนังสือ 3. จัดประกวดหนังสือและเผยแพร่ศัพท์ ธรรม 4. ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ 1 Walk Rally คุณธรรม 12 ประการ 1. จัดฐานการเรียนรู้ 12 ฐาน - ฐานสำรวจมะม่วงอินทรี - ฐานรู้จักพอ รู้จักพอดี - ฐานไม่เบียดเบียน - ฐานอดทน (วีริยะ) - ฐานใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่ความจริง - ฐานพูดจริง ทำจริง จริงใจ - ฐานขยัน ไม่เกียจคร้าน กิจกรรมที่ 2 ทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ น่าสนใจ 1. วางแผนทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้ 2. นำนักเรียนทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้ แหล่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งศิลปวัฒนธรรม</p>

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>5. จัดกิจกรรม บริหารจัดการเจริญ ปัญญา ทั้งในการ เรียนการสอนและใน กิจกรรมการ ดำรงชีวิตประจำวัน</p>	<p>5.1 มีการจัดกิจกรรม บริหารจัดการเจริญปัญญา ในโรงเรียน</p> <p>5.2 มีการนำหลักละ วิธีการบริหารจัดการเจริญ ปัญญาไปปฏิบัติในการ ดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>3. ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ 3 ศิลป์สุขใจ</p> <ol style="list-style-type: none"> วางแผนการจัดประกวดแข่งขัน ประกวดวาดภาพและแต่งคำกลอน ประกอบภาพวาด ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม <p>กิจกรรมที่ 4 ร่วมด้วยช่วยกัน...สายใยรัก</p> <ol style="list-style-type: none"> เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมร่วมด้วย ช่วยกัน.....สายใยรัก โดยกำหนดวันที่ เหมาะสม (วันพ่อ / วันแม่) ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ประกวดวาดภาพ - ประกวดร้องเพลง - แข่งขันกีฬาไทย <p>กิจกรรมที่ 5 กีฬาเป็นยาวิเศษ</p> <ol style="list-style-type: none"> วางแผนการจัดแข่งกีฬา ดำเนินการจัดแข่งขันกีฬา ประเมินและสรุปผลการจัดกิจกรรม <p>กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมบริหารจัดการ</p> <ol style="list-style-type: none"> เชิญวิทยากรให้ความรู้และนำปฏิบัติการ พัฒนาจิตเจริญปัญญาสำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครอง ดำเนินการจัดกิจกรรมบริหารจัดการเจริญ ปัญญาได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - การออกกำลังกายตามแนววิถีพุทธหน้า เสาธง - นั่งสมาธิ เดินสมาธิ ก่อนเรียน - กิจกรรมวันธรรมสวนะ - กิจกรรมค่ายปฏิบัติธรรมเจริญกรรมฐาน

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การใช้สื่อและบวนการจัดการเรียนรู้

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ	1.1 มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	<p>กิจกรรมที่ 1 จัดทำทะเบียนสื่อ / แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.สำรวจสื่อ/แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.จัดทำทะเบียนสื่อการเรียนการสอน 3.จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ 4.จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น 5.จัดการเรียนรู้จากสื่อการเรียนการสอน / แหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6.ประเมินการเรียนรู้จากสื่อการเรียนการสอนแหล่งเรียนรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น <p>กิจกรรมที่ 2 ผลิต / จัดหาสื่อและนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ผลิต / จัดหาสื่อและนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่หลากหลาย 2.ประกวดสื่อนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ 3.สนับสนุนการใช้สื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน 4.นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินการใช้สื่อและนวัตกรรม
2. นิมนต์พระสงฆ์หรือเชษฐภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ	<p>2.1 มีการจัดชั่วโมงเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยนิมนต์พระสงฆ์หรือเชษฐภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาให้ความรู้แก่นักเรียน</p> <p>2.2 มีการจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียน</p>	<p>กิจกรรมที่ 1 พบพระ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.นิมนต์พระสงฆ์มาสอนธรรมศึกษา 2.ทดสอบด้านความรู้และด้านเจตคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา 3. สอบธรรมศึกษา <p>กิจกรรมที่ 2 ธรรมสวนะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.แต่งกายด้วยชุดขาว ทุกวันพระนิมนต์พระสงฆ์มารับบิณฑบาต

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
	เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง	<p>นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการศาสนพิธี</p> <p>3. นั่งสมาธิ 15 นาทีก่อนขึ้นชั้นเรียน</p> <p>กิจกรรมที่ 1 สืบสานศาสนศึกษา</p> <p>1.กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องวางแผนบูรณาการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศานากับการจัดการกระบวนการเรียนรู้</p> <p>2.นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัด / ศาสนสถาน</p> <p>3.ประเมินผลกิจกรรมบูรณาการและประเมินผลด้านเจตคติ</p>

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 1 การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การวัดประเมินผล

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
มีการวัดผลการสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายครอบคลุมตามหลักภาวะ 4 (กาย ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยมีจุดเน้น เพื่อพัฒนา นักเรียนต่อเนื่อง	<p>1.1มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ การวัดผลตามสภาพจริง</p> <p>1.2สนับสนุนให้มีการจัดการวัดผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภาวะ 4</p> <p>1.3สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าในการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการการวัดผลตามสภาพจริง</p> <p>1. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ</p> <p>2. นิเทศกำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน</p> <p>3. ประเมินผลการวัดผลตามสภาพจริงเพื่อนำไปพัฒนา</p>

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร

องค์ประกอบย่อยที่ 1 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>1. ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรอ่อนน้อม ถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู และครูต่อผู้ปกครอง</p>	<p>1.1 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกียรติกัน ให้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองได้ปฏิบัติอย่างเห็นคุณค่า</p> <p>1.2 ส่งเสริมกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน</p>	<p>กิจกรรมยิ้มไหว้ ทักทาย ให้เกียรติกัน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ภารกิจเมื่อมาถึงโรงเรียน <ol style="list-style-type: none"> 1) ไหว้ครูเมื่อมาถึง 2) ไหว้พระพุทธรูปประจำโรงเรียน 2. กิจกรรมหน้าเสาธง <ol style="list-style-type: none"> 1) เคารพธงชาติ 2) ไหว้พระสวดมนต์แปล 3) แผ่เมตตา 4) สงบนิ่ง 5) พุทธสุภาษิตวันละบท กล่าวเป็นภาษาบาลีแล้วแปลความหมาย 6) น่องไหว้ผี 7) ออกกำลังกายตามแนววิถีพุทธ 8) เดินแถวเข้าห้องเรียนอย่างมีสติ 3. กิจกรรมระหว่างเรียน <ol style="list-style-type: none"> 1) เคารพครู 2) นั่งสมาธิก่อนเรียน 1 นาที (กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย ท่องอาขยาน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ท่องสูตรคูณ/สูตร ฯลฯ) 4. กิจกรรมหลังเลิกเรียน <ol style="list-style-type: none"> 1) เข้าหอประชุมร่วมกันท่องคำรำลึกถึงผู้มีพระคุณ สงบจิต 1 นาที 2) ไหว้ครูก่อนกลับบ้าน 3) ไหว้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติ เมื่อถึงบ้าน 5. กิจกรรมसानไยรัก <ol style="list-style-type: none"> 1) ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างกัลยาณมิตร 2) ผู้ปกครองเยี่ยมครู

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร

องค์ประกอบย่อยที่ 2 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อยๆ	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
2. ส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่สร้างสรรค์	2.1 สนับสนุนให้มีการจัดบรรยากาศ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์	<p>กิจกรรมห้องสมุดมีชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดมุมหน้าอ่าน โดยนำหนังสือเสริมไว้ตามมุมในห้องเรียน จัดกลุ่มนักเรียนอ่านหนังสือที่นักเรียนสนใจจับใจความสำคัญสั้น ๆ แล้วนำเรื่องราวที่อ่านไปเล่าให้เพื่อน พี่ น้อง ฟัง โดยจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเวลาพักกลางวัน จัดมุมสาระน่าคิด <p>กิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดสัปดาห์รักการอ่าน มีกิจกรรมที่บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ กระตุ้นธรรมกับสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม <ul style="list-style-type: none"> - สารานุกรมนำรู้กับสาระภาษาไทย - คณิตคิดเร็ว - ภาษาอังกฤษน่าสนุก - แรลลีการอ่าน - นักวิทยาศาสตร์น้อย จัดทำทะเบียนยืมหนังสือและประกาศยกย่องผู้ที่ขอยืมหนังสือ บ่อยครั้ง มอบรางวัลผู้ที่ใช้บริการห้องสมุดและผู้ที่อ่านจากมุมหนังสือ <p>กิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน</p> <ol style="list-style-type: none"> โรงเรียนกำหนดนโยบายกิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน กำหนดเวลา วิธีการในการอ่าน ทุกคนมีการบันทึกการอ่าน ให้เพื่อน ผู้ปกครองอ่านที่นักเรียนบันทึกแล้วลงชื่อรับทราบเป็นการสร้างเครือข่ายการอ่าน

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร

องค์ประกอบย่อยที่ 3 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อยๆ	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>3. ส่งเสริมบุคลากร และนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น</p>	<p>3.1 สนับสนุนให้บุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น</p>	<p>กิจกรรมห้องสืบค้น IT</p> <p>1.จัดห้องสืบค้น IT จัดคอมพิวเตอร์ วางระบบ เพื่อให้นักเรียนบุคลากรเข้าไปสืบค้นข้อมูล Internet</p> <p>2.จัดทำทะเบียนผู้เข้าใช้บริการ</p> <p>3.ให้บริการข้อมูลครู นักเรียน เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม</p> <p>1.โรงเรียนแบ่งเขตพื้นที่ในโรงเรียนให้นักเรียนดูแล แล้วให้นักเรียนช่วยกันจัดทำป้ายพุทธสุภาษิต, ข้อคิดคำคมจากธรรมะ คติธรรมนำมาติดไว้ตามต้นไม้หรือในบริเวณที่รับผิดชอบ</p> <p>2.นำข้อมูลที่มีไปบูรณาการกับกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้าในช่วงพุทธสุภาษิตวันละบท กิจกรรมธนาคารความดี</p> <p>1.จัดทำสมุดบันทึกความดี (โรงเรียนจัดทำ / นักเรียนทำเอง)</p> <p>2.นักเรียนบันทึกความดีที่ได้ปฏิบัติ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความดีที่ได้ทำตามความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความตั้งใจจริง เช่น เวิร์ประจำวัน การดูแล พื้นที่ความรับผิดชอบต่อเวลาที่กำหนด <p>3.ความดีที่ได้กระทำนอกเหนือภาระ รับผิดชอบต่อกระทำด้วยสำนึกของตนเองไม่ต้องบอกให้ทำ</p> <p>กิจกรรมของหายแล้วได้คืน</p> <p>1.ปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์เมื่อเก็บของได้ต้องส่งคืนเจ้าของทั้งในห้องเรียนนอกห้องเรียน</p> <p>2.ประกาศยกย่องผู้ทำความดี ให้ทุกคนรับรู้</p>

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร

องค์ประกอบย่อยที่ 4 บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

(ต่อ)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>4. ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดีเป็น ประจำ</p>	<p>4.1 จัดกิจกรรมส่งเสริม ยกย่องเชิดชูเกียรติ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ที่ทำความดีอย่าง ต่อเนื่อง</p>	<p>กิจกรรมครูในดวงใจ 1. คัดเลือกครูในดวงใจ โดยโรงเรียน / นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2. ประกาศยกย่องครูในดวงใจ ให้ทุกคน รับรู้(รวมทั้งชุมชนผู้ปกครอง)</p> <p>กิจกรรมพ่อดีเด่น แม่ดีเด่น 1. คัดเลือกพ่อดีเด่น แม่ดีเด่น โดยทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่ในชั้น เรียน / ระดับชั้น / โรงเรียน 2. จัดกิจกรรมประกาศเกียรติคุณพ่อดีเด่น / แม่ดีเด่น</p> <p>กิจกรรมงามอย่างไทย 1. ฝึกมารยาทไทยให้กับนักเรียนทุกคน 2. นำมาปฏิบัติเป็นกิจนิสัย 3. คัดเลือกบุคคลที่งามอย่างไทย จากการ ปฏิบัติประจำวัน 4. มอบเกียรติบัตรผู้ที่งามอย่างไทย</p> <p>กิจกรรมคนดีศรีโรงเรียน 1. แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ซึ่ง ประกอบด้วย ชุมชน ผู้ปกครอง คณะครู นักเรียน พิจารณาคัดเลือกในชุมชนที่ทำ ความดีเป็นประจำ 2. ประกาศยกย่องให้เป็นคนดีศรีโรงเรียน กิจกรรมแนะนำคนดี 3. รวบรวมบุคลากรที่ทำความดี ประกอบด้วยนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน รวบรวมลงในวารสารของโรงเรียน</p>

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 กิจกรรมพื้นฐานชีวิต

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กิจกรรมพื้นฐานประจำวัน

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>1. ฝึกฝน อบรมให้ เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (รู้ เข้าใจ เหตุผลและได้ ประโยชน์ ตาม คุณค่าแท้ตามหลัก ไตรสิกขา)</p>	<p>1.1 ส่งเสริมการปฏิบัติ กิจกรรมให้เห็นคุณค่า จาก การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลัก ไตรสิกขา</p>	<p>กิจกรรมสุขนิสัยเพื่อคุณภาพชีวิต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความรู้การปฏิบัติภารกิจกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น 2. ฝึกปฏิบัติในการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ให้ เป็นสุขนิสัย <ul style="list-style-type: none"> - ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร - เข้าแถวซื้ออาหาร - เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ - พิจารณาอาหารอย่างมีสติ ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ <p>กิจกรรมนิทรรศการฉลาดบริโภค</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนร่วมมือกับชุมชน องค์กรที่ เกี่ยวข้อง จัดนิทรรศการฉลาดบริโภค ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) วิทยากรบรรยายให้ความรู้ 2) นักเรียนศึกษาความรู้จากการ ชม นิทรรศการแล้วบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม 3) ประเมินผลด้านความรู้ที่ได้รับและ ประเมินผลด้านเจตคติต่อการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลักไตรสิกขา <p>กิจกรรมเสียงสร้างสรรค์วันละ 5 นาที</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนจัดกิจกรรมเสียงตามสายใน กิจกรรมเสียงสร้างสรรค์วันละ 5 นาที โดยเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามหลักไตรสิกขา 2. ให้มีการตอบปัญหาจากการฟังรายการ เสียงสร้างสรรค์ 5 นาที

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 2 กิจกรรมพื้นฐานชีวิต

องค์ประกอบย่อยที่ 2 กิจกรรมพื้นฐานประจำวัน

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>2. ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย</p>	<p>2.1 ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบเขตพื้นที่และดูแลอาคารสถานที่</p> <p>2.2 ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเห็นคุณค่า</p>	<p>กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา</p> <ol style="list-style-type: none"> แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบบริเวณโรงเรียนให้นักเรียนดูแลรักษาให้สะอาดสวยงาม รักษา ดูแล ตกแต่งห้องเรียน ให้สวยงามมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ครูประจำชั้นกำกับ ติดตาม ดูแล ประกาศยกย่องห้องเรียน และพื้นที่ที่รับผิดชอบที่มีการดูแลอย่างสวยงาม <p>กิจกรรมรักษ์ สิ่งแวดล้อม</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดโครงการธนาคารขยะ <ul style="list-style-type: none"> นักเรียนนำขยะที่เก็บได้มาฝากธนาคาร ธนาคารนำขยะรีไซเคิล จัดแสดงผลงานรีไซเคิล พัฒนาโรงเรียน ชุมชน วัด ปลูกต้นไม้วันสำคัญ

ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลักที่ 3 กิจกรรมพื้นฐานชีวิต

องค์ประกอบย่อยที่ 1 กิจกรรมพื้นฐานประจำวัน

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. ส่งเสริมปฏิบัติ กิจกรรม พระพุทธศาสนาอย่าง เห็นคุณค่ารู้เข้าใจ เหตุผล	1.1 ส่งเสริมการปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนา อย่างมีความรู้และความ เข้าใจ 1.2 ส่งเสริมการปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนา อย่างเห็นคุณค่า	กิจกรรมธรรมะสู่การปฏิบัติ 1. รักษาศีล 5 ทุกวันพระ บูรณาการกับ กิจกรรมธรรมสวนะ (ม.2.2) 2. ฝึกนักเรียนอาราธนาศีล กล่าวคำบูชา พระรัตนตรัย นำสวดมนต์ ถวายของพระ 3. นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญ ต่าง ๆ กิจกรรมห้อมนำพระไตรรัตน์
2. จัดกิจกรรม ส่งเสริมการระลึกและ ศรัทธาในพระ รัตนตรัยเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญ อย่างต่อเนื่องเป็นวิถี ชีวิต	2.1 ส่งเสริมการระลึกให้ มีการปฏิบัติกิจกรรมทาง ศาสนาอย่างมีความรู้ และความเข้าใจ 2.2 ส่งเสริมการปฏิบัติ กิจกรรมวันสำคัญทาง ศาสนาอย่างเห็นคุณค่า นำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตได้	1. สวดมนต์ / นั่งสมาธิ / อบรมธรรมะทุก วันพระ บูรณาการกับกิจกรรม ธรรม สวนะ (ม.2.2) 2. สวดมนต์ทำนองสรภัญญะในวันเข้า หอประชุม กิจกรรมทางศาสนา 1. จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนามาร่วมกับ ผู้ปกครอง ชุมชน ในวันวิสาขบูชา วัน อาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา โดยทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียน
3. ส่งเสริมให้ทุกคนมี ส่วนร่วมและเห็น คุณค่าในการรักษา และสืบต่อ พระพุทธศาสนา	3.1 ส่งเสริมการมีส่วน ร่วมของบุคลากรใน โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเห็นคุณค่าในการ รักษา และสืบทอด พระพุทธศาสนา	กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน 1. รับสมัครนักเรียนชายเพื่อบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน 2. เชิญผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมจัด กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน 3. โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วม ทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร 4. โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน บริหาร จิตเจริญปัญญา

ด้านกระบวนการ (Process)

ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัด / ข้อบ่งชี้คุณภาพ / กิจกรรม

ด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact)

องค์ประกอบหลัก 3 บวร ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

องค์ประกอบย่อยที่ 1 บ้าน (ผู้ปกครองและชุมชน)

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
1. บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น	- ส่งเสริมให้สมาชิกในบ้าน และชุมชนเป็นคนดี ลด ละ เลิก และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข	- สร้างความตระหนักให้มีความรู้ความเข้าใจในโทษของอบายมุขแก่สมาชิกในบ้าน นักเรียนและชุมชนโดยคณะครู ผู้บริหาร ทำตนเป็นแบบอย่าง ลด ละ เลิก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เข้าเยี่ยมบ้าน ชุมชน แนะนำให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ทุกคนในชุมชน
2. ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น	- ส่งเสริมให้มีอาสาสมัคร มีผู้ร่วมมือ และมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนหรือการทำงานให้มีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น	- จัดให้มีอาสาสมัครผู้ร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนหรือการทำงานมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างน้อยครอบครัวละ 1 คนเป็นประจำอยู่เสมอ

ด้านผลกระทบ

องค์ประกอบหลัก 3 บวร ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

องค์ประกอบย่อยที่ 2 วัด

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
วัดได้ศาสนทายกและกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น	- ส่งเสริมให้มีศาสนทายาทร่วมให้ความช่วยเหลือร่วม มีอช่วยงาน ช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดมากขึ้น	- ส่งเสริมและเป็นผู้ดำเนินการร่วมงานศาสนประเพณีหรือกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัดหรือเมื่อวัดต้องการความร่วมมือช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้เกิดมีผู้มาช่วยเหลือให้ความร่วมมือมากขึ้นอยู่เสมอ โดยมีคณะครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมการดำเนินการทุกครั้ง

ด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact)

องค์ประกอบหลักที่ 3 ภายนอกและสิ่งแวดล้อมจัดจ้อย่างรอบคอบ

องค์ประกอบย่อยที่ 3 โรงเรียน

ข้อบ่งชี้คุณภาพ	ตัวชี้วัดย่อย จุดประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน / กิจกรรม
<p>- โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)</p>	<p>1. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามแนวทางวิถีพุทธ วิถีไทย</p> <p>2. ส่งเสริมให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา</p>	<p>- ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติตนตามแนวทางวิถีพุทธ วิถีไทยเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป</p> <p>1. สถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการทำบุญตักบาตรฟังธรรม และเวียนเทียนร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัด หรือทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง ร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่โรงเรียนหรือสถานที่ราชการจัดขึ้น</p> <p>2. สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือให้ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน ผู้บริหาร ครู และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้วยคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น งานวันไหว้ครู วันเด็ก วันเข้าพรรษา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ฯลฯ</p>

บทที่ 5

สรุปผลการจัดทำคู่มือ

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนา และประเมินทบทวนคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีขอบเขตประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ และการประเมินทบทวน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดทำคู่มือผู้ศึกษาได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำโครงร่างคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 คน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพิจารณา ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้ศึกษาได้จัดทำรายละเอียดของคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (คณะเดิม) จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาคู่มือปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 จำนวน 20 คน ประเมินทบทวนคู่มือปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- 2) วางแผนการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- 3) ดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
- 4) ตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือการปฏิบัติงาน
- 5) สรุปผลการประเมินคู่มือการปฏิบัติงาน

จากผลการประเมินคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา จังหวัดลพบุรี พบว่าระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.62

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คุณภาพของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่สงบสุข ให้สมกับคำว่า “ดี เก่ง และมีความสุข” โดยมีบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินงานทั้งผู้บริหารและครู ที่สำคัญคือ ความดูแลเอาใจใส่ของครูที่

ปรึกษาที่มีให้นักเรียนแต่ละคนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความรัก ความเมตตา และความเข้าใจในนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนให้พร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน เป็นกำลังสำคัญของสังคมสามารถนำพาความรุ่งเรืองและความสงบสุขสู่ประเทศชาติต่อไป

บทบาทของความเป็นครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าน่านิยามมิใช่ว่าจะง่ายด้วยเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตวิญญาณให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ในสังคมประเทศหรือรวมทั้งสังคมโลกด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือวิทยากร ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 – ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6)*. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- _____. (2546). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (ร.ส.พ.)
- _____. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (ร.ส.พ.)
- คณะกรรมการจัดสร้างอนุสาวรีย์ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และงานยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (2549). *การศึกษาและจริยธรรม ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี*. กรุงเทพฯ: กริดส์ ดีไซน์ แอนด์ คอมมูนิเคชั่น จำกัด.
- คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (2548). *ราชภัฏกรุงเก่า*. หน้า 29 – 30. จันทนา บุญรุ่ง. (2548). *การศึกษาบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรวัดณ์ ปุณณะกาญจน. (2549). *บทบาทของพระมงคลเทพมุนีในด้านสังคม ระหว่าง พ.ศ. 2459 – 2502*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี. (2541). *ธรรมจริยา เล่ม 4*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ฉัตยาพร เสมอใจ, DBA (Candidate). (2547). *บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*. หน้า 39.
- ทองชูป ศรแก้ว. (2545). *คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นริศลักษณ์ ภัคตีพงษ์และคณะ. (2546). *วารสารวิจัย มข.* หน้า 70.
- นิตติปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา รุ่น 8. (2547). *ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา*. หน้า 19 – 26.
- บรรจง จันทรส. (2522). *ปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ประทุมทิพย์ ศรีเมือง. (2546). การศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปริศนา จันทศักดิ์. (2547). คู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พจนพร จิตเจริญทวีโชค. (2548). คู่มือการบริหารงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนบ้านท่ามะขาม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พนม พงษ์ไพบูลย์และคณะ. (2546). รวมกฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่. กระทรวงศึกษาธิการ.
- โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย. (2549). คู่มือระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน. (Internet).
- พระธรรมคุณาภรณ์. (2005). MBA. The Knowledge Provider. 104 – 108.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). พุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: SR Printing.
- พระมหาจรรยา สุทธิญาณโณ. (2548). พุทธวิถี. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาอุทัย ญาณธโร. (2539). วิถีแห่งกลไกแบบพุทธ อภิปรัชญาของพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- พลปต์โตภิกขุ. (2548). สนวนดุสิต. หน้า 44 – 52.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2543). ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2525). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูมิพรรณ ทวีชาติ. (2549). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปรัชญาเชิงอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่อง หลักธรรมในพุทธศาสนาที่ได้รับการสอนแบบไดกติกขากับการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD). ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (กรมสามัญศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวภา อู่ส่าห์ฤทธิ์. (2547). คู่มือครู การดำเนินงานตามระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนประสาทรัฐประชากิจ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รจจณา เถาว์พันธ์. (2548). วารสารวงการครู. หน้า 31 – 35.
- รัตน์ ลิ้มตระกูล. (2547). อดีตชีวิตประวัติและแนวคิดทางการศึกษาของท่านอาจารย์พุทธทาส. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- โรงเรียนโคกสลุงวิทยา. (2548). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาเชิงระบบ (TOP STAR) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. ลพบุรี: ถ่ายเอกสาร.
- โรงเรียนอำนาจเจริญ. (2550). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. (Internet).
- ลักขณา ศิริวงศ์. (2549). *คู่มือพัฒนาความเสียสละของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เลิศลักษณ์ กมลเพชร. (2549). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนแม่ขวัญวิทยา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วนิช สุชาติรัตน์. (2549). *วไลยอลงกรณ์*. หน้า 131.
- วรวิทย์ วตินสรการ. (2544). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์
- ศิริพันธ์ เกตุไชโย. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงาน : การสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนเอกชนอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริรัตน์ นิมมา. (2548). *การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนไพศาลพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์เครือข่ายสารสนเทศระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. (2550). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. (Internet).
- สฤษดี ดาวแจ้ง. (2547). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมหมาย ศรีทรัพย์. (2546). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. หน้า 127.
- สมหวัง ธีระวิชิตกุล. (2545). *วารสารศึกษาศาสตร์*. หน้า 16
- สังคม แก้วสว่าง. (2549). *การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเสละเวชวิทยา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ส.ม.ศ. (2549). *ฐานข้อมูลการวิจัยการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. (Internet).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: เสมารธรรม.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.

- สายไหม ศรีโกคา. (2549). *คู่มือพัฒนาความเมตตากรุณาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาลี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2539). *เอกสารประกอบการเรียน วิชาปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. หน้า 129 – 130.
- สิทธิพัทธ์ ธีระชัยยุทธ. (2005). MBA. THE KNOWLEDGE PROVIDER. หน้า 126 – 130.
- สุดารัตน์ สีทองวัฒนา. (2549). *คู่มือพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพรรณ สุวิชากร. (2545). *คู่มือการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนคริสตสงเคราะห์*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพงษ์ ปนาทกุล. (2545). *ครุสารเทพสตรี*. หน้า 12.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (2543). *การประกันคุณภาพ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- หัตยา โกฏิรัตน์. (2549). *คู่มือพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรภร บุญรุ่ง. (2548). *การศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ตามโครงการสานสายใยครูและศิษย์ ปีการศึกษา 2546*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อร่าม เสือเดช. *คู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน วัดช้างเผือก*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อินทรา หิรัญสาย. (2549). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. (Internet).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน

ผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน

1. นายวิษณุฤทธิ์ เพ็ชรเมือง ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
2. นายปราโมทย์ เจริญสูง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
3. นายสมยศ แก้วมณี ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ
โรงเรียนพัฒนานิคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
4. นางชุลีพร สุระโชติ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ เขต 2
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จังหวัดลพบุรี
5. นางจุฑาทิพย์ เคราะห์ดี ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนดงตาลวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จังหวัดลพบุรี

ภาคผนวก ข.

รายชื่อคณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน

คณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน

1. นายวรพงษ์ เวชยางกูร	ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา
หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล	จังหวัดลพบุรี
2. นายอนันต์ พุทธิโชติ	ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา	จังหวัดลพบุรี
3. นายพิเชษฐ กงแก้ว	ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป
โรงเรียนโคกสูงวิทยา	จังหวัดลพบุรี
4. นางเพทาย แก้วมณี	ตำแหน่ง	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ
โรงเรียนโคกสูงวิทยา	จังหวัดลพบุรี

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลุ่มปฏิบัติงาน

นักวิชาการการศึกษา

1. นายวิษณุฤทธิ์ เพ็ชรเมือง ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ สพท.ลพบุรี เขต 2
2. นายปราโมทย์ เจริญสลุง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสลุงวิทยา
3. นายสมยศ แก้วมณี ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนพัฒนานิคม
4. นางชุลีพร สุระโชติ ตำแหน่ง ศึกษาพิเศษ สพท.ลพบุรี เขต 2
5. นางจุฑาทิพย์ เคราะห์ดี ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนดงตาลวิทยา

คณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน

1. นายวรพงษ์ เวชยางกูร ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล
2. นายอนันต์ พุทธิโชติ ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ
3. นายพิเชษฐ ภูงษ์ กงแก้ว ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป
4. นางเพทชาย แก้วมณี ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ

ผู้ปฏิบัติงานหรือครู

1. นางฉลวย ชั่งใจ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนกอบินโคกเกาะเทียม
2. นางนิตยา นวลสาลี ตำแหน่ง ครู โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
3. นายวิเชียร ยังเจริญ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนโคกสลุงวิทยา
4. นางสุภัทรา ยังเจริญ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง
5. นายประเสริฐ สลสกล ตำแหน่ง ครู โรงเรียนโคกสลุงวิทยา
6. นางกฤษณา สลสกล ตำแหน่ง ครู โรงเรียนโคกสลุงวิทยา
7. นายสังวาลย์ เกரியงไกร ตำแหน่ง ครู โรงเรียนหนองต้ามิ่ง
8. นางแพรวพรรณ เกரியงไกร ตำแหน่ง ครู โรงเรียนหนองต้ามิ่ง
9. นางสาวบุญเรือน แสนทนต์ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนวัดถนนแค
10. นางวฤษสพร สวาทพงษ์ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนหนองปีกนก
11. นายนเรศ แก้วแดงดี ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านหัวดง
12. นางประกายรัตน์ แก้วแดงดี ตำแหน่ง ครู โรงเรียนวัดหนองปลิง
13. นายเกียรติไทย เคราะห์ดี ตำแหน่ง ครู โรงเรียนดงตาลวิทยา
14. นางสาววนิดา จิตตรง ตำแหน่ง ครู โรงเรียนราชประชานุเคราะห์12
15. นางอัญชลี คำฝั้น ตำแหน่ง ครู โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา
16. นายณรงค์ ทองคำร้อย ตำแหน่ง ครู โรงเรียนโคกสลุงวิทยา

ภาคผนวก ง.
แบบประเมินความเป็นไปได้ของกลุ่ม

แบบประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือ

ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการปฏิบัติงาน

ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. () ผู้เชี่ยวชาญ 2. () ผู้บริหารสถานศึกษา 3. () ผู้ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งเขียนข้อเสนอแนะในกรณีที่เห็นควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

ข้อ ที่	คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็น ด้วย มาก ที่สุด 5	เห็น ด้วย มาก 4	เห็น ด้วย ปาน กลาง 3	เห็น ด้วย น้อย 2	เห็น ด้วย น้อย ที่สุด 1
1.	เนื้อหาสาระของคู่มือมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ					
2.	ขั้นตอนและวิธีการใช้คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ					
3.	วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมในคู่มือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ					
4.	จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ					
5.	โครงการจัดกิจกรรมของคู่มือ มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้					
6.	คู่มือมีวิธีการบันทึกและวิธีการวัดผลประเมินที่ชัดเจน					
7.	คู่มือมีประโยชน์ต่อการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ.
แบบบันทึกข้อมูล

รหัสเอกสารมีรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 รหัสเอกสาร

ลำดับ	รายชื่อเอกสาร	รหัส	แหล่งข้อมูล	ผู้บันทึก
1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
1.1	บันทึกข้อมูลนักเรียน	Ts.1 - 01	นักเรียน	นักเรียน
1.2	การเยี่ยมบ้าน	Ts.1 - 02	บ้านนักเรียน	ครูที่ปรึกษา
1.3	บันทึกรายงานผลสุขภาพ	Ts.1 - 03	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
1.4	แบบสรุปผลการประเมิน (SDQ)	Ts.1 - 04	แบบ (SDQ)	ครูที่ปรึกษา
1.5	แบบสังเกตพฤติกรรม (SDQ) ฉบับผู้ปกครอง	Ts.1 - 04.1	นักเรียน	ผู้ปกครอง
1.6	แบบสังเกตพฤติกรรม (SDQ) ฉบับครูประเมิน	Ts.1 - 04.2	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
1.7	แบบสังเกตพฤติกรรม (SDQ) ฉบับประเมินตนเอง	Ts.1 - 04.3	นักเรียน	นักเรียน
1.8	แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน	Ts.1 - 05	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
2. คัดกรอง				
2.1	บันทึกการมาเรียน (ปก)	Ts.2 - 01		
	2.1.1 สรุปเวลาเรียน รายภาค/รายปี	Ts.2 - 01.1	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
	2.1.2 บันทึกเวลามาเรียน รายเดือน	Ts.2 - 01.2	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
2.2	บันทึกประเมินคุณลักษณะ (ปก)	Ts.2 - 02		
	2.2.1 สรุปผลการประเมินคุณลักษณะ	Ts.2 - 02.1	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
	2.2.2 บันทึกพฤติกรรมนักเรียน	Ts.2 - 02.2	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
2.3	บันทึกพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน	Ts.2 - 03	นักเรียน	ครูผู้สอน
2.4	บันทึกพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคลในห้องเรียน	Ts.2 - 04	นักเรียน	ครูผู้สอน
2.5	สรุปผลการคัดกรองนักเรียน	Ts.2 - 05	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
2.6	สรุปผลพฤติกรรมนักเรียน	Ts.2 - 06	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา
3. ส่งเสริม				
3.1	แบบบันทึกการจัดกิจกรรมโฮมรูมแนะแนว	Ts.3 - 01	กิจกรรม	ครูที่ปรึกษา
3.2	แบบบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครอง	Ts.3 - 02	กิจกรรม	ครูที่ปรึกษา
3.3	แบบบันทึกการจัดกิจกรรม พิเศษอื่น ๆ	Ts.3 - 03	กิจกรรม	ครูที่ปรึกษา

ลำดับ	รายชื่อเอกสาร	รหัส	แหล่งข้อมูล	ผู้บันทึก
4.ป้องกันและแก้ไข				
4.1	แบบติดตามนักเรียนขาดเรียน	Ts.4 – 01	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
4.2	แบบบันทึกการทำ Case Study	Ts.4 – 02	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
4.3	แบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐาน	Ts.4 – 03	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
4.4	แบบบันทึกการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา	Ts.4 – 04	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
4.5	แบบสรุบบันทึกการให้คำปรึกษา	Ts.4 – 05		ครูที่ปรึกษา
4.6	แบบบันทึกการให้คำปรึกษา	Ts.4 – 06	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
4.7	แบบแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน	Ts.4 – 07	ผลการปฏิบัติ	ผู้เกี่ยวข้อง
4.8	แบบขออนุญาตออกนอกบริเวณโรงเรียน	Ts.4 – 08	นักเรียน	นักเรียน
5.ส่งต่อ				
5.1	แบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนเพื่อการส่งเสริม	Ts.5 – 01	บันทึก พฤติกรรม	ครูที่ปรึกษา
5.2	แบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	Ts.5 – 02	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา
5.3	แบบบันทึกการส่งต่อภายใน	Ts.5 – 02.1	การคัดกรอง	ครูที่ปรึกษา

แบบบันทึกข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

1. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.(ด.ช.,ด.ญ.,นาย,น.ส.).....นามสกุล.....ชื่อเล่น.....
เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี หมู่โลหิต.....
เลขประจำตัวประชาชน.....เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....
ก่อนศึกษา ณ.ที่นี้ จบการศึกษาจาก.....
ปี พ.ศ. ที่เข้าศึกษา.....ชั้น.....เลขที่.....เลขประจำตัวนักเรียน.....

2. พื้นฐานครอบครัว

อาศัยอยู่กับ บิดา มารดา ปู่ - ย่า ตา - ยาย อื่น ๆ ระบุ.....
ที่อยู่ ชื่อบ้าน.....บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....ซอย.....
ถนน..... ตำบล/ แขวงอำเภอ/เขต.....
จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์
บิดาชื่อ - สกุล..... อายุ..... ปี อาชีพ.....
รายได้.....บาท/เดือน สุขภาพ
มารดาชื่อ..... อายุ..... ปี อาชีพ.....
รายได้.....บาท/เดือน สุขภาพ

บิดา - มารดา อยู่ด้วยกัน

บิดา - มารดา หย่าร้างกัน

บิดา แต่งงานใหม่

มารดา แต่งงานใหม่

บิดาเสียชีวิต

มารดาเสียชีวิต

บิดาและ มารดาเสียชีวิต

จำนวนพี่น้อง คน ชาย คน หญิง คน นักเรียนเป็นบุตร
คนที่ ของครอบครัว

3. สภาพครอบครัว.....

4. อุปนิสัย.....

5. ความสามารถพิเศษ.....

6. ความถนัด.....

7. ผลการเรียน.....

8. วิชาที่ชอบมากที่สุด.....เพราะ.....

9. วิชาที่ไม่ชอบ.....เพราะ.....

10. วิชาที่เรียนได้ดีที่สุด.....

11. สุขภาพ.....โรคประจำตัว.....

12. จุดเด่น(ด้านบุคลิกภาพ).....จุดด้อย.....
13. นักเรียนวางใจบุคคลใดมากที่สุดในครอบครัว.....
14. เพื่อนคนไหนที่นักเรียนวางใจมากที่สุด.....
15. รางวัล/เกียรติบัตร ที่นักเรียนเคยได้รับ.....
16. ทุนการศึกษาที่นักเรียนเคยได้รับ.....
17. เมื่อนักเรียนโตขึ้นอยากทำงานอะไร.....เพราะ.....
18. สิ่งที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดในขณะนี้คือ.....
19. สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงตัวเองมากที่สุดคือ.....
เพราะ.....
20. เมื่อนักเรียนมีปัญหา นักเรียนจะปรึกษา.....
21. เมื่อนักเรียนมีเวลาว่างนักเรียนชอบทำอะไร.....
22. นักเรียนชอบวิธีการเรียนแบบไหนมากที่สุด.....
23. ลักษณะของครูแบบไหนที่นักเรียนชอบมากที่สุด.....
24. นักเรียนเคยช่วยเหลือผู้อื่นทำอะไรบ้าง.....
25. นักเรียนเข้าวัดฟังธรรมสัปดาห์ละกี่ครั้ง / วัน.....
26. นักเรียนล้างมือก่อนรับประทานอาหารหรือไม่.....
27. นักเรียนมีการเข้าแถวซื้ออาหารหรือไม่.....
28. นักเรียนทำงานบ้านและงานโรงเรียนอะไรบ้าง.....
29. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา.....
30. สิ่งที่ทำให้นักเรียนสบายใจมากที่สุดคือ.....
31. นักเรียนเลือกซื้ออาหารที่เป็นประโยชน์หรือไม่.....
32. นักเรียนมีโทรศัพท์มือถือหรือไม่.....
33. เพื่อนของนักเรียนเป็นคนเช่นใด.....
34. นักเรียนหารายได้ระหว่างเรียนหรือไม่.....โดยการทำอะไร.....
35. ความในใจของนักเรียนที่อยากจะบอก.....
.....
.....
.....

ขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....นักเรียน

(ค.ช.,ค.ญ.,นาย,น.ส.,)

แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

1. ชื่อนักเรียน..... ชั้น..... ชื่อกลุ่มบ้าน.....
2. ชื่อบิดา..... อายุ.....ปี อาชีพ.....
รายได้.....สุขภาพ.....
3. ชื่อมารดา..... อายุ.....ปี อาชีพ.....
รายได้.....สุขภาพ.....
4. ชื่อผู้ปกครอง.....อายุ..... ปี อาชีพ.....
สุขภาพ.....เกี่ยวข้องกับ.....รายได้ของครอบครัว.....บาท / เดือน.
5. สภาพบ้าน บ้านตึก บ้านไม้ กระต่อม อยู่หลังเดียว อยู่รวมเป็นกลุ่ม
6. สภาพแวดล้อมทางบ้าน สะอาดน่าสบาย น่าสบายพอสมควร ไม่น่าสบาย
7. สภาพภายในบ้าน สะอาดมีระเบียบ ไม่ค่อยมีระเบียบ สกปรกไม่มีระเบียบ
8. ความเป็นอยู่ของนักเรียน
 พ่อแม่กวาดขันบังคับ พ่อแม่กับเด็กร่วมมือกัน ปล่อยปะละเลย
9. ท่าทีของผู้ปกครองที่มีต่อครูที่ไปเยี่ยมบ้าน
 เป็นมิตรกระตือรือร้น ไม่เป็นมิตร เฉย ๆ ไม่สนใจ
10. ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก
 เด็กเรียนดี เรียนอ่อน เรียนปานกลาง เรียนอ่อนและเกเร
11. ความปรารถนาของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก
 อยากให้เรียนต่อสูง ๆ ไม่อยากให้เรียนต่อ ตามใจเด็ก
12. ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน
 โดยทั่วไปดี โดยทั่วไปปานกลาง ต้องแก้ไข
สิ่งที่ต้องแก้ไขคือ.....
13. จำนวนของครอบครัวของนักเรียนมีพี่.....คน มีน้อง.....คน นักเรียนเป็นคนที่.....
14. ส่วนใหญ่นักเรียนอ่านหนังสือและทำการบ้านช่วงไหน
 หลังเลิกเรียน หลังอาหารเย็น ก่อนนอน
15. การไหว้พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ไหว้ทุกวัน ไหว้บางครั้ง ไม่ไหว้เลย
16. เด็กมีส่วนช่วยเหลือครอบครัวอย่างไรบ้าง
.....
17. ถ้าโรงเรียนเชิญมาประชุมจะให้ทางโรงเรียนจัดประชุมเวลาใดจึงจะสะดวกที่สุด
.....
18. สิ่งที่โรงเรียนอาจช่วยเหลือครอบครัวนี้ได้คือ
.....

19. สิ่งที่คุณคิดว่าน่าจะช่วยเหลือโรงเรียนได้คือ

.....

20. ปัญหาที่พบ (จัดลำดับความสำคัญ)

1.

2.

3.

21. เพื่อนบ้านใกล้เคียงที่สามารถติดต่อฝากข่าวสารข้อมูลได้ ชื่อ

ที่อยู่ ชื่อบ้าน.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง

อำเภอ/เขต.....จังหวัด

รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์

22. เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ล้างทุกครั้ง ล้างบางครั้ง ไม่ล้างเลย

23. เด็กเชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่

เชื่อฟังมาก เชื่อฟังบางครั้ง ไม่เชื่อฟังเลย

24. เด็กขี้แฉะกับบอบายมุข ยาเสพติด เทียวกลางคืน การพนัน ชู้สาว

อื่น ๆ (ระบุ)

25. เด็กใช้จ่ายอย่างประหยัดเพียงใด ประหยัด ปานกลาง ฟุ่มเฟือย

26. ผู้ปกครองภูมิใจในตัวเด็กเรื่องใดมากที่สุด.....

27. ผู้ปกครองเป็นห่วงเด็กเรื่องใดมากที่สุด.....

28. ผู้ปกครอง / นักเรียนเคยไปทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรม

บ่อย บางครั้ง ไม่เคยทำ

29. ผู้ปกครองยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่.....เพราะ.....

.....

30. ข้อเสนอแนะ/บันทึกเพิ่มเติมอื่นๆ

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้ไปเยี่ยมบ้าน

(.....)

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา

แบบบันทึกรายงานสุขภาพของนักเรียน

TS.1 - 03

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ลำดับ	ชื่อ - ชื่อสกุล	วัน เดือน ปี	ครั้งที่ ๑		การแก้ไข	ผลการแก้ไข	วัน เดือน ปี	ครั้งที่ ๒		เกณฑ์มาตรฐาน		การแก้ไข	ผลการแก้ไข
			น้ำหนัก	ส่วนสูง				น้ำหนัก	ส่วนสูง	ปกติ	ผิดปกติ		
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7.													
8.													
9.													
10.													
11.													
12.													
13.													
14.													
15.													
16.													
17.													
18.													
19.													
20.													

แนวทางแก้ไข วิธีที่ ๑ ให้คำปรึกษาในการกินอาหาร

วิธีที่ ๒ ให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐาน

วิธีที่ ๓ ส่งต่องานอนามัย

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (ฉบับผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมิน)

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....ชื่อ.....นามสกุล.....

วัน เดือน ปีเกิด.....เพศ O ชาย O หญิง

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย / ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ กรุณาตอบให้ตรงกับลักษณะของเด็กในช่วง 6 เดือน

พฤติกรรมการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1. ห่วงใยความรู้สึกคนอื่น			
2. อยู่หนึ่ง ๆ หนึ่งหนึ่ง ๆ ไม่ได้			
3. มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4. เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5. มักจะอาละวาดหรือโมโหง่าย			
6. ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7. เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ			
8. กังวลใจหลายเรื่อง ดูวิตกกังวลอยู่เสมอ			
9. เป็นที่พึ่งได้เวลาคนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10. อยู่ไม่สุข รุนวายเป็นอย่างมาก			
11. มีเพื่อนสนิท			
12. มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13. ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14. เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน			
15. วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16. เครียดตลอดเวลาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น			
17. ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18. ชอบโกหกหรือขี้โกหก			
19. ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20. ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อ แม่ ครู เด็กคนอื่น)			
21. คิดก่อนทำ			
22. ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น			
23. เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าวัยเดียวกัน			
24. ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25. ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

ข้อ (3,8,16,24)	ประเมินด้านอารมณ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (5,7,12,18,22)	ประเมินด้านความประพฤติ	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (2,10,15,21,25)	ประเมินด้านสมาธิสั้น	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (6,11,14,19,23)	ประเมินด้านสัมพันธ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (1,4,9,17,20)	ประเมินด้านสังคม	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (ฉบับครู เป็นผู้ประเมิน)

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....ชื่อ.....นามสกุล.....

วัน เดือน ปีเกิด.....เพศ O ชาย O หญิง

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย / ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ กรุณาตอบให้ตรงกับลักษณะของเด็กในช่วง 6 เดือน

พฤติกรรมการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1. ห่วงใยความรู้สึกคนอื่น			
2. อยู่หนึ่ง ๆ นั่งหนึ่ง ๆ ไม่ได้			
3. มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4. เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5. มักจะอาละวาดหรือโมโหง่าย			
6. ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7. เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ			
8. กังวลใจหลายเรื่อง ดูวิตกกังวลอยู่เสมอ			
9. เป็นที่พึ่งได้เวลาคนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10. อยู่ไม่สุข รุนวายเป็นอย่างมาก			
11. มีเพื่อนสนิท			
12. มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13. ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14. เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน			
15. วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16. เครียดตลอดเวลาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น			
17. ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18. ชอบโกหกหรือขี้โกง			
19. ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20. ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อ แม่ ครู เด็กคนอื่น)			
21. คิดก่อนทำ			
22. ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น			
23. เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าวัยเดียวกัน			
24. ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25. ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

ข้อ (3,8,16,24)	ประเมินด้านอารมณ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (5,7,12,18,22)	ประเมินด้านความประพฤติ	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (2,10,15,21,25)	ประเมินด้านสมาธิสั้น	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (6,11,14,19,23)	ประเมินด้านสัมพันธ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (1,4,9,17,20)	ประเมินด้านสังคม	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (ฉบับนักเรียน เป็นผู้ประเมินตนเอง)

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....ชื่อ.....นามสกุล.....

วัน เดือน ปีเกิด.....เพศ O ชาย O หญิง

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย / ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ กรุณาตอบให้ตรงกับลักษณะของเด็กในช่วง 6 เดือน

พฤติกรรมการประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1. ห่วงใยความรู้สึกคนอื่น			
2. อยู่หนึ่ง ๆ นั่งหนึ่ง ๆ ไม่ได้			
3. มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4. เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5. มักจะอาละวาดหรือโมโหง่าย			
6. ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7. เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ			
8. กังวลใจหลายเรื่อง ดูวิตกกังวลอยู่เสมอ			
9. เป็นที่พึ่งได้เวลาคนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10. อยู่ไม่สุข รุนวายเป็นอย่างมาก			
11. มีเพื่อนสนิท			
12. มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13. ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14. เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน			
15. วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16. เครียดตลอดเวลาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น			
17. ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18. ชอบโกหกหรือขี้โก่ง			
19. ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20. ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อ แม่ ครู เด็กคนอื่น)			
21. คิดก่อนทำ			
22. ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น			
23. เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าวัยเดียวกัน			
24. ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25. ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

ข้อ (3,8,16,24)	ประเมินด้านอารมณ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (5,7,12,18,22)	ประเมินด้านความประพฤติ	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (2,10,15,21,25)	ประเมินด้านสมาธิสั้น	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (6,11,14,19,23)	ประเมินด้านสัมพันธ์	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา
ข้อ (1,4,9,17,20)	ประเมินด้านสังคม	รวมคะแนน.....อยู่ในกลุ่ม	O ปกติ	Oเสียง/มีปัญหา

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

TS.1 - 05

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนในห้องเรียนที่ตรงกับข้อต่อไปนี้โดยห้ามปรึกษาเพื่อน

1. คนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อนมากที่สุดคือ.....
2. คนที่ชอบแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ มากที่สุดคือ.....
3. คนที่ชอบเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากที่สุดคือ.....
4. คนที่พูดจาอ่อนหวานมากที่สุดคือ.....
5. คนที่ขยันทำเวรห้องมากที่สุดคือ.....
6. คนที่ทำผิดแล้วยอมรับผิดคือ.....
7. คนที่ตรงต่อเวลามากที่สุดคือ.....
8. คนที่พูดจาไม่สุภาพมากที่สุดคือ.....
9. คนที่พูดจาเหลวไหลมากที่สุดคือ.....
10. คนที่ร่าเริงแจ่มใสตลอดเวลาคือ.....
11. คนที่แต่งกายเรียบร้อยและถูกระเบียบมากที่สุดคือ.....
12. คนที่แต่งกายไม่เรียบร้อยและไม่ถูกระเบียบมากที่สุดคือ.....
13. คนที่มีอารมณ์ขันมากที่สุดคือ.....
14. คนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากที่สุดคือ.....
15. คนที่ชอบนั่งหลับในเวลาเรียนบ่อยที่สุดคือ.....
16. คนที่ไม่มีความรับผิดชอบมากที่สุดคือ.....
17. คนที่พูดไม่สุภาพมากที่สุดคือ.....
18. คนที่เพื่อนรักมากที่สุดในห้องคือ.....
19. คนที่เกเรมากที่สุดคือ.....
20. คนที่ถูกครูตำหนิบ่อยที่สุดคือ.....
21. คนที่ชอบช่วยเหลือคุณครูมากที่สุดคือ.....
22. คนที่วาดรูปเก่งที่สุดคือ.....
23. คนที่ขี้เกียจมากที่สุดคือ.....
24. คนที่เพื่อนต่างเพศสนใจมากที่สุดคือ.....
25. คนที่ชอบหนีเรียนเป็นประจำ.....
26. คนที่มาสายเป็นประจำ.....
27. คนที่แต่งกายผิดระเบียบเป็นประจำ.....
28. คนที่มีแฟนมากที่สุด.....
29. คนที่ชอบเข้าห้องเรียนช้าเป็นประจำ.....
30. อื่นๆ ที่นักเรียนอยากจะบอก.....

TS.2 – 03

บันทึกพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน

ของนักเรียนชั้น ม.... / ประจำวันที่ เดือน พ.ศ. จำนวนนักเรียนทั้งหมด มาเรียน คน
 รายชื่อ นักเรียนที่ไม่ได้มาเรียน 1. 2.
 3. 4. 5.

ช.ม	รายวิชา	ครูประจำวิชา	นร.เข้าเรียน	รายชื่อนักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียน	พฤติกรรมรายบุคคลผู้เรียน	หมายเหตุ
1 (.....)	จำนวนคน
2 (.....)	จำนวนคน
3 (.....)	จำนวนคน

พักกลางวัน

4 (.....)	จำนวนคน
5 (.....)	จำนวนคน
6 (.....)	จำนวนคน

ลงชื่อ.....ครูประจำกลุ่ม

TS.2 – 04

บันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล ในห้องเรียน

ของ (ชื่อ - สกุล).....นักเรียนชั้น ม...../.....

ประจำวันที่เดือนพ.ศ.

ช.ม	รายวิชา	ครูประจำวิชา	พฤติกรรม	ลักษณะพฤติกรรมผู้เรียน	แนวทางแก้ไข
1 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ
2 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ
3 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ
4 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ
5 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ
6 (.....)	☐ ปกติ ☐ พฤติกรรมทางบวก ☐ พฤติกรรมทางลบ

ลงชื่อ.....ครูประจำกลุ่ม

สรุปผลการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล/ห้องเรียน (แยกตามกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา)
 ของนักเรียนชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....ครูที่ปรึกษา.....
 จำนวน.....คน แยกเป็นกลุ่มปกติ.....คน กลุ่มเสี่ยง.....คน กลุ่มมีปัญหา.....คน

TS.2 – 05

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	กลุ่มนักเรียน			ข้อมูลจากปพ.8 / อื่นๆ					ข้อมูลจากการประเมินตนเอง(SDQ)					อื่นๆ
					ด้านความสามารถ		ด้านครอบครัว		สุขภาพ	อารมณ์	พฤติกรรม	สมาธิสั้น	สัมพันธ์	สังคม	
		ปกติ	เสี่ยง	ปัญหา	การเรียน	ความสามารถพิเศษ	เศรษฐกิจ	เสถียรภาพ	ร่างกาย						
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															
17															
18															
19															
20															

รวมทั้งสิ้น		คิดเป็นร้อยละ
ปกติ	คน	
เสี่ยง	คน	
มีปัญหา	คน	

ลงชื่อ.....ครูที่ปรึกษา
 (.....)
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบสรุปพฤติกรรมนักเรียน (เชิงประจักษ์)
โรงเรียนโคกสูงวิทยา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่/.....กลุ่ม.....ครูที่ปรึกษา.....

TS.2 – 06

ที่	ชื่อ - สกุล	ประเภทพฤติกรรม										แนวทางแก้ไขปัญหา	
		ผล การเรียนรู้	การ มาเรียน	ยาเสพติด			ชู้ สาว	ก้าวร้าว	ทะเลาะ วิวาท	ลักทรัพย์	ทำลาย ทรัพย์สิน		อื่นๆ (ระบุ)
				บุหรี	สุรา	อื่นๆ							
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													

ลงชื่อ.....ครูที่ปรึกษา

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

TS.3 – 01

บันทึกการดำเนินการการจัดกิจกรรม แนะนำ โฮมรูม รักการอ่าน
 ของนักเรียน ชั้น ม. กลุ่ม.....สัปดาห์ที่ปีการศึกษา.....

วันที่	รายการกิจกรรมที่ปฏิบัติ	ผลที่เกิดกับผู้เรียน	แนวทางในการพัฒนา	หมายเหตุ
จันทร์				
อังคาร				
พุธ				
พฤหัสบดี				
ศุกร์				

ลงชื่อ.....หน.กลุ่มบริหารวิชาการ
 (.....)

ลงชื่อ.....ครูประจำกลุ่ม
 (.....)

ลงชื่อ.....
 (.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

TS.4 - 01

ที่...../.....

โรงเรียนโคกสูงวิทยา
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง นักเรียนขาดเรียน

เรียน ผู้ปกครอง (ต.ญ./ต.ช./นาย/นางสาว).....

ด้วย(ต.ญ./ต.ช./นาย/นางสาว).....ซึ่งอยู่ในความ
ปกครองของท่านหยุดเรียนมาแล้วในเดือนนี้รวม.....วัน () เกิน 5 วัน
ติดต่อกัน () เกินกว่า 7 วัน ในรอบ 1 เดือน โดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่แจ้งสาเหตุให้
โรงเรียนทราบ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจึงขอเตือน
ให้ท่านส่งนักเรียนไปเข้าเรียนตามปกติโดยด่วน หากฝ่าฝืน โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร
จะมีความผิดตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติภาคบังคับ พ.ศ. 2545
ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกสูงวิทยา

โรงเรียนโคกสูงวิทยา

โทร. 036 - 483118

แบบบันทึกการทำ Case Study

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ระดับชั้น.....ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อนักเรียนที่ศึกษา.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

1. สภาพปัญหาของนักเรียน (สาเหตุที่เลือกศึกษา)

.....

.....

.....

.....

.....

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

3. วิธีการศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน (ประวัติส่วนตัว)

ที่อยู่

(ปัจจุบัน).....

บิดาชื่อ.....อาชีพ.....รายได้/เดือน.....

มารดาชื่อ.....อาชีพ.....รายได้/เดือน.....

ผู้ปกครองชื่อ.....เกี่ยวข้องกับเด็กโดยเป็น.....

มีพี่ชาย.....คน น้องชาย.....คน พี่สาว.....คน น้องสาว.....คน

3.2 เจตคติต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อบุคคลต่อไปนี้

3.2.1 พ่อ.....

.....

.....

3.2.2 แม่.....

.....

.....

3.2.3 ผู้ปกครอง (ถ้าเป็นคนละคนกับพ่อแม่).....

.....

3.2.4 ครูในชั้นเรียนปัจจุบัน.....

3.2.5 ครูผู้สอนอื่น.....

3.2.6 เพื่อน.....

3.2.7 อื่น ๆ

3.3 บุคลิกภาพของนักเรียน

อุปนิสัย.....

อัธยาศัย.....

ความสามารถ.....

3.4 พฤติกรรมทั่วไป.....

3.5 พฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไข.....

4. วิธีการช่วยเหลือแก้ไข

5. ผลการแก้ไขและช่วยเหลือ

6. สรุปผลการศึกษา

(.....)

ครูที่ปรึกษาชั้น...../.....

TS.4 – 04.1

แบบบันทึกการให้คำปรึกษา

โรงเรียนโคกสูงวิทยา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

ชื่อ.....ระดับชั้น.....

วันที่ให้คำปรึกษา.....เดือน.....พ.ศ.....

ปัญหาที่พบ

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อมูลนักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

การให้คำปรึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปผลการให้คำปรึกษา/การวางแผนให้คำปรึกษา

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูที่ปรึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ที่/.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง แจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

เรียน อาจารย์ที่ปรึกษาชั้น...../.....

ตามที่ท่านได้ส่งนักเรียนชื่อ.....ชั้น...../.....
มาให้ดำเนินการช่วยเหลือนั้น บัดนี้ (ผู้ดำเนินการช่วยเหลือ) ได้ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนแล้ว
สรุปผลดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- () พฤติกรรมดีขึ้น
- () พฤติกรรมไม่ดีขึ้น และได้ดำเนินการ
- () ส่งต่อภายใน(แนะแนว)
- () ส่งต่อภายนอก

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน

แบบขออนุญาตออกนอกบริเวณโรงเรียน

TS.4 - 06

โรงเรียนโคกสูงวิทยา
อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง ขออนุญาตออกนอกบริเวณโรงเรียน

เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ข้าพเจ้า (ด.ช.,ด.ญ.,นาย,น.ส.).....นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่/.....กลุ่ม.....มีความประสงค์จะขออนุญาตออกนอกบริเวณโรงเรียนเพื่อ
.....สถานที่ไป
.....ตั้งแต่เวลา.....น.ถึงเวลา.....น.ด้วย
พาหนะและเมื่อกลับมาถึงโรงเรียนแล้วข้าพเจ้าจะเข้าเรียนตามปกติ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุญาต

ลงชื่อ.....นักเรียน
(.....)

อนุญาต ไม่อนุญาต
เพราะ.....
ลงชื่อ.....ครูประจำวิชา

อนุญาต ไม่อนุญาต
เพราะ.....
ลงชื่อ.....ครูที่ปรึกษา

รับบัตรอนุญาตหมายเลข.....

ลงชื่อ.....ผู้จ่ายบัตรอนุญาต

ลงชื่อ.....ผู้อำนวยการ / ผู้แทน

TS.5 - 02

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ที่ /.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง การส่งต่อนักเรียนเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เรียน หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนโคกสูงวิทยา

ด้วยนักเรียนชื่อ.....ชั้น..... เลขประจำตัว.....

มีปัญหาซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ดังนี้คือ

- ด้านการเรียน
- ด้านสุขภาพ
- ด้านครอบครัว
- ด้านเสถียรภาพ
- ด้านจิตใจและพฤติกรรม

รายละเอียดดังนี้

.....

ได้ดำเนินการช่วยเหลือในเบื้องต้นแล้วดังนี้

- อบรม แนะนำ ชี้แนะ
- ว่ากล่าวตักเตือน
- บันทึกพฤติกรรม
- บันทึกพฤติกรรม พร้อมตัดคะแนนพฤติกรรม
- อื่น ๆ

แต่ยังคงมีพฤติกรรมดังนี้คือ

- ยังเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
- เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ครูที่ปรึกษาชั้น...../.....

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางอภิณหันทนา แสนทวี	
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 18 พฤศจิกายน 2508	
สถานที่เกิด	อ. บ้านนาสาร จ. สุราษฎร์ธานี	
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	461 หมู่ 4 ต. พรุพี อ. บ้านนาสาร จ. สุราษฎร์ธานี	
ตำแหน่ง	ครูผู้สอน (คศ. 2 ครูชำนาญการ)	
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนชัยบุรีพิทยา ต. สองแพรก อ. ชัยบุรี จ. สุราษฎร์ธานี	
ประวัติการศึกษา		
พ.ศ. 2521	ประถมศึกษา	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 12 จ. สุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2524	มัธยมศึกษาตอนต้น	โรงเรียนพรุพีพิทยาคม จ. สุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2526	มัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนมัธยมกันทรวิฑูรย์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค	วิทยาลัยเทคนิคอินทราชัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2530	การศึกษาระดับบัณฑิต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต	สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการรับราชการ		
พ.ศ. 2536	อาจารย์ 1 ระดับ 3	โรงเรียนบ่อไร่วิทยาคม อ. บ่อไร่ จ. ตราด
พ.ศ. 2543	อาจารย์ 1 ระดับ 5	โรงเรียนโคกสูงวิทยา อ. พัฒนาคมน จ. ลพบุรี
พ.ศ. 2550	ครูชำนาญการ (คศ. 2)	โรงเรียนชัยบุรีพิทยา อ. ชัยบุรี จ. สุราษฎร์ธานี